

ZÁKLADNÍ PRÁVA A PRÁVNÍ STÁT

Vývoj v členských státech z pohledu občanské společnosti, 2020–2021

září 2022

Evropský hospodářský
a sociální výbor

Tabulka

- Předmluva předsedkyně EHSV
- Úvod
- **Základní práva sociálních partnerů**
- **Svoboda sdružování a shromažďování**
- **Svoboda projevu a svoboda sdělovacích prostředků**
- **Právo na nediskriminaci**
- **Právní stát**
- **Závěr**

Přílohy

- Zprávy o jednotlivých zemích
 - Dánsko (21.–22. prosince 2020)
 - Německo (21.–22. dubna 2021)
 - Irsko (28.–29. června 2021)
 - Česká republika (30. září – 1. října 2021)
 - Španělsko (14.–15. října 2021)
 - Kypr (25.–26. listopadu 2021)
 - Litva (15. a 17. prosince 2021)
- Připomínky vlády

Předmluva

Evropa čelí v oblasti základních práv a právního státu závažným výzvám. Organizovaná občanská společnost a občané požadují konkrétní opatření, zejména odstranit korupci, zajistit nezávislost, kvalitu a účinnost soudních systémů, zaručit pluralitu a svobodu sdělovacích prostředků a zajistit smysluplné konzultace s příslušnými zúčastněnými stranami při tvorbě politik.

Globální krize se Evropě nevyhýbají. Kdo by si před dvěma a půl lety pomyslel, že ke znepokojivým problémům v oblasti změny klimatu přibude největší pandemie, které lidstvo čelilo za posledních sto let, a brutální válka na našem kontinentu?

Tváří v tvář tolika krizím jsou některé země v pokušení požadovat více autoritářské reakce a omezit svobody či práva, aby vytvořily zdání účinnosti. Ve skutečnosti si autoritářské státy v krizi lépe nevedou, jak jsme viděli během pandemie COVID-19.

V EHSV naopak věříme v sílu organizované občanské společnosti a dialogu. Domníváme se, že veřejné politiky jsou účinnější, pokud jsou výsledkem plného zapojení občanské společnosti. Jsme také přesvědčeni, že základní práva, právní stát, demokracie a ochrana menšin se týkají nás všech, i za hranicemi našich zemí. Regrese v jednom členském státě má navíc vždy dopad na ostatní země, a to nejen kvůli vzájemné provázanosti našich společností a hospodářství, ale také – a to je možná ještě důležitější – kvůli tomu, že jako Evropané sdílíme všichni společný osud.

Protože otázky základních práv a právního státu vyžadují zvláštní pozornost, zřídil EHSV v roce 2018 specializovaný orgán s cílem umožnit organizované občanské společnosti přispět k identifikaci výzev a hledání řešení na evropské úrovni (skupina Základní práva a právní stát).

Tato zpráva vypovídá o misích, na které se členové skupiny Základní práva a právní stát v letech 2020–2021 vypravili do sedmi různých zemí, a nabízí několik pohledů na názory občanské společnosti týkající se vývoje v oblasti základních práv a právního státu. Tyto pohledy je třeba brát tak, jak jsou: ne jako film popisující všechny členské státy EU současně, ani jako spis umožňující hloubkovou vědeckou analýzu, ale jako zachycení hlavních tendencí v dané zemi v daném okamžiku. Výsledný kaleidoskopický náhled ukazuje několik znepokojivých tendencí, velký počet výzev a jen několik málo pozitivních událostí. V každém případě tyto tendence naznačují, že je nutné, abychom my, tedy evropská organizovaná občanská společnost a naše legitimita, velmi bedlivě sledovali, co se děje ve všech členských státech EU, a navzájem si pomáhali tyto tendence řešit a budovat lepší společnost.

Christa Schweng, předsedkyně EHSV

Úvod

Tato zpráva poskytuje přehled návštěv zemí uspořádaných skupinou EHSV Základní práva a právní stát v letech 2020 a 2021. Zabývá se návštěvami sedmi zemí: Dánska, Německa, Irsko, České republiky, Španělska, Kypru a Litvy¹. Zpráva následuje po první souhrnné zprávě, kterou vydala skupina Základní práva a právní stát v červnu 2020 a jež pokrývala návštěvy prvních sedmi zemí, které se uskutečnily během prvních dvou let existence skupiny (2018–2019) v Rumunsku, Polsku, Maďarsku, Rakousku, Francii, Bulharsku a Itálii².

Skupina EHSV Základní práva a právní stát

Skupina Základní práva a právní stát byla zřízena v roce 2018 jako horizontální struktura v rámci Evropského hospodářského a sociálního výboru. Byla pověřena úkolem zvýšit příspěvek organizované občanské společnosti k posílení základních práv, demokracie a právního státu a k reakci na zmenšující se občanský prostor vyhrazený organizacím občanské společnosti. Její činnost je strukturována na základě přístupu, který pokrývá oblasti považované za obzvláště důležité a relevantní pro práci EHSV: základní práva sociálních partnerů, svobodu sdružování a shromažďování, svobodu projevu a svobodu sdělovacích prostředků, právo na nediskriminaci a právní stát³.

Tato zpráva

Kromě dalších klíčových aktivit, jako je práce na stanoviscích EHSV a pořádání konferencí a slyšení, jsou jedním z hlavních způsobů, jakým skupina Základní práva a právní stát plní svůj úkol spolupracovat s občanskou společností, návštěvy zemí. Cílem skupiny je navštívit všech 27 členských států, což znamená, že touto zprávou se uzavírá první polovina plnění vytyčeného úkolu.

Konání návštěv zemí skupinou Základní práva a právní stát zpomalila pandemie COVID-19. Mezi poslední návštěvou země zahrnuté v rámci první souhrnné zprávy (Itálie, prosinec 2019) a první návštěvou zahrnutou do současné zprávy (Dánsko, prosinec 2020) tedy uplynul jeden rok. Skupina Základní práva a právní stát čelila problémům způsobeným zdravotními a cestovními omezeními, avšak pokračovala ve svých aktivitách a uskutečnila některé ze svých návštěv (Dánska, Německo, Irsko, Litvy) virtuálně, přičemž zachovala setkání v prezenční podobě jako svůj standardní způsob interakce, kdykoli to situace umožnila.

¹ Kvůli situaci způsobené pandemií COVID-19 byly návštěvy Dánska, Německa, Irsko a Litvy uspořádány ve virtuálním režimu. Návštěvy České republiky, Španělska a Kypru proběhly v prezenční podobě.

² EHSV, Fundamental rights and the rule of law - National developments from a civil society perspective, 2018-2019 (Základní práva a právní stát – Vývoj na vnitrostátní úrovni z pohledu občanské společnosti, 2018–2019), červen 2020, <https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/files/ge-02-20-156-en-n.pdf>.
Tato zpráva je k dispozici v jazycích navštívených zemí na adrese <https://www.eesc.europa.eu/cs/sections-other-bodies/other/skupina-ad-hoc-zakladni-prava-pravni-stat>.

³ Více informací o činnosti skupiny Základní práva a právní stát naleznete v jejím oddíle na webových stránkách: <https://www.eesc.europa.eu/cs/sections-other-bodies/other/skupina-ad-hoc-zakladni-prava-pravni-stat>.

Navzdory těmto omezením se metodika této skupiny, pokud jde o návštěvy zemí, nezměnila. Návštěvy zemí trvají dva dny, během nichž se delegace šesti členů EHSV setká s několika desítkami zúčastněných stran, jako jsou sociální partneři, zástupci organizací občanské společnosti, pracovníci v oblasti sdělovacích prostředků a právníci, s cílem debatovat v rámci co nejvíce setkání o pěti hlavních tématech, která představují zájem skupiny. Debaty probíhají podle pravidla Chatham House, což znamená, že skupina Základní práva a právní stát využívá obdržené informace, ale ve zprávě o návštěvě země, která je výsledkem debat, není uvedena totožnost ani konkrétní příslušnost účastníků. Skupina Základní práva a právní stát se během návštěv také systematicky setkává s veřejnými orgány. Poté, co návštěva proběhne, má vláda navštívené země právo na reakci („připomínky“, které jsou připojeny k této zprávě).

Jak je uvedeno v první souhrnné zprávě skupiny Základní práva a právní stát, všechny názory, které tvoří obsah zpráv o jednotlivých zemích a této souhrnné zprávy, jsou tlumočeny v dobré víře a *nepředstavují* názor EHSV ani jeho posouzení dané situace. Cílem této zprávy není poskytnout právní analýzu nebo vědeckou komparaci, ale spíše tlumočit názory občanské společnosti na hlavní tendence v Evropě. Nic by nemělo být vyvozováno ani z volby sedmi zemí zdůrazněných v této zprávě. Jediným účelem jejich zahrnutí do jedné zprávy je dosažení zeměpisné rovnováhy. To, že je v kontextu návštěvy jisté země uveden příklad jisté tendence neznamena, že uvedený jev existuje pouze v této zemi. A naopak – pokud uvedený jev není zmíněn v jiné zemi, neznamena to, že v dotčené zemi takový problém neexistuje. Společně však tyto příklady poskytují přehled některých hlavních výzev, které v Evropě vznikají a které vyžadují koordinovanou reakci na vnitrostátní a evropské úrovni.

Metodika skupiny Základní práva a právní stát, pokud jde o návštěvy zemí, se nezměnila, skupina se nicméně snaží posílit svou úlohu pomocí kroků navazujících na tyto návštěvy. Od června 2021 tak mají zúčastněné strany, s nimiž proběhlo setkání během návštěvy, možnost prostřednictvím [specializované stránky](https://www.eesc.europa.eu/en/sections-other-bodies/other/group-fundamental-rights-and-rule-law/ftrl-trends-eu-member-states) v rámci sekce skupiny Základní práva a právní stát na webových stránkách EHSV na návštěvu navázat a poskytnout další příspěvky⁴. Tímto opatřením a pozváním některých vnitrostátních zúčastněných stran na svou výroční podzimní konferenci skupina Základní práva a právní stát míní přispět k rozvoji společné kultury základních práv a právního státu – na vnitrostátní úrovni tím, že poukazuje na tendence a podporuje dialog mezi veřejnými orgány a občanskou společností, a na evropské úrovni tím, že přispívá k otevřeným diskusím o těchto tendencích a možných způsobech kolektivních řešení.

⁴ EHSV, Základní práva a právní stát: tendence v členských státech EU, <https://www.eesc.europa.eu/en/sections-other-bodies/other/group-fundamental-rights-and-rule-law/ftrl-trends-eu-member-states>.

1. Základní práva sociálních partnerů

První setkání pořádané delegací skupiny Základní práva a právní stát během návštěv zemí zahrnuje organizace zaměstnavatelů a odborové svazy. Během setkání účastníci obecně diskutují o otázkách, které úzce souvisejí s ochranou základních práv sociálních partnerů, jako je sociální dialog nebo kolektivní vyjednávání. V tomto cyklu návštěv byla obzvláště zmiňována otázka úlohy, kterou hrají sociální partneři při řešení krizí, jako je krize COVID-19, a potírání diskriminace.

Sociální dialog a účast

Sociální partneři účastníci se návštěv zemí pořádaných skupinou Základní práva a právní stát popsali, co celkově považují za **spolehlivý a fungující sociální dialog**, a to s obměnami a specifickými problémy podle konkrétní situace v jednotlivých zemích.

- V zemích, kde existuje zeměpisné rozdělení, jako je *Kypr*, nebo kde takové rozdělení existovalo, jako je *Německo*, se může lišit **míra zapojení v odborových svazech**. Nedostatečné zastoupení v odborových svazech mohou mít rovněž některé kategorie pracovníků. Příklady, jež byly uvedeny, zahrnují zahraniční pracovníky na *Kypře* či pracovníky platform v *Německu* nebo *České republice*. V *Litvě* se odborově organizuje jen velmi malé procento pracovníků soukromého sektoru.
- Dosah **kolektivního vyjednávání** je dle vyjádření účastníků široký v *Dánsku* a *Německu* (ačkoli zde klesá), ale poměrně nízký v *Irsku*. V *České republice* účastníci vyjádřili politování nad tím, že zákoník práce dostatečně neusnadňuje vyjednávání kolektivních dohod, jejichž počet během let klesá. Ve *Španělsku* členové odborových svazů litují, že v rámci malých a středních podniků, kde je přítomnost odborových svazů slabá, je obtížné dosáhnout kolektivních dohod. Na *Kypře* se považuje za paradoxní, že počet pracovníků, na které se vztahují kolektivní dohody v soukromém sektoru, je nízký, navzdory nadprůměrné přítomnosti odborových svazů v této zemi.
- Posouzení kvality **veřejných konzultací** se v jednotlivých zemích lišilo. Například na *Kypře* se účastníci domnívají, že jsou běžně konzultováni ohledně politik souvisejících s prací a dalších relevantních oblastí, litují však, že konzultace jsou také někdy obcházeny. V *Litvě* mají účastníci za to, že jim veřejné orgány dostatečně nenaslouchají, a to navzdory dobrému rámci a přístupu k tvorbě politik prostřednictvím tripartitní rady. Pozitivním aspektem zdůrazněným v *Irsku* je to, že sociální dialog nezahrnuje jen sociální partnery, ale obsahuje obecnější dialog s organizacemi občanské společnosti.

Sociální dialog coby faktor odolnosti: COVID-19

V řadě navštívených zemí sociální partneři podtrhli význam silného sociálního dialogu v rámci **vyrovnávání se s krizí COVID-19**.

- V *Dánsku* účastníci oceňují, že vláda zapojila sociální partnery do **diskusí o opatřeních**, která měla čelit krizi, což vedlo k tripartitním dohodám a systémům kompenzací. V *Německu* účastníci uvedli podobné připomínky, přičemž uvítali spolupráci mezi veřejnými orgány a sociálními partnery ohledně zmírňujících opatření, jako bylo dočasné přizpůsobení pracovní doby, i když také zdůraznili, že zapojení sociálních partnerů do navrhování opatření se v jednotlivých spolkových státech lišilo. V *České republice* se existence silného sociálního dialogu ukázala být velmi důležitá, neboť dialog přispěl k vyjasnění několika právních nejasností v souvislosti s opatřeními, jež měli provést sociální partneři, jako například práce z domova.
- V *Irsku* mají účastníci obecně pocit, že na sociální dialog měla dopad **finanční krize z roku 2008 a krize COVID-19**. Ve *Španělsku* se účastníci domnívají, že oproti tomu, co se stalo během finanční krize, umožnil kvalitní sociální dialog zaměstnavatelům, odborovým svazům a vládě uzavřít dohody o tématech, jako je minimální mzda, což pomohlo zachovat pracovní místa. Na *Kypru* účastníci vyjádřili politování nad tím, že tradiční sociální dialog byl během první části pandemie opomíjen. Zdá se jim však také, že některé aspekty, jako jsou zdravotní opatření, finanční podpora a plán pro oživení a odolnost, s nimi byly konzultovány dostatečně. V *Litvě* účastníci litují, že konzultace týkající se plánu pro oživení a odolnost vycházely z nepřesných informací, zahrnovaly příliš mnoho účastníků a ponechaly příliš málo času na příspěvky.

Sociální partneři jako aktéři boje proti diskriminaci

Hlavním bodem, na který poukázali sociální partneři v řadě navštívených zemí, byla důležitost **silného sociálního dialogu v rámci vyrovnávání se s různými společenskými změnami, jako je integrace migrantů nebo brexit**.

- V *Německu* mají za to, že aktivní přístup sociálních partnerů a kvalita sociálního dialogu hrály významnou úlohu v kontextu vysokého počtu žadatelů o azyl, kteří do země přišli v letech 2015–2016. To vedlo k zavedení řady opatření, jež usnadnila **integraci žadatelů o azyl** prostřednictvím práce. V *Dánsku* účastníci zdůraznili otázky sociálního dumpingu a nehlášené práce, přičemž vyjádřili politování, že zahraniční pracovníci jsou v obzvláště složité situaci, neboť většinou pracují v odvětvích, ve kterých bylo uzavřeno méně kolektivních dohod, v nichž působí méně podniků a kde není dánský model příliš znám. V *České republice* účastníci vyjádřili politování nad tím, že odborové svazy do svých řad nezačlenily dostatečný počet migrantů, kteří jsou příliš často spojováni se sociálním dumpingem, a rovněž názor, že zaměstnavatelé v menších společnostech vidí v migrantech spíše příležitost, jak získat levnou pracovní sílu, než aby na ně nahlíželi z pozitivního úhlu rozmanitosti. Ve *Španělsku* účastníci vítají pozitivní úsilí udělit migrantům nebo nelegálně usazeným lidem přístup ke zdravotní péči díky nařízení z roku 2018 o všeobecném přístupu ke zdravotní péči. Na *Kypru* byli sociální partneři konzultováni ohledně prvního vnitrostátního plánu pro integraci migrantů, který považují za velmi potřebný krok vzhledem k tomu, že existuje vysoké riziko, že budou migranti vykořisťováni a využíváni pouze pro práce vyžadující nízkou kvalifikaci, a s ohledem na to, že čelí nenávisným verbálním projevům a diskriminaci.

- V *Irsku* a *České republice* přivítali přijetí **charty diversity**, jež je považována za významnou iniciativu, i když v České republice účastníci litují, že je uplatňována především na velké společnosti, jako jsou společnosti nadnárodní. V *Irsku* sociální partneři oceňují, že jsou výrazně zapojeni do strategií pro začleňování osob LGBTQ+, Travellerů a Romů a do konzultací ohledně tvorby vnitrostátních akčních plánů proti rasismu. Začleňování osob se zdravotním postižením, pokud jde o práci, se zaměřuje na přístup na trh práce, pobídky, dotace a pružné uspořádání práce. Ve *Španělsku* účastníci poukázali na obtíže, kterým čelí někteří pracovníci, zejména mladí pracovníci, jejichž výdělky nepokrývají jejich potřeby.
- V *Irsku* členové odborových svazů zdůraznili, že ukončení svobody pohybu přes hranice mezi Irskem a Severním Irskem v důsledku **brexitu** způsobuje významné problémy pracovníkům, zejména „příhraničním pracovníkům“. Aby mohli irští pracovníci legálně pracovat v Severním Irsku, potřebují povolení k překročení hranic, panuje však značná neznalost ohledně zákonných požadavků. Další obavou je riziko, že brexit může vést k rozdílům mezi právy pracovníků v Irské republice a Severním Irsku. Poukázali také na obecněji nepřátelský postoj ze strany Velké Británie a Severního Irska vůči migrantům z EU v souvislosti s brexitem.

2. Svoboda sdružování a shromažďování

Účastníci návštěv zemí pořádaných skupinou Základní práva a právní stát poukázali na celkově dobrý právní rámec pro ochranu činností organizací občanské společnosti, včetně svobody sdružování a shromažďování. V rámci tohoto obecně spolehlivého právního rámce se však objevují specifické problémy.

Účast na veřejném životě

Ačkoli se postupy pro konzultace organizací občanské společnosti a úrovně konzultací mezi jednotlivými zeměmi liší, účastníci obecně požadují **posílení mechanismů pro zapojení těchto organizací**, přičemž doufají ve větší vliv na rozhodování. Mají také za to, že místo organizací občanské společnosti ve veřejné debatě je oslabeno.

- V *Irsku* se účastníci domnívají, že je orgány řádně konzultují, doufají však, že by mohl být opětovně ustaven širší sociální dialog, jako tomu bylo v minulosti. V *Německu* účastníci vyjádřili politování, že neexistuje žádný vládní orgán, který by byl pověřen občanskou společností, a že mají jen málo možností, jak se **zapojit do politického rozhodování**. V *České republice* účastníci mají za to, že je možné zlepšit přístup k rozhodování, zejména pomocí lepšího provádění vládní strategie pro spolupráci s občanskou společností, kterou považují za dobrou. V *Litvě* se účastníci domnívají, že sociální partneři a organizace občanské společnosti jsou často spíše informováni než konzultováni a že nemají dostatek času připravit si svůj příspěvek. Na *Kypru* účastníci poukázali na nedostatek aktivních konzultací, přičemž vyjádřili politování, že veřejné orgány ohledně plánu pro oživení a odolnost Kypru konzultovaly pouze sociální partnery a ponechaly ostatní organizace stranou.
- Někteří účastníci – například v *České republice* – poukázali na **rostoucí nedůvěru vůči organizacím občanské společnosti mezi širokou veřejností**. Konfrontační postoj podněcuje někteří politici, kteří popisují organizace občanské společnosti aktivní v oblasti lidských práv a podpory nediskriminace jako „politické neziskové organizace“. V *Dánsku* se účastníci obávají, že navzdory obecně vysoké míře důvěry společnosti v demokracii je tato důvěra nižší u mladých lidí a menšin, a to v kontextu, kdy jsou politické debaty stále tvrdší a polarizovanější. Na *Kypru* účastníci uvedli, že někteří veřejní činitelé často křivě obviňují určité organizace, čistě proto, že tyto organizace pracují s migranty nebo mají vazby na organizace z této oblasti, které jsou v praxi ovládány komunitou kyperských Turků. To přiživuje atmosféru, v níž jsou určité organizace občanské společnosti považovány za protivníky orgánů veřejné správy.

Svoboda shromažďování

V některých navštívených zemích účastníci uvedli příklady opatření, jež mohou **omezit svobodu shromažďování**.

- V *České republice* účastníci shodně uvedli, že právní předpisy řádně chrání svobodu shromažďování. Konstatovali však také, že v uplynulých několika letech bylo podáno několik žalob ve věci **nepřiměřeného použití síly ze strany policie**. V *Německu* účastníci vyjádřili své obavy ohledně policejního dohledu na demonstracích. Obávají se také, že napětí okolo protestů proti koronavirovým opatřením může být v budoucnu použito jako důvod k omezení svobody shromažďování.
- Ve *Španělsku* jsou účastníci obzvláště znepokojeni **zákonem** z roku 2015 **o ochraně bezpečnosti občanů**, který podle nich může vést k velmi vysokým sankcím za širokou škálu projevů chování spojeného s protesty a stávkami. Účastníci se domnívají, že některá ustanovení jsou problematická – například ustanovení o závažné neposlušnosti vůči veřejnému orgánu a ustanovení o respektu vůči členům bezpečnostních sborů –, a to zejména proto, že jejich nejednoznačnost nabízí policejním silám přílišnou volnost výkladu, pokud jde o jejich prosazování. Účastníci také kritizovali nepřiměřené použití síly ze strany policie během demonstrací a nízkou míru odsouzení policistů, kteří byli z tohoto nepřiměřeného použití síly obviněni.
- V *Litvě* účastníci uvedli, že různé obce **zamítly žádosti** komunity LGBTIQ+ a těch, kteří se staví proti sňatkům osob stejného pohlaví, uspořádat v září 2021 setkání s veřejností. První jmenovaná skupina však nakonec povolení získala poté, co se odvolala k soudu.

Dopad pandemie COVID-19 na občanský prostor

Účastníci v navštívených zemích mají pocit, že **situace způsobená pandemií COVID-19** a související omezení komplikují výkon jejich funkce hlídacího psa nebo jejich činnost v oblasti informování občanů a získávání finančních prostředků.

- V *Dánsku* se účastníci domnívají, že **omezení svobody sdružování a shromažďování související s pandemií COVID-19** zůstala přiměřená a v mezích ústavy. Oceňují, že byly stanoveny výjimky z omezení, například pro politické nebo jiné důležité schůze. Vyjádřili však určité obavy, pokud jde o možné škrtky finančních prostředků určených pro organizace občanské společnosti po krizi COVID-19, a to v zemi, kde tyto organizace jinak těží z vysoké míry veřejného financování. V *Irsku* účastníci oceňují skutečnost, že ústava poskytuje silnou ochranu pokojným protestům. Litují však toho, co předložili jako náhodné uplatňování opatření omezujících pohyb a účast na akcích v kontextu pandemie COVID-19. Na *Kypru* účastníci uvedli, že omezení související s pandemií COVID-19, která se týkala veřejných demonstrací, byla zrušena mnohem později než omezení týkající se ostatních společenských akcí. To znamená, že lidé byli pokutováni za účast na protestech, zatímco se mohli legálně účastnit jiných společenských akcí, jako například svateb.
- V *Litvě* se účastníci domnívají, že pandemie COVID-19 byla pro činnost organizované občanské společnosti výzvou, neboť jedinou možností, jak se setkat, byla setkání na dálku. Účastníci také litují skutečnosti, že byl organizacím občanské společnosti vyčleněn poměrně malý podíl finančních prostředků souvisejících s **národními plány pro oživení a odolnost**.

Účastníci setkání v rámci návštěv jiných zemí, jako je *Česká republika* a *Dánsko*, vyjádřili politování, že nebyli do vypracování těchto plánů řádně zapojeni.

Přístup k financování

Přístup k financování je obecnou obavou, na kterou bylo upozorněno při všech návštěvách zemí.

- V *České republice* účastníci vysvětlili, že přístup k financování je pro organizace občanské společnosti stále problematičtější, protože většina prostředků vyčleněných na činnost občanské společnosti, není určena na činnosti v oblasti nediskriminace, lidských práv a prosazování zájmů určitých skupin osob, zejména v případě ožehavých témat, jako je genderová rovnost nebo začleňování Romů. V *Německu* považují účastníci za problematické, aby mohly být zamítnuty výjimky udělené podle federálního daňového zákona organizacím občanské společnosti považovaným za charitativní, pokud je činnost dotčené organizace **vnímána jako příliš politická**.
- V *Irsku* účastníci poukázali na nezamýšlený dopad volebního zákona na organizace občanské společnosti. I když tento zákon upravuje dary politickým stranám, předpis **omezující soukromé a zahraniční dary** je uplatňován také na organizace občanské společnosti, což vytváří překážky v oblasti přístupu k financování. Organizace s obecným posláním, jako je „ochrana lidských práv“, nejsou považovány za charitativní, což má negativní dopad na jejich možnosti, pokud jde o získávání darů, a brání to poskytování darů, které by byly osvobozeny od daně.
- Na *Kypru* se účastníci vyjádřili v tom smyslu, že organizace, které jsou kritičtější vůči vládě, čelí obvykle větším obtížím v přístupu k veřejnému financování. Vysvětlili také, že zrušení vnitrostátního rejstříku pro organizace občanské společnosti a jeho nahrazení regionálními rejstříky vedlo ke zdoluhavým procesům **registrace** a nesourodým pravidlům pro zřizování a fungování organizací občanské společnosti různého druhu. Kromě toho kyperské orgány v roce 2020 zveřejnily seznam více než 2 500 organizací občanské společnosti, u nichž došlo ke zrušení registrace kvůli nesplnění určitých administrativních povinností – některým organizacím byla údajně zrušena registrace navzdory tomu, že své povinnosti splnily v rámci dvouměsíční lhůty.
- Účastníci na *Kypru* si dále stěžovali na to, že pro **požadavek na provádění auditů** u organizací občanské společnosti byl stanoven velmi nízký práh, což znevýhodňuje malé organizace s omezenou kapacitou nebo zdroji pro provedení auditu. V *Litvě* mají za to, že přísné požadavky v oblasti transparentnosti, které se uplatňují na organizace občanské společnosti, by mohly poškodit četné běloruské organizace se sídlem v Litvě, jež často pro zajištění bezpečnosti svých členů potřebují ochranu a anonymitu.

3. Svoboda projevu a svoboda sdělovacích prostředků

Setkání věnované svobodě projevu a svobodě sdělovacích prostředků umožnilo skupině Základní práva a právní stát vyslechnout si názory zástupců organizací občanské společnosti a pracovníků v oblasti sdělovacích prostředků na hlavní události. Účastníci setkání uspořádaných v sedmi navštívených zemích se obecně domnívají, že svoboda projevu a svoboda sdělovacích prostředků jsou z právního hlediska dobře chráněny. Existují však závažné problémy v řadě oblastí, jako je pluralita sdělovacích prostředků, právo na informace a individuální situace novinářů.

Regulační rámec

V některých zemích účastníci setkání uspořádaných v rámci návštěv projevíli obzvláštní obavy ohledně právního vývoje, který by podle nich mohl omezit svobodu sdělovacích prostředků a svobodu projevu.

- Jde například o právní vývoj související s **bezpečností**. Ve *Španělsku* se účastníci domnívají, že navzdory tomu, že je svoboda projevu ústavním právem, měl na ni závažný dopad zákon o ochraně bezpečnosti občanů. Kritizovali vysoké pokuty uložené novinářům za pořizování obrazových záznamů policie a pokuty za určité formy projevu, jež jsou považovány za urážku náboženství, královské rodiny nebo španělské vlajky. V *Dánsku* jsou účastníci znepokojeni tím, že by právní předpisy o boji proti terorismu mohly vést k příliš rychlému blokování webových stránek a porušování práv novinářů na ochranu jejich zdrojů.
- V *Irsku* je hlavní obavou účastníků velmi omezující zákon o **pomluvě** a vysoké náklady související s urážkou na cti, což podle nich v případě sdělovacích prostředků omezuje výkon jejich funkce hlídání psa. Na *Kypře* účastníci kritizují přísnost právních předpisů o urážce na cti v obchodní oblasti, které umožňují soudům zakázat sdělovacím prostředkům, aby ve svých publikacích zmiňovaly konkrétní společnost, osobu nebo organizaci. Na druhé straně v *České republice* účastníci oceňují skutečnost, že pokud jde o urážky na cti, dle rozhodnutí Ústavního soudu si veřejně činné osoby nemohou nárokovat stejnou míru ochrany před urážkami na cti jako soukromé osoby. Novináři jsou tak v menší míře vystaveni riziku, že na ně bude podána účelová žaloba.
- V několika zemích, jako je *Litva* nebo *Česká republika*, zazněly celkové obavy ohledně strategických žalob proti účasti veřejnosti. V *Litvě* se účastníci domnívají, že orgány veřejné správy někdy využívají provádění obecného nařízení o ochraně osobních údajů coby výmluvu k **zatažení informací** před novináři, například v rámci investigací prováděných novináři. V *Dánsku* účastníci považují za problematický článek 24 zákona o svobodě informací, protože omezuje přístup k dokumentům v oblasti vládní činnosti. Ve *Španělsku* mají účastníci za to, že nebyl řádně proveden zákon o transparentnosti, zejména během pandemie COVID-19, a že občané a organizace musí velmi často získávat veřejné informace tak, že se obrátí na soud.

Ekonomický model žurnalistiky a pluralita sdělovacích prostředků

Účastníci setkání pořádaných v rámci návštěv v několika zemích zaujali ostražitý přístup, když zdůraznili, že v zemi existuje zdravé mediální prostředí, a zároveň uvedli, že je zapotřebí obezřetnost, pokud jde o **posun směrem ke koncentraci sdělovacích prostředků** a měnící se ekonomické modely.

- I když se situace v jednotlivých navštívených zemích liší, účastníci jsou ohledně obecné tendence týkající se posunu směrem ke **koncentraci sdělovacích prostředků** ostražití. V *České republice* se účastníci domnívají, že krize COVID-19 tuto tendenci urychlila, jak dokládá ukončení činnosti některých sdělovacích prostředků nebo jejich restrukturalizace a zvýšená finanční nestabilita novinářů. Na *Kypru* účastníci oceňují skutečnost, že právní předpisy zahrnují opatření pro boj proti koncentraci vlastnictví sdělovacích prostředků, jako je například povinnost uvádět seznam všech akcionářů vlastnících více než malý podíl mediální společnosti a zákaz vlastnit více než čtvrtinu akcií. Někteří účastníci se nicméně domnívají, že jsou tato opatření obcházena akcionáři jednajícími prostřednictvím třetích stran.
- V debatách o svobodě sdělovacích prostředků se pravidelně objevovala otázka měnícího se **ekonomického modelu**. V *Irsku*, *Litvě* a *České republice* účastníci litují, že většina příjmů z reklamního odvětví se přesunuje z tradičních sdělovacích prostředků na platformy sociálních médií, což je tendence, kterou urychlila krize COVID-19. V *Litvě* účastníci litují, že státní podpora pro vnitrostátního provozovatele veřejnoprávního vysílání byla vyšší než celková částka pro všechny provozovatele komerčního vysílání dohromady, což vedlo ke vzniku nerovnováhy na mediálním trhu mezi veřejnými a soukromými sdělovacími prostředky. V *Dánsku* naopak účastníci oceňují dostupnost veřejného financování, které považují za zásadní pro podporu kvalitní žurnalistiky a plurality sdělovacích prostředků.
- Vývoj ekonomického modelu je neoddelitelně spjat s obecně obtížnějšími pracovními podmínkami pro novináře. Například v *České republice* účastníci vysvětlili, že mnozí novináři pracují na základě **pracovních smluv neposkytujících žádné jistoty**, zatímco členská základna v odborových svazech novinářů se snížila. Uvedli, že jen nepatrný počet investigativních novinářů má možnost uskutečňovat časově náročné investigace a že o tuto profesi projevuje zájem málo mladých lidí.
- Účastníci poukázali na to, že ke zvrácení tohoto trendu je nezbytná lepší podpora **kvalitní žurnalistiky**. V *Irsku* účastníci požadují více odborné přípravy a podpory pro mladé lidi, které zajímá žurnalistika coby profese, a rovněž lepší ochranu svobody sdružování a práv novinářů na kolektivní vyjednávání. V *Litvě* účastníci konstatují, že dochází k oživení kvalitní žurnalistiky v podobě investigativních týmů aktivních v rámci sdělovacích prostředků.

Dezinformace, ovlivňování a autocenzura

Jako hlavní téma vyvolávající obavy se během debat se zúčastněnými stranami, které byly uspořádány v navštívených zemích, opakoval nárůst dezinformací a obecněji význam ochrany práva na informace vůči rizikům **ovlivňování** a autocenzury.

- Účastníci obecně podporují veřejná opatření za účelem řešení nárůstu dezinformací, ovšem s opatrností, aby se zabránilo porušením svobody projevu. V *Dánsku* účastníci poukázali na riziko, že by veřejná opatření namířená proti **dezinformacím** mohla mít odrazující účinek, pokud jde o svobodu projevu. Jako příklad uvedli rozšíření oblasti působnosti právního předpisu o *špionáži* na pomáhání zahraničním mocnostem s operacemi zaměřenými na ovlivňování. Ve *Španělsku* účastníci litují, že země nedisponuje zvláštním právním předpisem o falešných zprávách, uvítali však vytvoření pracovní skupiny pro dezinformace v rámci útvaru pro národní bezpečnost. Na *Kypru* mají účastníci za to, že falešné zprávy jsou rozšířenější na internetu než v klasických sdělovacích prostředcích, které mají nicméně větší sklon být zaujaté, zejména v případech citlivých témat, jako je spor o Kypr nebo migrace.
- V *České republice* považují účastníci za obzvláště problematický **vliv politiků**, včetně politiků na nejvyšší úrovni, na sdělovací prostředky. Uvedli, že několik málo osob vlastnících v této zemi největší sdělovací prostředky směšuje ekonomický zisk s politickým vlivem, mj. šířením falešných zpráv. Účastníci také litují pokusů o politické vměšování se do redakčního obsahu ze strany členů orgánů dohledu nad sdělovacími prostředky zvolených parlamentem. Ve *Španělsku* a v *České republice* účastníci uvedli, že některým novinářům bylo zabráněno, aby se zúčastnili konferencí se zástupci vlády, někdy v kontextu pandemie COVID-19, ale také pokud jde o pokrytí diplomatických schůzí na nejvyšší úrovni.
- Několik účastníků v různých navštívených zemích popsalo rostoucí tendenci směrem k **autocenzuře**, například v *Německu*, kde někteří novináři potvrdili, že existují témata či události, kterým se záměrně vyhýbají, nebo v *České republice*, kde se účastníci domnívají, že autocenzura představuje větší riziko než výjimečně se objevující pokusy o přímou cenzuru, jež se nezdařily. Na *Kypru* je tato tendence k autocenzuře spojena s určitými tématy, která by mohla mít finanční dopady na daný zpravodajský sdělovací prostředek, nebo určitými citlivými otázkami, jako je například rozdělení ostrova nebo migrace. V *Dánsku* se autocenzura rozvíjí v kontextu nárůstu napětí při veřejných debatách.
- Při návštěvách několika zemí se během debat na setkáních věnovaných svobodě projevu a svobodě sdělovacích prostředků, ale také na setkáních věnovaných právu na nediskriminaci, hovořilo o nárůstu **nenávistných verbálních projevů**. Ve *Španělsku* účastníci vítají pozitivní vývoj, který znamenalo přijetí protokolu pro boj proti nenávistným verbálním projevům online v roce 2021, a to na základě zapojení občanské společnosti, legálních operátorů a internetových společností. Na *Kypru* účastníci uvedli, že komise pro stížnosti na sdělovací prostředky obdržela četné stížnosti týkající se rasismu a xenofobie. V *Litvě* konstatovali, že komise pro rozhlas a televizi může zabránit přenosu vysílání zahraničních programů obsahujících nenávistné verbální projevy, na internet se však její pravomoci nevztahují.

- Účastníci ve většině navštívených zemí se sice domnívají, že novináři mohou pracovat v bezpečném prostředí, současně však toto **prostředí** popsali také jako stále více **nepřátelské vůči pracovníkům v oblasti sdělovacích prostředků**. Například v *Německu* a ve *Španělsku* účastníci zmínili případy útoků na novináře, k nimž většinou došlo během protestů. V *Irsku* účastníci zaznamenali, že hrozby určené novinářům, zejména na sociálních médiích, jsou často namířeny proti ženám – novinářkám. Kromě toho dochází k nárůstu hrozeb vůči novinářům píšícím o Severním Irsku. Na *Kypru* účastníci vysvětlili, že někteří lidé byli zatčeni a zadržováni v oblastech, jež nejsou pod kontrolou vlády, za to, co zveřejnili na sociálních médiích, nebo za projevy pronesené v televizi.

4. Právo na nediskriminaci

Debaty s účastníky na setkáních o právu na nediskriminaci poskytují příležitost lépe pochopit jak obecné tendence týkající se této otázky, jež je středobodem zájmu otevřené společnosti, tak specifitější trendy spojené s konkrétními skupinami, jako jsou migranti, příslušníci etnických nebo náboženských menšin, ženy, osoby LGBTIQ a lidé se zdravotním postižením – ale také lidé trpící diskriminací na základě společenského postavení nebo věku.

Obecný rámec pro nediskriminaci

Ve všech navštívených zemích existují více či méně rozvinuté právní rámce pro řešení problému diskriminace. Účastníci nicméně obecně požadují větší úsilí ohledně **provádění legislativy**, monitorování a shromažďování údajů, financování a přístupu k opravným prostředkům pro oběti diskriminace.

- V *Irsku* účastníci uvedli, že je třeba aktualizovat a včas provést **právní předpisy** o nediskriminaci, které musí být založeny na náležitých zdrojích. Ve *Španělsku* se účastníci domnívají, že země postrádá komplexní zákon o rovnosti na vnitrostátní úrovni, který by se zabýval všemi typy diskriminace ve všech oblastech. Účastníci uvedli, že otázkami diskriminace se sice zabývá několik institucí, je však třeba vylepšit jejich pracovní metody. V *České republice* bylo poukázáno na to, že byla před několika lety zrušena pozice ministra pro lidská práva a rovné příležitosti a že veřejný ochránce práv nemá přílišný zájem zabývat se otázkami menšin, migrantů a genderové rovnosti. Na *Kypru* mají účastníci za to, že slabým místem zůstává provádění pracovněprávních předpisů, zejména proto, že orgány pracovní inspekce nemají dostatečný počet zaměstnanců. V *Litvě* účastníci uvedli, že neexistuje samostatné ministerstvo pro rovnost a že ministerstvo práce a sociálních věcí, které má v gesci otázky nediskriminace, nemá kapacitu, aby se případy diskriminace zabývalo do hloubky.
- Účastníci také obecně požadují větší **právní pomoc a odškodnění pro oběti** diskriminace, například v *Irsku* a v *České republice*, jakož i odbornou přípravu pro právní profese, zejména v oblasti soudnictví. V *Německu* účastníci popsali, že pro osoby, které se setkají s diskriminací na pracovišti, může být obtížné hledat právní pomoc, nejen proto, že je náročné tuto diskriminaci dokázat, ale také proto, že existuje nízká míra informovanosti o právní ochraně a právu na odškodnění. Konstatovali také, že je velmi obtížné se soudit se státními institucemi. V *Litvě* se účastníci domnívají, že málo závažné důsledky, kterým by obžalovaný čelil, pokud by byl shledán vinným, často oběti odrazují od toho, aby se domáhaly nápravy právními prostředky.
- Účastníci v několika navštívených zemích, jako je *Německo*, *Irsko* a *Česká republika*, požadují, aby se věnovalo více úsilí sběru rozčleněných údajů pokrývajících všechny oblasti diskriminace. Účastníci se také obecně shodli na tom, že je zapotřebí více **zdrojů** na podporu veřejných a soukromých subjektů, které se věnují boji proti diskriminaci. Příklad z *České republiky* se týkal toho, že se migranti musejí obracet na soukromé právníky, neboť

organizacím občanské společnosti, které podobnou pomoc poskytují bezplatně, chybí finanční prostředky. Organizace občanské společnosti, které se ve své činnosti zaměřují na diskriminaci, například v oblasti migrace a genderové rovnosti, jsou skutečně většinou financovány z unijních prostředků, a nikoli státem.

Migranti, včetně žadatelů o azyl

Účastníci mají obecně za to, že regulační rámec pro migraci je třeba **upravit** tak, aby plně zajišťoval respektování práv migrantů.

- V *Dánsku* účastníci popsali to, že v průběhu posledních let došlo k – dle jejich slov – „**změně paradigmatu**“ v rámci politiky, kterou vnitrostátní orgány uplatňují ve vztahu k migrantům, a to od přístupu zaměřeného na integraci k přístupu zaměřenému na navracení. Účastníci kritizovali zejména návrh zákona o bezpečnosti pro všechny Dány, který by orgánům umožnil vykázat lidi z konkrétních oblastí na základě neurčitě definovaného pojmu „chování a vzhled vyvolávající pocit nejistoty ve veřejných prostorech“, který bude mít podle nich nepřiměřený dopad na migranty a příslušníky etnických menšin. Na *Kypru* účastníci uvedli, že situace migrantů, včetně žadatelů o azyl, je dosti komplikovaná, neboť některé veřejně činné osoby prezentují otázku uprchlíků jako hrozbu pro národní identitu země. Ve *Španělsku* se účastníci domnívají, že jsou právní předpisy v oblasti přistěhovalectví zastaralé a nepřiměřené vůči potřebám migrantů, kteří čelí nejistotě, porušování lidských práv a omezenému přístupu k veřejným službám. V *Irsku* účastníci litují, že referendum konané v roce 2004 zrušilo právo dětí narozených v Irsku rodičům s cizí státní příslušností získat při narození irské státní občanství.
- Ústředním tématem, na které upozornili účastníci v několika navštívených zemích, byla otázka **přijímání a ubytování migrantů**, včetně žadatelů o azyl. V *Dánsku* účastníci popsali podmínky v uprchlických táborech před vyhoštěním jako velmi drsné, včetně ukládání neodůvodněných a nepřiměřených omezení. Kritizovali celkový přístup spočívající v zadržování zamítnutých žadatelů o azyl. Ve *Španělsku* mají účastníci za to, že stále existují detenční tábory pro migranty, ve kterých jsou lidé drženi po několik týdnů, aniž by měli přístup k obhájci. Na *Kypru* účastníci vysvětlili, že bylo vydáno nařízení, které migrantům zakazuje pronajmout si byt v určitých oblastech, a to na základě argumentu, že toto opatření je nezbytné, aby se zabránilo demografickým změnám. V *Irsku* účastníci vítají zveřejnění bílé knihy o ubytování žadatelů o azyl, která přináší vyhlídky na to, že bude v centrech zaveden režim nezávislé kontroly. Vítají také oznámení vlády, že situace migrujících dětí bez dokladů bude regularizována. V *Litvě* účastníci vyjádřili názor, že státní instituce nejsou vybaveny na to, aby se zabývaly příchodem velkého počtu migrantů – mezi nimiž je mnoho dětí a žen –, kteří uvízli na hranici mezi Běloruskem a Litvou. Vyhlášení nouzového stavu v příhraničních regionech dočasně omezilo přístup organizací občanské společnosti do této oblasti.

Etnické nebo náboženské menšiny

Účastníci v navštívených zemích popsali nárůst **atmosféry nesnášenlivosti** vůči menšinám obecně, a zejména vůči etnickým a náboženským menšinám.

- Při návštěvě několika zemí byl zmíněn nárůst **nenávistných verbálních projevů** vůči lidem s menšinovým etnickým původem nebo náboženským vyznáním. Například v *Německu* samotné veřejné orgány přiznaly rostoucí nesnášenlivost vůči Romům a antisemitismus, přičemž se domnívají, že jde o varování a signál, že je třeba jednat. Účastníci také uvedli, že zástupci jazykových menšin se setkávají s diskriminací na pracovišti.
- V *Dánsku* účastníci poukázali na obecné rozšíření **strukturální diskriminace** a jako příklad uvedli tzv. „zákon o ghettu“. Popsali, jak tento zákon poskytuje zdánlivě objektivní kritéria, na jejichž základě mohou orgány prohlásit určitou oblast za „ghetto“, což se v praxi týká pouze oblastí, kde většinu obyvatel tvoří lidé původem z jiných než západních zemí. Stejně jako v ostatních navštívených zemích účastníci také zmínili, že menšiny byly terčem v diskusích, mimo jiné na internetu, protože během pandemie COVID-19 údajně nebyly dostatečně odpovědné. Ve *Španělsku* bylo uvedeno, že u migrantů nebo lidí s menšinovým etnickým původem existuje větší pravděpodobnost, že budou zatčeni policií, než u ostatních obyvatel.
- Ve většině navštívených zemí byla zmíněna situace **Romů**, kteří zde čelí faktické diskriminaci v přístupu k bydlení, zdravotní péči, vzdělávání a zaměstnání. Ve *Španělsku* se účastníci domnívají, že Romové jsou stále nejvíce diskriminovanou menšinovou skupinou, přičemž trpí například etnickým profilováním ze strany policie. Vítají však skutečnost, že byl v rámci poslanecké sněmovny vytvořen výbor pro boj proti nesnášenlivosti vůči Romům, který zahrnuje občanskou společnost. V *Německu* účastníci litují, že ačkoli Sintové a Romové žijí v zemi po šest století, stále nemají stejná občanská práva jako etničtí Němci. V *České republice* účastníci oceňují, že existují programy pro začleňování prostřednictvím práce, zároveň však litují, že orgány k situaci Romů obecně přistupují spíše jako k sociální otázce než k otázce diskriminace. V nedávné době byl přijat zákon o vyplácení odškodnění romským ženám, které byly přinuceny podstoupit sterilizaci. Není však jisté, zda je náležitě prováděn, neboť je obtížné dokázat tuto skutečnost výboru, který o odškodnění rozhoduje, a bez účinného systému právní pomoci je těžké domoci se nápravy prostřednictvím opravného prostředku. V *Irsku* účastníci poukázali na obtíže, kterým čelí Romové a irští Travelleri ohledně přístupu ke službám a vyhovujícímu bydlení. Účastníci vítají, že orgány před pár lety právně uznaly irské Travellery jako etnickou skupinu, vysvětlili však také, že pandemie na ně a na Romy měla nepřiměřený dopad a že je třeba větší úsilí, zejména v oblasti začleňování do vzdělávání.

Ženy

Účastníci v navštívených zemích obecně litují, že v oblasti politického, sociálního a hospodářského začleňování žen **přetrvávají významné výzvy**, přičemž situace způsobená pandemií COVID-19 k jejich řešení nepřispěla.

- V několika zemích, například v *Německu* a v *České republice* nebo na *Kypru*, účastníci uvedli, že ženy jsou nadále **nedostatečně zastoupeny** v politické sféře a že stále existují velké rozdíly v odměňování a ve výši důchodů žen a mužů. V *Litvě* je vítána skutečnost, že 50 % nedávno sestavené vlády tvoří ženy, což je více než kdy předtím. Účastníci se nicméně domnívají, že rozdíly v odměňování žen a mužů se v posledních letech nesnížily.
- V několika zemích, například ve *Španělsku*, účastníci vysvětlili, že ženy stále čelí zátěži a povinnostem souvisejícím s **péčí o rodinu** a že jsou nadměrně zastoupeny v rámci nejistých nebo dočasných pracovních pozic, vykazují vyšší nezaměstnanost a mají nižší mzdy. Účastníci diskusí pořádaných v rámci návštěv několika zemí uvedli, že pandemie COVID-19 přinesla dodatečné úkoly, které obvykle dopadly na ženy, jako je například skloubení práce z domova a domácí výuky dětí.
- V několika navštívených zemích byl také zmíněn nárůst **genderově podmíněného násilí** v kontextu omezení volného pohybu osob. Ve *Španělsku* účastníci zdůraznili, že v této souvislosti výrazně stoupl počet vražd žen. Na *Kypru* účastníci uvedli, že statistické údaje o výskytu domácího násilí jsou stále nedostatečné. V *České republice* účastníci vyjádřili politování nad tím, že chybí veřejné financování pro organizace zabývající se genderovou rovností a genderově podmíněným násilím. V *Litvě* účastníci konstatovali, že průřezové skupiny, jako jsou ženy se zdravotním postižením, jsou obzvláště zranitelnou skupinou, pokud jde o domácí násilí. V *Irsku* mají účastníci za to, že služby poskytované obětem domácího a sexuálního násilí jsou s ohledem na počet nahlášených případů omezené. Domnívají se rovněž, že jsou zapotřebí reformy soudního systému, aby se zabránilo sekundární viktimizaci. V *Německu* účastníci uvedli, že dochází k nuceným sňatkům v nízkém věku, mrzačení ženských pohlavních orgánů a obchodování se ženami.
- V *Litvě* a v *České republice*, které jsou v rámci navštívených zemí dvěma zeměmi, jež neratifikovaly **Istanbulskou úmluvu o prevenci a potírání násilí na ženách a domácího násilí**, účastníci doufají v brzkou ratifikaci. Uvedli však, že veřejné debaty o této možnosti jsou napjaté. Například v *České republice* politici vedou dezinformační kampaň spojující veškerou činnost v této oblasti s tzv. „genderovou ideologií“ pod zahraničním vlivem, což je argument používaný k omezení finanční a politické podpory pro aktivity v této oblasti. V *Litvě* účastníci mají za to, že katolická církev zaujala radikální postoj oponující Istanbulské úmluvě, ale také přístupu k bezpečnému potratu a partnerství osob stejného pohlaví, který měl obrovský dopad na tvůrce politik.
- Na *Kypru* účastníci uvedli, že asistovaný **potrat** je legální od roku 2018. V *Litvě* účastníci vysvětlili, že přístup k bezpečnému potratu je omezený a že politické hlasy, včetně hlasů na nejvyšší úrovni, jsou pro zákaz potratů, mimo jiné kvůli významnému vlivu církve.

Osoby LGBTIQ

Práva osob LGBTIQ jsou jednou z mála oblastí, kde účastníci v navštívených zemích zaznamenali během posledních let **obecnou pozitivní tendenci** – což neznamená, že by nepřetržovaly významné výzvy, nebo že by nemohly narůstat, zejména pokud jde o nenávistné verbální projevy.

- Účastníci uvedli různé příklady významného pokroku, jehož bylo dosaženo během nedávných let, zejména ohledně **sňatků osob stejného pohlaví**, například v *Německu*, *Dánsku*, *Irsku* a *Španělsku*. V *České republice* účastníci vysvětlili, že registrovaná partnerství existují pro gaye a lesby od roku 2006. Vyjádřili však politování nad tím, že návrh zákona o manželství pro všechny je od roku 2018 blokován v parlamentu, a to navzdory tomu, že pohodlná většina obyvatel České republiky je pro rovnoprávné manželství pro všechny. Zatímco na *Kypru* je registrované partnerství osob stejného pohlaví legální od roku 2015, v *Litvě* byl návrh takového partnerství zamítnut parlamentem v roce 2021.
- Ve všech navštívených zemích účastníci poukázali na nárůst **nenávistných verbálních projevů**, zejména na internetu, které jsou velmi často podněcovány krajně pravicovými hnutími. V tomto ohledu se účastníci v *Irsku* a ve *Španělsku* domnívají, že legislativa v oblasti trestných činů z nenávisti není dostatečně aktualizována, aby řešila nenávistné verbální projevy a trestné činy z nenávisti namířené vůči osobám LGBTIQ. V *Irsku* mají účastníci za to, že je třeba posílit vzdělávání ohledně vztahů a sexuality, protože velká většina žáků LGBTIQ se necítí ve škole bezpečně. Ve *Španělsku* a v *České republice* účastníci uvedli, že většina případů nenávistných verbálních projevů a trestných činů z nenávisti vůči osobám LGBTIQ není hlášena policii. Na *Kypru* mají za to, že nenávistné verbální projevy vůči osobám LGBTIQ jsou četné, avšak orgány tyto případy nevyšetřují.
- V ostatních ohledech popsali účastníci situaci jako neurčitou. V *Dánsku* byla práva osob LGBTIQ rozšířena na adopci a právní uznání pohlaví. V *České republice* byl v parlamentu v prvních fázích projednávání zablokován zákon o pěstounské péči v případě nesezdaných párů. V *Německu* účastníci uvedli, že v případě lesbických párů nemůže žena požívat stejných rodičovských práv jako její partnerka, která dotčené dítě porodila. Průzkumy také ukázaly, že **transsexuální osoby** se na pracovišti setkávají s ještě větší diskriminací než homosexuálové. V *Irsku* se domnívají, že je zapotřebí jasný zákaz konverzní terapie, stejně jako je třeba dosáhnout pokroku ohledně uznávání pohlaví pro osoby mladší 18 let a nebinární osoby. V *České republice* účastníci upozornili na to, že tato země ještě neprovedla rozhodnutí Evropského výboru pro sociální práva týkající se transgender osob a neupravila své právní předpisy. V tomto rozhodnutí se uvádí, že české předpisy porušují právo transgender osob na zdraví, jelikož transgender osobám, které si přejí provést změnu genderové identity v osobních dokladech, ukládají povinnost podstoupit sterilizaci.

Osoby se zdravotním postižením

Obecný obraz situace osob se zdravotním postižením podaný při návštěvách zemí ukazuje, že celkově stále čelí **mnoha formám diskriminace**, zejména v oblastech zdraví, zaměstnávání, bydlení a vzdělávání.

- V *Irsku* například účastníci poukázali na skutečnost, že tyto **četné formy diskriminace** vedou k tomu, že jsou osoby se zdravotním postižením častěji vystaveny chudobě a vyloučení. Jako pozitivní prvek je vítáno, že byl v roce 2020 zřízen parlamentní výbor pro otázky zdravotního postižení.
- V *Dánsku* a *Litvě* bylo uvedeno, že právní uznání zásady „**přiměřeného opatření**“ pro osoby se zdravotním postižením přichází velmi pomalu. V *Dánsku* je za poslední dobu pozitivně hodnoceno to, že školy a instituce již nemohou diskriminovat osoby se zdravotním postižením ohledně přístupu. Nicméně pro restaurace a hotely je to stále možné. V *Litvě* se domnívají, že orgány příliš dlouho otálely, než začaly pracovat na provádění Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením. Do roku 2019 například legislativa této země zahrnovala pojem „neschopný práce“ s odkazem na osobu se zdravotním postižením.
- V *Irsku* vyjádřili účastníci politování nad tím, že – kromě několika dalších typů problémů, jimž čelí osoby se zdravotním postižením – jsou lidé stále umisťováni v **ústavech**, bez ohledu na výzvy k tomu, aby byla tato praxe odstraněna. Ve *Španělsku* jsou účastníci obzvláště znepokojeni nucenou nechtěnou léčbou osob s mentálním postižením a skutečností, že je pro tyto osoby nemožné získat informace o své léčbě.
- Pokud jde o **přístup ke spravedlnosti**, zaznamenali účastníci určitý pokrok ve *Španělsku* v důsledku reformy občanského zákoníku zaměřené na podporu osob se zdravotním postižením v právním prostoru. Na *Kypru* účastníci uvedli, že neexistuje přizpůsobený mechanismus odvolání pro stížnosti podané osobami se zdravotním postižením. Také v *Dánsku* účastníci zmínili skutečnost, že je pro osoby se zdravotním postižením obtížnější získat přístup ke spravedlnosti než pro ostatní obyvatele.

Diskriminace na základě společenského postavení nebo věku

Pravděpodobně v důsledku skutečnosti, že pandemie COVID-19 upozornila na generační problémy, byla v tomto cyklu návštěv častěji než v cyklu předchozím zmiňována **sociální diskriminace**, zejména vůči mladým a starším lidem.

- V *Irsku* bylo uvedeno, že **dětská chudoba** měla nepřiměřený dopad na neúplné rodiny s jedním rodičem, Romy a Travellery nebo na domácnosti s osobami se zdravotním postižením. Obecně pandemie COVID-19 prohloubila stávající formy chudoby a zejména chudobu potravinovou. V této souvislosti účastníci vítají oznámení vlády o revizi politiky o rovném postavení, jejímž cílem je uznat socioekonomické postavení jako možný důvod diskriminace. Bylo uvedeno, že bezdomovectví vede ke zvýšené diskriminaci a marginalizaci.

Většina osob bez domova se nachází v marginalizované situaci již před tím, než se stanou bezdomovci.

- Ve *Španělsku* účastníci zdůraznili obtížnou situaci **starších osob** během pandemie COVID-19, kdy byla v domovech seniorů a zařízeních pro seniory porušována některá jejich práva. Na urychlení digitalizace přístupu ke službám v důsledku pandemie COVID-19 poukázali také v *Německu*, kde účastníci zmínili rovněž obecnější diskriminaci související s věkem při náborovém procesu. V *Irsku* účastníci popsali stereotypy týkající se stárnutí a požadovali více údajů o starších osobách a strategii pro digitální začlenění.

5. Právní stát

Při setkáních během návštěv zemí pořádaných skupinou Základní práva a právní stát věnovaných právnímu státu měla delegace možnost vyslechnout subjekty občanské společnosti a právníky ohledně mnoha témat přesahujících otázku reformy soudnictví. Během sedmi návštěv, jichž se týká tato zpráva, účastníci rozebírali zejména problémy související s oddělením pravomocí a dopad, který měla pandemie COVID-19 na demokratické rozhodování.

Oddělení pravomocí

V několika navštívených zemích vyvstala o ústřední otázka **oddělení pravomocí** a nezávislosti soudnictví.

- V *České republice* účastníci vyhodnotili celkovou situaci právního státu jako dobrou, byť nejistou. Poukázali na to, že je zaručena **nezávislost justice** a že v oblasti soudnictví panuje obecně vzato lepší situace než v některých sousedních zemích. Hlavním problémem je však podle nich tlak, který vyvíjí výkonná moc na nejvyššího státního zástupce, což je situace, která je obzvláště problematická v kontextu vyšetřování střetu zájmů na nejvyšších místech ve státě.
- V *Litvě* jsou účastníci znepokojeni postupem pro **výběr soudců**, který dává poslední slovo prezidentovi republiky na základě výběru zvláštní komise pro výběr soudců. Poukázali také na nejasná pravidla pro dočasné přeložení soudců bez jejich souhlasu. Účastníci jsou také znepokojeni skutečností, že kvůli konfliktům na úrovni politické moci nemají Nejvyšší soud a Ústavní soud plnou kapacitu. Domnívají se, že tato situace prodlužuje soudní řízení, má dopad na kvalitu rozhodnutí a poškozuje pověst soudů.
- Také ve *Španělsku* si účastníci stěžovali na **dopad politických sporů na fungování soudnictví**, což podle nich ohrožuje jeho nezávislost. Kvůli chybějící dohodě mezi politickými stranami v parlamentu se již tři roky čeká na obnovu řídicího orgánu justice (Generální rada soudní moci). Účastníci požadují změnu v postupu jmenování tohoto orgánu, který by podle jejich názoru měl být volen přímo soudci.
- Na *Kypru* účastníci kritizovali skutečnost, že se generální prokurátor zúčastnil Rady ministrů jako právní poradce výkonné moci, ačkoli je současně pověřen trestním stíháním. Považují tuto **blízkost výkonných a soudních výsad** za možný střet zájmů, zejména proto, že uvedený generální prokurátor působil v minulosti také jako ministr spravedlnosti.

Specifické výzvy

Několik navštívených zemí čelí **zvláštním výzvám** v oblasti právního státu v souvislosti s jejich specifickou historií nebo komplexnějšími výzvami na vnitrostátní úrovni.

- Na *Kypru* účastníci uvedli, že po událostech z roku 1963 kyperské orgány vypracovaly „doktrínu nezbytnosti“, která měla být dočasná, avšak stále se od té doby uplatňuje, což podle účastníků vede ke **koncentraci moci**. Uvedli četné příklady diskrečních pravomocí, které existují v rámci této doktríny. Hlavní problém týkající se uplatňování práva je spojen s rozdělením země, neboť obyvatelé oblasti, jež není kontrolována vládou, nemají stejný přístup ke svým právům občana EU jako obyvatelé jižní části ostrova. Účastníci také vysvětlili, že děti ze smíšených manželství s tzv. „pevninskými Turky“ jsou diskriminovány.
- Účastníci na *Kypru* dále vyjádřili politování nad tím, že navzdory tomu, že se posledních deset let hovoří o **soudní reformě**, jsou soudní řízení stále mimořádně pomalá. Kritizovali také to, co považují za absenci účinných prostředků, včetně účinných sankcí, k zajištění výkonu soudních rozhodnutí vydaných proti orgánům veřejné správy. Účastníci se také domnívají, že není dostatečně vymáhána presumpce neviny, neboť u civilních soudů se objevují případy, kdy se má za to, že existence vyšetřování trestného činu je důkazem provinění, a to i před tím, než soud v daném případě vynese rozhodnutí.
- V *Litvě* jsou účastníci znepokojeni tím, že se rozmáhá **nevysvětlitelné tajné sledování** soukromých osob, které provádějí donucovací orgány, jako je protikorupční agentura, a že soudci tyto žádosti schvalují prakticky systematicky. V *Dánsku* se domnívají, že právní předpisy v oblasti boje proti terorismu postrádají dostatečné záruky spravedlivého procesu v souvislosti s dalekosáhlými ustanoveními, jež policii ponechávají široký prostor pro výklad.
- V *Irsku*, kde nejsou žádné významnější problémy v oblasti právního státu, mají účastníci za to, že je třeba zlepšit **přístup ke spravedlnosti**, který s sebou nese vysoké náklady na právní služby. Právní pomoc je omezena příliš nízkým prahem a výjimky týkající se toho, komu pomoc přísluší, jsou příliš široké. I v *Dánsku* účastníci jako hlavní problém uvedli dostupnost právní pomoci a spravedlnosti obecně, zejména pro členy marginalizovaných skupin.
- V *České republice* účastníci upozornili na to, že v zemi **neexistuje jednotný systém judikatury**, a na problém toho, že jednotlivé soudy vydávají různě přísná rozhodnutí v závislosti na tom, kde řízení probíhá nebo o jakou oblast práva jde.

Rozhodovací postupy, mimo jiné v kontextu pandemie COVID-19

V navštívených zemích stejně jako v ostatních částech EU vedla naléhavá a mimořádná rozhodnutí vynucená krizí COVID-19 k otázkám ohledně přiměřených záruk.

- V *České republice* účastníci uvedli, že určitá část občanů podala žalobu na stát za to, že přijal v kontextu pandemie COVID-19 nepřiměřená, nejasná nebo neopodstatněná právní rozhodnutí. Na základě těchto žalob pak Nejvyšší soud některá z těchto rozhodnutí zrušil. Účastníci prohlásili, že dle jejich názoru **nebyla rozhodnutí** přijatá v reakci na krizi v dostatečné míře všeobecně **prodiskutována** a nebyly zohledněny některé oprávněné kritické připomínky, které zazněly z řad občanské společnosti.
- V *Dánsku* účastníci vysvětlili, že i když v původní legislativě přijaté za účelem řešení pandemie COVID-19 byl stanoven **nadměrný přenos pravomocí** na ministerstvo zdravotnictví, byly v pozdější fázi řádně zohledněny názory organizací občanské společnosti a vnitrostátních institucí v oblasti lidských práv, což vedlo k druhé, daleko vyváženější verzi zákona. Poukázali nicméně na případy nezákonných pokynů vydaných veřejnými orgány, a to v kontextu pandemie COVID-19, jež se týkaly hromadného redukování počtu norků, které nemělo právní základ, a mimo tento kontext pak v souvislosti s příkazem oddělit sezdané a společně žijící páry v azylových centrech, kde jednou ze stran byla nezletilá osoba.
- V *Litvě* účastníci uvedli, že vláda požádala o **ústavní přezkum** omezení souvisejících s pandemií COVID-19 velmi pozdě. Pokud jde o proces tvorby zákonů, účastníci poukázali na to, že parlament často přijímal právní předpisy pomocí postupu pro naléhavé případy i před pandemií COVID-19. Domnívají se, že pandemie legislativní proces zhoršila a změnila rovnováhu pravomocí, přičemž došlo k posunu od legislativní části k části výkonné.
- V *Irsku* účastníci litují, že v parlamentu neexistuje výbor pro lidská práva a rovnost, který podle nich mohl poskytnout důkladnou **analýzu** legislativy související s pandemií COVID-19 z hlediska **lidských práv**, jež podle nich rovněž chybí.

Korupce

Korupce je jedním z témat, jejichž vnímání se mezi účastníky z navštívených zemí lišilo nejvíce.

- V *Německu* a *Dánsku* se účastníci domnívají, že korupce je **omezená**, což neznamená, že by jí neměla být věnována pozornost.
- V *Irsku* účastníci připomněli, že tzv. soud Mahon, který byl vytvořen v roce 1997 s cílem prozkoumat obvinění z **korupčních plateb** politikům, vydal v roce 2012 doporučení, která byla částečně provedena. Byl zřízen výbor, aby dohlížel na prohlášení o zájmech, obdržené dary a dary pro politické strany a politiky. Některá doporučení, například v oblasti závazků, je však stále třeba provést.
- V *České republice* účastníci upozornili na to, že nebudou-li náležitě řešeny **případy střetu zájmů na vysoké úrovni**, může docházet k tzv. zmocňování se státu. Takovéto případy mohou spolu s ovlivňováním médií ze strany politiků a tlakem vyvíjeným na nejvyšší úroveň soudnictví dále oslabit důvěru občanů v instituce, která se již dlouhá léta neustále snižuje.

- V *Litvě* účastníci uvedli, že byly provedeny některé změny za účelem vytvoření nepříznivých podmínek pro **korupci** v právní oblasti. Například postup přidělování věcí soudcům začal být řízen počítačově a systém byl spojen s databází ohlášených střetů zájmů. Účastníci požadují důraznější opatření ze strany protikorupční agentury, přísnější právní rámec a větší hospodářskou nezávislost soudců.
- Ve *Španělsku* se účastníci domnívají, že korupce je stále poměrně výrazná, zejména v oblasti zadávání veřejných zakázek, a to navzdory **pozitivnímu vývoji** v oblasti trestního stíhání korupce a příslušných sankcí. Účastníci zejména navrhuji posílit kontrolní pravomoc účetního dvora, který dohlíží na vládní výdaje.
- Na *Kypru* účastníci uvedli, že korupce je vnímána jako vysoká. V roce 2020 po propuknutí korupčního skandálu Kypr ukončil tzv. „**zlatý pas**“, což byl program, jenž vládě umožňoval udělovat občanství investorům.

Závěr

Tato zpráva poskytla přehled druhého cyklu návštěv zemí uspořádaných skupinou Základní práva a právní stát v letech 2020–2021. Hlavní tendence, které vyplývají z dlouhých diskusí se stovkami zástupců občanské společnosti, jsou velmi poučné.

Je například zajímavé, že **sociální partneři**, s nimiž proběhlo setkání během těchto návštěv, sdílejí vizi základních práv, která přesahuje otázky členství v odborových svazech nebo kolektivního vyjednávání – trvají zejména na tom, že je důležité být plně zapojen do společenských diskusí. V tomto ohledu mají obecně za to, že úroveň sociálního dialogu je ve všech sedmi navštívených zemích dobrá, požadují však také smysluplnější začlenění do rozhodování mimo pracovní oblast. Ve všech navštívených zemích se sociální partneři domnívají, že sociální dialog je klíčovým faktorem odolnosti pro řešení krize, jako je COVID-19. Obecně požadují větší začlenění do diskuse a provádění plánů pro oživení a odolnost. Sociální partneři prokázali velký zájem o otázky týkající se rovnosti a nediskriminace, přičemž zdůraznili jejich prospěšnost, ale také řadu výzev, například v oblasti začleňování migrantů.

Zástupci organizací občanské společnosti konzultovaní na téma **svobody sdružování a shromažďování** rovněž skupinu Základní práva a právní stát upozornili na ústřední otázku jejich účasti na veřejném životě. V situaci, kdy jsou organizace občanské společnosti, zejména ty, které se zabývají citlivými otázkami, stále více stigmatizovány nebo diskreditovány coby političtí odpůrci, se snaží opětovně potvrdit svou úlohu zásadních prostředníků mezi státem a společností. Požadují tedy posílení mechanismů za účelem jejich zapojení do rozhodování. To je o to nutnější v občanském prostoru, který byl závažně zasažen pandemií COVID-19, a to včetně jejich funkce hlídání psa a jejich aktivit v oblasti spolupráce s veřejností. Ve všech navštívených zemích, i v těch, kde je veřejné financování vysoké, se jako hlavní obava zástupců organizací občanské společnosti jevila zásadní otázka přístupu k financování.

Zástupci organizací občanské společnosti a profesionálové z oblasti sdělovacích prostředků se obecně shodli na tom, že **svoboda projevu a svoboda sdělovacích prostředků** jsou v navštívených zemích z právního hlediska dobře chráněny, poukázali však také na řadu výzev v mnoha oblastech. Ekonomický model žurnalistiky se vyvíjí v kontextu digitalizace a koncentrace sdělovacích prostředků, v němž vzniká tlak nejen na pluralitu sdělovacích prostředků, ale také na hospodářský a společenský status novinářů. Tito novináři jsou konfrontováni se stále nejistějším pracovním prostředím, k němuž se přidává atmosféra nedůvěry, jež někdy přechází v nepřátelství a nenávist namířené vůči jednotlivcům. Tato nestabilita struktury a aktérů v rámci světa sdělovacích prostředků napomáhá dezinformacím a ovlivňování. Zatímco otevřená cenzura je obecně minulostí, na vzestupu je autocenzura. Tento náročný kontext však neznamená, že je situace naprosto bezútěšná. Účastníci setkání věnovaných svobodě projevu a svobodě sdělovacích prostředků také poukázali na řešení, jež by bylo možné shrnout jako podporu kvalitní žurnalistiky v podobě financování, dostatečné ochrany práce novinářů a dalších lidských práv a ochranný rámec zahrnující například intenzivnější monitorování koncentrace sdělovacích prostředků a opatření proti strategickým žalobám proti účasti veřejnosti.

Na setkáních věnovaných **právu na nediskriminaci** vyslechla skupina Základní práva a právní stát názory nejrozličnějších typů organizací občanské společnosti, přičemž tato setkání obvykle vyvolala jak obecnou debatu o tendencích ohledně diskriminace, tak konkrétní úvahy ohledně skupin, jako jsou migranti, příslušníci etnických nebo náboženských menšin, ženy, osoby LGBTIQ a lidé se zdravotním postižením. Novým prvkem v tomto cyklu návštěv je vznik sociální diskriminace (a zejména na základě věku) v kontextu, kdy je krize COVID-19 tvrdší pro skupiny, jež jsou méně začleněny do sociálně-ekonomického světa. Z těchto debat vyplývá přesvědčení, že boj proti diskriminaci není jen jedním z mnoha témat, ale spíše klíčovým faktorem ovlivňujícím budoucnost našich společností. Ačkoliv mají všechny navštívené země právní rámce a instituce pro řešení diskriminace, účastníci obecně požadují více úsilí, pokud jde o provádění právních předpisů, zejména v oblastech, jako je monitorování, shromažďování údajů a přístup k prostředkům nápravy pro oběti diskriminace. Stejně jako jiní zástupci organizací občanské společnosti, kterým bylo dopřáno sluchu v rámci setkání věnovaných svobodě projevu a svobodě sdělovacích prostředků, účastníci obecně žádají více finančních prostředků pro občanskou společnost, a to v kontextu, kdy jsou orgány občas v pokušení omezit veřejné financování na podporu některých menšin. Tato tendence odráží obecný nárůst nedůvěry a nenávistných verbálních projevů – jde rozhodně o tendenci, která byla nejvíce zřetelná na všech setkáních – vůči menšinám. To ukazuje, že je zapotřebí větší kolektivní úsilí s cílem zajistit v praxi rovnost všech jednotlivců a všech složek společnosti, bez ohledu na jejich původ.

Debaty o **právním státě** vedené s organizacemi občanské společnosti a s právníky se týkaly velmi rozmanité škály situací, a bylo by tedy nesprávné z nich vyvozovat obecné závěry. Některé navštívené země mají velmi spolehlivé a řádně fungující systémy kontrol a rovnováhy, ve všech navštívených zemích však existují výzvy na různých úrovních. Tématem, které se obzvláště dostávalo do popředí, je oddělení pravomocí, což ukazuje, že je důležité i nadále chránit nezávislost soudnictví. Vyvstaly však také otázky ohledně účinnosti justice a zejména její rychlosti a přístupu k právním prostředkům pro všechny. Protože byl tento cyklus návštěv prvním od propuknutí krize COVID-19, poskytl rovněž příležitost poslechnout si názory organizací občanské společnosti a právníků na dopad naléhavých a mimořádných rozhodnutí přijatých během krize. I když demokratické systémy v navštívených zemích obecně prokázaly dobrou míru odolnosti, potřebnost záruk a účinných kontrol a rovnováhy, včetně funkce hlídacího psa, kterou má občanská společnost, je jasnější než kdy jindy.

Tento celkový přehled, který vychází z diskusí skupiny Základní práva a právní stát se zástupci občanské společnosti během návštěv uvedených zemí, nabízí zběžný pohled na tendence existující v Evropské unii. Mohli bychom se oprávněně ptát, jaká je souvislost mezi Dánskem, Německem, Irskem, Českou republikou, Španělskem, Kypru a Litvou a proč jsou pojednány společně v jedné zprávě. Odpověď je jednoduchá: všechny tyto země jsou členy naší Evropské unie a jsou odhodlány chránit a uplatňovat hodnoty, na nichž je založena EU a které jsou definovány v článku 2 Smlouvy. To je samo o sobě dobrým důvodem pro to, aby byly společně zahrnuty do zprávy o tendencích v oblasti základních práv a právního státu z pohledu občanské společnosti.

Nedávné krize a významná reakce ze strany EU dozajista posílily pocit, že osudy obyvatel evropského kontinentu jsou navzájem provázané. S tím, jak se evropští aktéři více zaměřují na vývoj v oblastech základních práv a právního státu, je také stále jasnější, že práva určitého obyvatele nebo hospodářského subjektu v členském státě na severu, jihu, západě, východě nebo ve středu EU mohou být ovlivněna děním v jiném členském státě, dokonce i na opačné straně kontinentu. Zástupci občanské společnosti na vnitrostátní úrovni jsou si toho vědomi a obecně požadují účinnou

reakci od EU v podobě kvalitních rámců pro občanský prostor, financování, svobodu projevu a svobodu sdělovacích prostředků (včetně otázky strategických žalob proti účasti veřejnosti a potřeby řešit problematiku nenávistných verbálních projevů), diskriminaci atd. Podle vnitrostátních občanských společností je nezbytné, aby EU účinně reagovala na výzvy v oblasti základních práv a právního státu, a podpořila tak občanskou společnost při plnění úlohy hlídacího psa a motivovala orgány, aby učinily kroky zaměřené na zvýšení standardů.

Skupina Základní práva a právní stát je přesvědčena, že je to skutečně zapotřebí a že bude přínosné i nadále naslouchat hlasu občanské společnosti ve všech členských státech a tlumočit její názory. Proto navštíví zbývajících třináct zemí a bude o nich nadále informovat prostřednictvím zpráv z návštěv zemí a dalších dvou souhrnných zpráv.

Skupina EHSV Základní práva a právní stát

Cristian Pîrvulescu, předseda

Helena De Felipe-Lehtonen, místopředsedkyně

Ozlem Yildirim, místopředseda

Zpráva o virtuální návštěvě Dánska

21. a 22. prosince 2020

Virtuální návštěvy Dánska se zúčastnilo šest členů. Delegace se setkala jednak s několika představiteli občanské společnosti, konkrétně se zástupci organizací občanské společnosti, sociálních partnerů a sdělovacích prostředků, a jednak se zástupci dánských orgánů. Účelem této zprávy je přesně vyličit, jaké postoje občanská společnost v daném ohledu vyjádřila.

1. Základní práva z hlediska sociálních partnerů

Účastníci shodně uvedli, že **dánský sociální model** je silný a funguje náležitým způsobem. V rámci tohoto modelu sjednávají sociální partneři kolektivní smlouvy, na jejichž základě jsou mnohdy uzavírány tripartitní dohody a v návaznosti na to pak přijímány právní předpisy. Kolektivní vyjednávání má široký záběr. Podíl členství v odborech je vysoký, ale může se v jednotlivých odvětvích lišit. Sociální dialog byl obecně vzato označen za účinný, pokud jde o zachování sociálních výdobytků, jako je například výše mezd.

Účastníci poukázali na to, že dánské orgány obvykle do sociálního dialogu nezasahují a že je snadné navázat kontakt s ministerstvy, ať už formálně, či neformálně. Uvedli, že sociální partneři byli vládou velmi účinně zapojeni do řešení **krize COVID-19**. Díky tomu bylo možné uzavřít tripartitní dohody s cílem vypořádat se s nastalou situací. Zaměstnavatelé konstatovali, že krize podniky těžce zasáhla a že byla v souvislosti s tím zavedena kompenzační opatření. Podniky však nechtějí zůstat odkázány na veřejné financování, až tato krize skončí.

Účastníci dali najevo znepokojení nad otázkou rovnosti odměňování a zacházení, a to zejména v případě **pracovníků, kteří nejsou dánskými státními příslušníky** a pocházejí z jiných zemí EU. Jeden z nich upozornil na výskyt sociálního dumpingu a nehlášené práce v některých odvětvích – například ve stavebnictví, v zemědělství a v hotelovém průmyslu. Jeden zástupce odborů uvedl, že ve zvlášť složité situaci jsou zahraniční pracovníci, kteří pracují v oborech s nízkou mírou pokrytí kolektivními smlouvami a malým počtem podniků a zároveň příliš neznají dánský model. Za další problematickou oblast byla označena práce prostřednictvím platform. Účastníci prohlásili, že ingrediencemi, z nichž sestává recept k řešení těchto problémů, jsou právní předpisy, dialog a odpovědný přístup sociálních partnerů. Jeden z nich rovněž zmínil, že v rámci reakce na krizi COVID-19 vláda nařídila utratit norky. Tento krok způsobil zemědělcům problémy, přesto však jsou přesvědčeni o tom, že budou nalezena odpovídající řešení a dostane se jim kompenzace.

2. Svoboda sdružování a shromažďování

Zástupci organizací občanské společnosti shodně uvedli, že jejich organizace mají v Dánsku obecně vzato dobré **podmínky** pro své **fungování**. Do činnosti občanské společnosti se v Dánsku zapojuje mnoho lidí, tato činnost se nicméně stále častěji odehrává mimo kontext tradičních organizací občanské společnosti. Jeden z účastníků poukázal na to, že by to mohlo být problematické, poněvadž neformální skupiny se zpravidla méně zaměřují na demokratické hodnoty.

Zástupci organizací občanské společnosti i zástupci dánských orgánů prohlásili, že restriktivní opatření, která byla v oblasti svobody sdružování a shromažďování zavedena v souvislosti s pandemií **COVID-19**, se pohybují v mezích ústavy a jsou přiměřená. V rámci těchto opatření byly stanoveny výjimky, například pro politická nebo jiná důležitá shromáždění. Jeden z účastníků upozornil na to, že svoboda shromažďování je sice obecně vzato náležitě chráněna, před několika lety však byly během čínské oficiální návštěvy uplatněny restrikce vůči protibetským demonstrantům, které byly v rozporu s ústavou, a celá záležitost se stále ještě prošetřuje.

Účastníci shodně uvedli, že se organizace občanské společnosti mohou vesměs snadno zaregistrovat a získat přístup k **financování**. Úroveň veřejného financování je vysoká, přičemž prostředky plynoucí z národního loterijního fondu doplňují finance přidělované na základě krátkodobých politických rozhodnutí. Zazněly však určité obavy ohledně toho, že by se v důsledku krize COVID-19 mohla výše prostředků určených těmto organizacím snížit. Jeden ze zástupců vyjádřil názor, že organizace občanské společnosti mohly být lépe zapojeny do jednání o víceletém finančním rámci EU a plánu na podporu oživení po pandemii. Jiný pak zdůraznil, že je nutné rozsáhleji financovat činnosti, které podporují demokracii. Dánské orgány v reakci na tyto připomínky uvedly, že veřejné prostředky jsou vždy poskytovány na základě transparentních zadávacích řízení probíhajících v souladu s pravidly hospodářské soutěže a že organizace občanské společnosti jsou důležitými partnery v takových oblastech politiky, jako je například genderová rovnost.

Zástupci organizací občanské společnosti se podělili o svůj názor na kontroverznější otázky, k nimž patří návrh zákona o **bezpečnosti pro všechny Dány** (*Tryghed for alle danskere*), který má být přijat do poloviny roku 2021. Tento zákon by orgánům umožnil vykázat určitou osobu z konkrétního místa na základě „chování a vzhledu vyvolávajícího pocit nejistoty ve veřejných prostorách“, což je nejasně definovaný pojem. Účastníci části nazvané „Právo na nediskriminaci“ upozornili rovněž na to, že by tento zákon mohl mít nepřiměřený dopad na příslušníky etnických menšin. Dánské orgány k tomu uvedly, že smyslem tohoto zákona je řešit absenci pocitu bezpečí v některých zónách ovládaných skupinkami mladých lidí a že zákaz je všeobecný a platí pro všechny osoby v dané zóně. Není tudíž diskriminační.

Jeden z účastníků upozornil na to, že dánské **právní předpisy v oblasti boje proti terorismu** by mohly ohrozit právo na soukromí a svobodu shromažďování, neboť nejsou dány dostatečné záruky řádného postupu s ohledem na dalekosáhlá ustanovení, která ponechávají široký prostor pro výklad ze strany policie. Bylo doporučeno posoudit celý soubor dánských právních předpisů v oblasti boje proti terorismu a způsob jejich uplatňování a zajistit, aby ve všech jejich aspektech mohla probíhat soudní kontrola. O tomto tématu se hovořilo i v dalších částech setkání.

Někteří účastníci vyjádřili v této i v dalších částech znepokojení nad tím, že v Dánsku sílí **protidemokratická rétorika**. Uvedli, že diskuse mají ostřejší a polarizovanější charakter a je zde stále menší snaha pochopit postoje druhých. Prohlásili, že je třeba vyvinout větší úsilí s cílem vzdělávat lidi v umění diskutovat. Jeden z účastníků poukázal na to, že ve společnosti sice celkově panuje velká důvěra v demokracii, ale u mladých lidí a menšin je tato důvěra slabší.

Jeden z účastníků označil za problematické, že je v dánské ústavě právně zakotvena **absence oddělení státu a církve**. Uvedl, že kritické připomínky k této skutečnosti jsou příliš často brány jako útočné,

zatímco by naopak mohly posloužit jako podnět k navázání široké diskuse o tom, jak zajistit, aby byla dánská společnost otevřenější k různým světonázorům.

3. Svoboda projevu a svoboda sdělovacích prostředků

Účastníci shodně uvedli, že **celková situace** v oblasti svobody projevu v Dánsku je dobrá. Zmínili však také několik příkladů, jež vypovídají o vážných problémech. Stejně jako v předcházejících částech poukázali na to, že veřejná diskuse je vypjatější než dříve, zejména na internetu. Lidé se bojí, že se stanou terčem msty, pokud se v určitých oblastech vyjádří k určitým tématům. Došlo například k omezení akademické svobody, protože někteří studenti považovali některé části učiva za urážlivé.

Zákon proti **rouhání** byl sice v roce 2017 zrušen, kauza kolem zveřejnění karikatur je však stále v živé paměti a vedla k autocenzuře a polarizaci diskuse na internetu. Jeden z účastníků nicméně uvedl, že dánské právní předpisy přistupují k veřejným prohlášením odlišně, v závislosti na tom, zda jsou učiněna v náboženském kontextu, či nikoli. Jiný účastník řekl, že celý problém podle něj spočívá v tom, že je třeba ochránit svobodu projevu a zároveň i práva menšin.

V této části se také hovořilo o dánských právních předpisech v oblasti **boje proti terorismu**. Za problematickou byla označena skutečnost, že by mohly umožnit okamžité zablokování internetových stránek a dotknout se práva novinářů chránit své zdroje. V obecnějším ohledu pak jeden z účastníků prohlásil, že příliš obecně formulovaná ustanovení by mohla vést k nevyváženému uplatňování těchto předpisů a že je třeba tuto oblast práva opětovně posoudit ve světle základních práv, aby bylo možné nalézt lepší rovnováhu mezi přiměřeností, účinností a nezbytností restrikcí.

Další z účastníků upozornil na to, že veřejná opatření namířená proti **dezinformacím** by mohla omezit svobodu projevu. Zmínil při tom nedávné rozšíření působnosti právního předpisu o špionáži, který se nyní vztahuje i na napomáhání zahraničním silám v operacích zaměřených na šíření vlivu. Bylo zdůrazněno, že příliš neurčitá definice tohoto počinání by mohla ohrozit svobodu projevu. Dánské orgány odvětily, že berou otázku záměrného šíření dezinformací velmi vážně, ale že ho odlišují od neúmyslného předání nesprávných informací. Existuje mezivládní pracovní skupina, která sleduje nepravdivé zprávy s cílem odhalit dezinformace, jež v Dánsku šíří cizí státní aktéři, a popřípadě proti těmto nepravdivým zprávám zasáhnout. Od vypuknutí krize COVID-19 věnuje tato pracovní skupina zvláštní pozornost tomu, zda jiné země nezneužívají této krize a neprovádějí dezinformační kampaně namířené proti Dánsku. Dánské orgány uvedly, že nic jasně nepoukazuje na to, že by nějaký stát takovouto kampaň proti Dánsku vedl.

Jeden z účastníků prohlásil, že by podle něj mohli být lépe chráněni **oznamovatelé**, a to ve veřejném i v podnikatelském sektoru. Byla nadnesena obecnější otázka týkající se práva státních zaměstnanců svobodně vyjádřit kritiku na adresu zaměstnavatele. V této souvislosti byl zmíněn nedávný případ, kdy se zaměstnancům státního železničního podniku dostalo varování, protože veřejně kritizovali své pracovní podmínky. Dánské orgány uvedly, že momentálně pracují na provedení směrnice EU o whistleblowingu a že má být na jaře 2021 v parlamentu projednán příslušný zákon. Všechna ministerstva již dostala za úkol, aby interně stanovila cesty pro oznamování.

Účastníci prohlásili, že Dánsko má podle nich solidní rámec na ochranu svobody **sdělovacích prostředků** a že ze strany státu dochází k minimálním zásahům. V každém sdělovacím prostředku je alespoň jedna osoba, která zodpovídá za obsah (redaktor nebo novinář), díky čemuž je snazší projednávat stížnosti před soudem nebo v tiskové radě. Účastníci uvedli, že lze (především na místní úrovni) pozorovat tendenci koncentrovat vlastnictví sdělovacích prostředků a že tento trend sice nepovažují za problematický, ale bylo by vhodné jej sledovat. Vyjádřili názor, že se orgány nesnaží využít krize COVID-19 k omezení nebo ovlivnění sdělovacích prostředků, konstatovali však, že by v tomto ohledu mohla mezi novináři a vládními představiteli probíhat otevřenější diskuse.

Účastníci poukázali na to, že důležitou roli hraje financování z veřejných prostředků, které pomáhá podpořit **kvalitní žurnalistiku** a pluralitu sdělovacích prostředků. Platí to zejména v případě místních a menších médií, která jsou na tomto financování existenčně závislá. Dánské orgány potvrdily, že pluralita a nezávislost sdělovacích prostředků pro ně představuje prioritu. Prohlásily, že se snaží podpořit silné veřejnoprávní a soukromé sdělovací prostředky v tištěném i v digitálním formátu a že chtějí svou podporu v ještě větší míře zaměřit na regionální sdělovací prostředky.

Mnozí z účastníků uvedli, že pokládají za problematický článek 24 **zákona o svobodě informací**, protože omezuje přístup k dokumentům týkajícím se činnosti vlády. Dánské orgány v tomto ohledu upozornily, že v podstatě se tímto článkem má docílit rovnováhy mezi potřebou zajistit ve veřejném zájmu transparentnost a potřebou ochránit důvěrnost jednání vlády o důležitých otázkách. Zdůraznily, že si tento zákon získal podporu širokého politického spektra. Zmínily rovněž, že se v nedávné době hovořilo o jeho dodatečných úpravách, nedospělo se však ke kompromisu.

4. Právo na nediskriminaci

Účastníci poukázali na to, že se v posledních letech **změnilo paradigma** v dánské politice vůči migrantům. Prohlásili, že v rámci minulého přístupu se usilovalo spíše o integraci žadatelů o azyl, kdežto v tom stávajícím je konečným záměrem navrátit je do zemí původu. Pro dokreslení současného stavu uvedli, že je teď pro uprchlíky stále obtížnější využívat souvisejících práv, jako je právo na sloučení rodiny, nebo si prodloužit povolení k pobytu. Jako příklad zmínili tzv. zákon o cennostech, který umožňuje zabavit žadatelům o azyl při jejich příjezdu do Dánska cennosti.

Za velmi drsné byly označeny také podmínky v **táborech** určených pro uprchlíky před vyhoštěním, v nichž je jim mj. ukládána řada neodůvodněných a nepřiměřených omezení. Někteří účastníci dánským orgánům vytkli, že náležitě nevzaly v potaz kritickou zprávu Rady Evropy věnovanou těmto táborům. Uvedli, že orgány sice nařídily, aby byly tyto tábory alespoň v určité minimální míře modernizovány, nepřehodnotily však jejich celkovou koncepci spočívající v zadržování neúspěšných žadatelů o azyl. Na téma azylu a migrace dánské orgány prohlásily, že veškeré související právní předpisy byly v průběhu přípravy důkladně posouzeny z hlediska základních práv, a jsou tudíž v souladu s dánskou ústavou i s evropským a mezinárodním právem. Dodaly, že si tyto právní předpisy získaly širokou politickou podporu v parlamentu a odpovídají požadavkům veřejnosti.

Zástupci organizací občanské společnosti poukázali na další zásadní problém, který s těmito otázkami souvisí, a sice na diskriminaci příslušníků etnických a náboženských menšin. Nejkriklavějším

příkladem této diskriminace, kterou někteří označili za „strukturální“, je podle nich tzv. **zákon o ghettech**. Uvedli, že tento zákon stanoví kritéria, na jejichž základě mohou příslušné orgány prohlásit určitou oblast za „ghetto“. Tato kritéria jsou sice zdánlivě objektivní (například výše příjmů, míra nezaměstnanosti, úroveň vzdělání a počty trestaných osob), ve skutečnosti jsou však zaměřená na oblasti, které z převážné části obývají lidé „nezápadního“ původu. Účastníci poukázali na to, že rozlišování mezi osobami „západního“ a „nezápadního“ původu se používá v některých veřejných službách, mj. na úřadech práce. Uvedli rovněž, že obyvatelé oblastí s nálepkou „ghett“ jsou vystavováni diskriminačním překážkám a v případě spáchání trestného činu čelí většímu riziku, že jim bude uložen přísnější trest. Prohlásili, že obyvatelé „ghett“ nemají téměř žádnou možnost sociální emancipace a jsou naopak stigmatizováni, a navíc se mohou stát obětí nuceného vystěhování. Dánské orgány objasnily okolnosti přijetí tzv. zákona o ghettech, který byl oficiální reakcí na problém rostoucí segregace a „paralelních společností“, které se začaly tvořit v 90. letech minulého století. Prohlásily, že v souvislosti s tím nedochází k etnické ani náboženské diskriminaci a že je tento zákon přiměřený a nezbytný.

Jeden z účastníků poukázal na to, že menšiny jsou brány na mušku ve veřejných diskusích i na internetu v souvislosti s krizí COVID-19. Příslušníci menšin jsou ve velmi vysoké míře zastoupeni v profesích, které jsou v první linii, přesto byli někteří nařčeni z toho, že se během pandemie nechovají dostatečně zodpovědně. Jiný účastník upozornil, že v posledním všeobecném pravidelném přezkumu několik států Dánsku doporučilo, aby vypracovalo **akční plán proti rasismu a antisemitismu**. Uvedl, že je důležité, aby orgány přijaly komplexní dokument, který bude pokrývat všechny oblasti.

Jeden ze zástupců organizací občanské společnosti popsal, jaká je v Dánsku situace **osob se zdravotním postižením**, které tvoří bezmála pětinu jeho obyvatel. Tento účastník zdůraznil, že Dánsko zatím právně neuznalo nutnost učinit „přiměřená opatření“ pro uzpůsobení potřebám osob se zdravotním postižením. Jednou z pozitivních změn z nedávné doby je to, že školy a instituce nyní musí mít vchod, který nikoho nediskriminuje a umožňuje vstup i osobám se zdravotním postižením. Pro restaurace a hotely to však zatím neplatí. Jako jeden z dalších problémů bylo zmíněno to, že osoby se zdravotním postižením mají *de facto* obtížnější přístup ke spravedlnosti v porovnání s ostatními obyvateli a nemohou v plném rozsahu náležitě využívat veřejnou dopravu. Daný účastník vyjádřil rovněž znepokojení na tím, že existuje velký rozdíl v míře zaměstnanosti u osob se zdravotním postižením a u obecné populace, a rozdíl v úrovni dosaženého vzdělání se dokonce zvětšuje.

Jeden ze zástupců organizací občanské společnosti ocenil výrazný pokrok, který Dánsko za posledních dvacet let učinilo v oblasti práv **LGBTIQ**, zejména co se týče práva na uzavření manželství a adopci a právního uznání pohlaví. Upozornil však také na zvláštní problémy týkající se zdravotní péče v případě transsexuálních osob, práv intersexuálních osob (a nucené léčby u dětí) a situace žadatelů o azyl náležejících k LGBTIQ. Vyjádřil politování nad tím, že je těžké domoci se nápravy u dánského Úřadu pro rovné zacházení v případech diskriminace LGBTIQ v jiných oblastech, než je trh práce (například v oblasti bydlení).

5. Právní stát

Účastníci této části uvedli, že **celková situace** v oblasti právního státu v Dánsku je dobrá, a upozornili zejména na to, že tato země zaujímá první místo v celosvětovém žebříčku porovnávajícím stav právního státu. Shodli se na tom, že k případům korupce a střetu zájmů dochází jen ve velmi malé míře, což ovšem neznamená, že by se jim neměla věnovat pozornost. Pozitivně ohodnotili nezávislost a kvalitu soudnictví a neshledali v tomto ohledu žádné zvláštní problémy. Jako jednu z výzev zmínili to, že bude nutné zajistit přístup k právní pomoci a spravedlnosti obecně marginalizovaným skupinám.

Jeden z účastníků nicméně vyjádřil obavy v souvislosti s tím, že se podle něj **situace** v oblasti právního státu v posledních letech pomalu, ale soustavně **zhoršuje**. Uvedl, že parlamentní systém je sice silný, avšak na politické scéně se stále častěji objevují myšlenky, které jsou v rozporu s lidskými právy. Dochází k tomu především v krajních pólech politického spektra, ale může se to promítnout i do hlavního proudu. Jako příklad zmínil skutečnost, že v poslední době výrazně přibýlo nenávistných verbálních projevů a útoků, jejichž terčem jsou muslimové a židé.

Účastníci se dále zaměřili na **bezpečnostní aspekty** právního státu. V této části byl opětovně nadnesen již zmíněný zákon o bezpečnosti pro všechny Dány. Byl vyjádřen názor, že by při jeho uplatňování mohlo docházet k diskriminaci, jelikož je v něm jen velmi nejasně definováno, co je míněno „vyvoláváním pocitu nejistoty ve veřejných prostorách“. Účastníci rovněž uvedli, že je v Dánsku patrná tendence ke stále rozsáhlejšímu sledování veřejného prostoru a k nedodržování evropských norem při uchovávání údajů. Jeden z účastníků poukázal také na to, že zpravodajské služby nejsou pod dostatečným dohledem a mohly se v minulosti podílet na předávání údajů o dánských občanech zahraničním službám.

Účastníci uvedli, že i když došlo v původní legislativě přijaté v reakci na pandemii **COVID-19** k příliš rozsáhlému přenosu pravomocí na ministerstvo zdravotnictví, byly v pozdější fázi řádně zohledněny názory organizací občanské společnosti a vnitrostátních institucí v oblasti lidských práv, což vedlo k druhé, daleko vyváženější verzi zákona. Poukázali nicméně na znepokojivé případy, kdy veřejné orgány vydaly nezákonné pokyny. Patří k nim například nařízení utratit v souvislosti s epidemiologickou situací všechny norky, které nemělo žádnou oporu v zákonech. Jako další příklad byl uveden příkaz bývalého ministra pro imigraci a integraci oddělit sezdané a společně žijící páry v azylových centrech, kde jedním z partnerů byla nezletilá osoba. Objevily se otázky ohledně zákonnosti tohoto příkazu, které však zatím nebyly s konečnou platností vyjasněny. V době konání této virtuální návštěvy probíhaly v Dánsku diskuse o důsledcích těchto opatření. Účastníci zdůraznili, že z uvedených příkladů vyplývá, že ani Dánsko není zcela bez problémů a že je tedy namístě zachovat bdělost.

Zpráva o virtuální návštěvě Německa

21. a 22. dubna 2021

Virtuální návštěvy Německa se zúčastnilo šest členů EHSV. Delegace se setkala jednak se zástupci občanské společnosti – tj. se zástupci organizací občanské společnosti, sociálních partnerů a sdělovacích prostředků – a jednak s představiteli spolkových úřadů i úřadů Svobodného státu Sasko a Svobodného státu Bavorsko. Tato zpráva si klade za cíl přesně tlumočit a popsat názory občanské společnosti. Postoj úřadů je uveden v jejich reakci na tuto zprávu.

1. Základní práva ve vztahu k sociálním partnerům

Podle účastníků probíhá čilý **sociální dialog**. Úřady dodaly, že při kolektivních vyjednáváních je zajištěna naprostá autonomie, nicméně odbory podotkly, že by bylo vhodné více vyzdvihnout přínos kolektivního vyjednávání. Ze statistik z roku 2016 vyplývá, že kolektivní smlouvy uzavřelo 50 % podniků⁵ (v nichž působí přibližně 3/4 všech zaměstnanců). Tento údaj měl v posledních letech klesající tendenci a ve veřejném sektoru bylo toto číslo vyšší než v sektoru soukromém. Sociální partneři mohli využít právní ochranu, přičemž právní požadavky byly ve všech spolkových zemích stejné. Bylo poukázáno na skutečnost, že právní rámec je sice dobrý, nicméně v praxi se lze setkat mj. s následujícími problémy:

- Nadále přetrvávají rozdíly mezi spolkovými zeměmi ve východním a západním Německu.
- Velké podniky sídlí většinou na západě.
- V malých podnicích nejsou silné odborové organizace.
- Míra nezaměstnanosti je vyšší na východě, kde zaměstnanci váhají vstoupit do odborů, jelikož se obávají, že by tím ohrozili své zaměstnání.
- 30 let po opětovném sjednocení země vydělávají zaměstnanci na východě stále ještě méně než jejich kolegové na západě, což by mohlo být jednou z příčin rostoucí sociální i politické nespokojenosti na východě, která je do určité míry živnou půdou pro sílící pravicově extremistická hnutí.
- Na východě panuje větší genderová rovnost, je-li posuzována podle výše mezd a platů.

Obecně lze v odborech od znovusjednocení Německa pozorovat trend zmenšující se členské základny.

⁵ <https://ilostat.ilo.org/topics/collective-bargaining/>.

Účastníci popsali problémy spojené s **pandemií COVID-19**. Shodli se na tom, že sociální partneři i nadále navzájem dobře spolupracují. Sociální partneři požadovali přijetí opatření ke zmírnění negativních důsledků krize, zejména kratší pracovní dobu. Pandemie má v tomto ohledu na trh práce menší dopad, než se očekávalo. Zaměstnanci veřejného sektoru, kteří se v důsledku opatření přijatých v souvislosti s pandemií COVID-19 musejí starat o své děti nebo starší rodinné příslušníky, mohli být na přechodnou dobu zproštěni svých povinností. Sociální partneři však nebyli do koncipování opatření zapojeni od samého počátku, přičemž situace je v každé spolkové zemi jiná. Jeden účastník ze Saska poukázal na skutečnost, že byly ze dne na den a bez předchozí konzultace se sociálními partnery uzavřeny hranice s Českou republikou a s Polskem, a pracovníci se proto nemohli dostavit na místo výkonu práce.

Během **migrační krize let 2015 a 2016** dali sociální partneři zcela jasně najevo svůj postoj, a účastníci se vyjádřili pochvalně o spolupráci, která byla v tomto ohledu v zájmu zvládnutí krize navázána. Zmínili řadu opatření, která byla na jejich popud přijata, například výuku jazyků a odborné vzdělávání a přípravu pro uprchlíky nebo projekty zaměřené na snazší začleňování uprchlíků do trhu práce. Polovina uprchlíků nakonec našla práci, což je dokladem toho, že zapojení sociálních partnerů již na začátku krize přineslo ovoce.

Sociální partneři otevřeně prohlásili, že odmítají veškeré formy **extremismu**. Odbory uskutečňovaly projekty, které měly lidem pomoci rozpoznat projevy extremismu, aby bylo následně možné tyto projevy potírat. Během migrační krize se odbory zasazovaly o otevřenou společnost a jasně se stavěly proti všem druhům **diskriminace**. V této souvislosti účastníci poukázali na „chartu diverzity“ přijatou v zájmu ochrany identity každého jednotlivce. K této chartě se připojuje stále více podniků. Jeden z účastníků upozornil na skutečnost, že byl vytvořen zvláštní parlamentní výbor, který byl pověřen zkoumáním takových problémů, jako je diskriminace sexuálních a náboženských menšin na pracovišti. Sociální partneři se účastní přípravy opatření, jejichž přijetí doporučil příslušný parlamentní výbor.

2. Svoboda sdružování a shromažďování

Svobodu sdružování a shromažďování zaručuje německá ústava. Úřady však zdůraznily, že obě svobody lze ze zákona omezit.

Účastníci vyzdvihli skutečnost, že spolkové daňové předpisy umožňují výjimky pro **nevládní organizace**. V této souvislosti vyvstává otázka, do jaké míry může být nevládní organizace politická a přesto si uchovat status **neziskové** organizace. Nevládní organizace, které se staví proti pravicově extremistickým tendencím, čelí nařčením, že jsou příliš politické, a následně jsou podrobovány vyšetřování. Přestože tato tvrzení často postrádají jakýkoliv právní základ, odrazují nevládní organizace od podniknutí jakýchkoli kroků a podněcují nevraživost vůči nim. Pokud se nějaká organizace občanské společnosti chce účastnit státního programu, musí být zapsána v rejstříku jako nezisková organizace⁶. Na podzim roku 2020 byly provedeny právní změny v **zákoně o neziskových**

⁶ Status neziskové společnosti získá ten subjekt, jehož cíle jsou obecně prospěšné nebo mají charitativní či náboženskou povahu.

organizací a byl přepracován a zároveň rozšířen seznam účelů, na jejichž základě může být organizace uznána za neziskovou. Bylo zdůrazněno, že status neziskové společnosti má pro mnoho organizací zásadní význam. Organizace může o tento status automaticky přijít, pokud se objeví na určitém seznamu německé Spolkové zpravodajské služby BND (Bundesnachrichtendienst), a pak je velmi obtížné ho získat zpět. Jeden z účastníků označil tyto právní předpisy za restriktivní. Bylo konstatováno, že občanská společnost nedostává žádnou státní podporu na zmírnění důsledků pandemie COVID-19 a že by určitým organizacím mohla tato skutečnost ve spojení s restriktivními právními předpisy způsobit škody. Obzvláště ohroženy jsou ty organizace, které plní funkci kontrolních orgánů, zejména pokud k jejich úkolům patří dohled nad prováděním opatření přijatých v důsledku pandemie COVID-19. Některé organizace například připustily, že se uchylují k autocenzuře, aby neztratily status neziskového subjektu.

Jeden z účastníků dále poukázal na to, že je zapotřebí vykonat hodně práce v souvislosti s **transparentností organizací občanské společnosti a jejich odpovědností vůči veřejnosti**. Některé z nich totiž stále ještě nezveřejňují své zdroje financování, a proto jim tato povinnost musí být uložena ze zákona. Dále bylo konstatováno, že neexistuje jednotný rejstřík organizací občanské společnosti. Existuje naopak hned několik různých rejstříků (s různými podmínkami zápisu do nich), takže o těchto organizacích neexistuje jasný přehled.

Účastníci prohlásili, že pro občanskou společnost není příslušný žádný státní orgán. Podle nich si stát není dostatečně vědom toho, proč je občanská společnost důležitá a jakou plní funkci. Někteří účastníci vyjádřili politování nad skutečností, že neexistují žádné předpisy týkající se zapojení organizací občanské společnosti do debaty o lidských právech, a obvykle mají tyto organizace jen velmi málo možností, jak se zapojit do politického rozhodování. Význam a přínos zapojení občanské společnosti se projevil během uprchlické krize let 2015 a 2016, kdy se organizace občanské společnosti významnou měrou podílely na zvládnutí situace – zejména v Německu.

Dospělo se k obecné shodě na tom, že **policie** má dostatek pravomocí nezbytných ke zvládnutí stávající situace a že tyto pravomoci není třeba rozšiřovat. Úřady uvedly, že policie nemá strukturální problémy, a prohlásily, že činnost policie spadá v Německu do působnosti jednotlivých spolkových zemí. Saské úřady informovaly o opatřeních, jejichž cílem je zvýšit povědomí budoucích policistů o právech menšin. Zástupci občanské společnosti upozornili na skutečnost, že Bavorsko schválilo v roce 2018 znepokojující zákon o policii ve fázi přípravy, aniž by proběhly předchozí konzultace s občanskou společností. V souladu se spolkovými zákony se osoba, která bude během protestní akce označena za pachatele násilného trestného činu, z této akce odvede, aniž by bylo nutné rozpustit celou manifestaci. Jeden z účastníků však vyjádřil pochybnosti ohledně protestních akcí, které se konaly v roce 2017 v souvislosti s konáním summitu G20 v Hamburku. Došlo prý k zatčení demonstrantů, kteří se násilných trestných činů během manifestací sami přímo neúčastnili. (Německé úřady tvrzením tohoto účastníka oponovaly.) Bylo konstatováno, že policie má sklony postupovat při ochraně na různých typech protestních akcí selektivně: levicové manifestace jsou sledovány více než pravicové. Jeden z účastníků vyjádřil obavu, že by stávající protesty proti opatřením přijatým v souvislosti s pandemií COVID-19 mohly sloužit jako záminka k tomu, aby byla

v budoucnosti svoboda shromažďování omezena. Úřady delegaci sdělily, že se v mezích zákona snaží nalézt správnou rovnováhu mezi svobodou shromažďování a ochranou veřejného zdraví.

3. Svoboda projevu a svoboda sdělovacích prostředků

Během všeobecné úvodní části poukázali účastníci na žebříček svobody tisku 2020⁷, který zveřejnili v dubnu 2021 „Reportéři bez hranic“. Německo pokleslo v hodnocení o 2 body a situace již není obecně hodnocena jako „dobrá“, nýbrž „uspokojivá“. K tomuto zhoršení došlo především kvůli stále častějším útokům na novináře, k nimž dochází zpravidla na demonstracích, a nikoli kvůli rostoucímu vlivu státu. Úřady však prohlásily, že právní předpisy na ochranu novinářů jsou dobré a že byla přijata další opatření k boji proti extremismu. Účastníci byli zajedno v tom, že Německo má přiměřené právní předpisy, co se týče **plurality sdělovacích prostředků**.

Po roce 2015 – tedy po migrační krizi – začala pravicová hnutí intenzivněji **brojit proti médiím**. V některých případech se policii nepodařilo novináře náležitě ochránit, a proto zástupci sdělovacích prostředků navrhli přijmout opatření, které by přispělo ke zvýšení informovanosti o přibývajících útocích na novináře. I přesto úřady tvrdily, že v Německu platí přísné předpisy o ochraně novinářů a že není nutné podnikat žádné bezprostřední kroky. Z jedné studie o počtu nenávistných verbálních projevů vůči novinářům vyplývá, že 16 % respondentů zažilo fyzický útok na svou osobu a dalším 16 % bylo vyhrožováno smrtí. 90 % těchto případů bylo politicky motivovaných, přičemž 80 % jich mělo pravicově extremistické pozadí⁸. Vzhledem k těmto skutečnostem lze konstatovat **přibývací tendenci k autocenzuře**, která má předejít případným konfrontacím. Někteří novináři potvrdili, že existují určitá témata nebo akce, jimž se záměrně vyhýbají, například pochody proti opatřením přijatým v souvislosti s pandemií COVID-19 nebo pravicové demonstrace. **Novináři tmavé pleti nebo přistěhovaleckého původu** se obvykle vyhýbají tématům jako rasismus, aby se nestali terčem nenávistných verbálních projevů. K dalším problémům, o nichž účastníci hovořili, patří **chybějící ochrana zástupců zahraničních sdělovacích prostředků**, kteří působí v Německu.

4. Právo na nediskriminaci

V Německu byl schválen **zákon o nediskriminaci**. Podle účastníků by nicméně mohlo být velmi složité najít někoho, kdo by poskytl právní pomoc osobám, které jsou **na pracovišti diskriminovány** z důvodu své identity, a to nejenom proto, že je obtížné tuto skutečnost dokázat, ale také protože lidé nemají téměř žádné povědomí o právní ochraně v tomto směru, ani o souvisejícím nároku na odškodnění. Proto není snadné získat statistické údaje o tom, kolik lidí se stalo oběťmi diskriminace a jaký je podíl těch, kteří se snažili vyhledat právní pomoc. Bylo upozorněno i na skutečnost, že je velmi problematické se soudit se státními orgány. Mezi lety 2019 a 2020 se zvýšil počet případů **diskriminace na základě rasy nebo původu**. Mezi oběťmi útoků byli převážně lidé asijského původu.

⁷ <https://rsf.org/en/ranking>.

⁸ Bielefelder Institut, studie o mezioborovém průzkumu konfliktů a násilí z května 2020: https://pub.uni-bielefeld.de/download/2943243/2943245/Studie_Hass_und_Angriffe_auf_Medienschaffende.pdf.

Osoby LGBTIQ+ naopak v posledních desetiletích zaznamenaly pozitivní vývoj (i v právní rovině), třebaže je nutné zintenzivnit úsilí o zlepšení jejich integrace. V roce 2017 byl právně uznán sňatek osob stejného pohlaví. Pokud se však ženě žijící v **lesbickém vztahu** narodí dítě, nemá k němu její partnerka stejná rodičovská práva. V posledních letech se množí verbální útoky na osoby LGBTIQ+ ze strany pravicových a populistických hnutí. Z průzkumů vyplývá, že **transsexuální osoby** jsou na pracovišti diskriminovány ještě více než osoby homosexuální.

V roce 2017 předložilo Sasko v souvislosti s právy osob LGBTIQ+ ambiciózní plán, který však nebyl dotažen do konce, takže se mj. nepodařilo zaručit transsexuálním osobám zdravotní péči. V Sasku bylo v řadě případů diskriminace podáno trestní oznámení, policie se tím však náležitě nezabývala. V říjnu 2020 byl v Drážďanech pobodán jeden homosexuální pár, přičemž jeden z mužů zemřel a druhý byl těžce poraněn. Trvalo dlouho, než policie tento zločin označila za trestný čin z nenávisti. Jedinou spolkovou zemí bez konkrétního akčního plánu boje proti homofobii či transfobii je Bavorsko. Bavorské úřady ale prohlásily, že byl v lednu 2021 zřízen úřad pro ochranu osob LGBTIQ+, který má chránit jak oběti, tak i svědky trestných činů spáchaných proti osobám LGBTIQ+. Účastníci požadovali realizaci evropské strategie pro rovnost LGBTIQ osob na období 2020–2025 a vyjádřili přesvědčení, že by se tím situace v Německu podstatně zlepšila.

Pokud jde o **starší osoby**, někteří zainteresovaní jedinci vyjádřili názor, že často neexistuje žádný důvod k zavádění věkové hranice pro poskytování určitých služeb a že je nutný individuální přístup, například u zdravotního pojištění či pronájmu aut. Úřady prohlásily, že se v těchto případech bral při zvažování potenciálních rizik v souvislosti s určováním výše pojistného zřetel na statistické údaje. Starší osoby jsou rovněž diskriminovány při náboru zaměstnanců a jejich následné stížnosti bývají obvykle zamítnuty s tím, že nesplňují věkové kritérium. Osoby starší 65 let musejí za kompletní pojištění vozidla platit dodatečné poplatky. Lidé, kteří překročili určitou věkovou hranici, nemají nárok na poskytnutí půjčky. Bylo upozorněno na skutečnost, že pro starší osoby je problémem digitalizace, a proto by měly i nadále existovat nedigitální alternativy, aby měly tyto osoby zaručený stejný přístup ke službám. To se týká především zdravotní péče.

Sintové a Romové sice v Německu žijí již 600 let, stále ještě ale nemají stejná občanská práva jako obyvatelé německého původu a jejich děti jsou ve školách pořád diskriminovány. Účastníci upozornili na to, že německý spolkový ministr pro Evropu na jednom zasedání Rady pro obecné záležitosti týden před studijní návštěvou EHSV v Německu přiznal, že přibývajících nesnášenlivost vůči Romům a Židům by pro Německo měla být varováním.

Zástupci **jazykových menšin** uvedli, že čelí útokům pravicově extremistických hnutí a diskriminaci na pracovišti. V Sasku, kde žijí Lužičtí Srbové, by bylo možné vyvěšovat informační tabule kromě němčiny i v lužické srbštině.

V Německém spolkovém sněmu jsou i nadále nedostatečně zastoupeny **ženy** – tvoří méně než jednu třetinu všech poslanců⁹. Rozdíl ve mzdách se na spolkové úrovni odhaduje v průměru na 19 % (údaj z roku 2019)¹⁰. Rozdíl v důchodech je ještě výraznější. Ženy nad 65 let věku dostávají 59,6 % toho, co stejně staří muži¹¹. Organizace hájící práva žen informovaly o případech nucených sňatků mladých dívek, mrzačení ženských pohlavních orgánů a obchodování se ženami. Nadále neexistují dostatečné služby péče o děti, což komplikuje začleňování matek malých dětí na trhu práce. Úřady připustily, že se v důsledku pandemie COVID-19 objevily nové úkoly, které plní obvykle ženy. Musejí pracovat z domova (home-office) a zároveň doma vzdělávat své děti (home-schooling). To lze často jen obtížně skloubit. Zástupce jedné z organizací občanské společnosti vyjádřil obavu, že úspěchy v oblasti genderové rovnosti, jichž bylo dosaženo před pandemií, nyní možná přijdou vniveč.

5. Právní stát

Úřady zdůraznily, že právní předpisy staví na transparentnosti, odpovědnosti a demokracii a důležitou roli při tom hraje posouzení dopadu. Pokud jde o **nezávislost soudnictví**, je třeba rozlišovat mezi soudy a soudci na jedné straně a státními zástupci na straně druhé. U **soudů a soudců** je nezávislost zaručena, strukturu soudnictví však stanoví příslušné ministerstvo. V některých spolkových zemích provádí výběr, jmenování a povyšování soudců výlučně příslušné ministerstvo. V Sasku a v Bavorsku jsou nezávisle zvolení soudci zastoupeni jen ve velmi omezené míře. **Státní zástupci** jsou naopak zaměstnanci ministerstva spravedlnosti. Byly vyjádřeny pochybnosti ohledně odolnosti německého soudnictví. Platy prý nejsou dostatečně vysoké, a řada soudců odejde během příštích deseti let do důchodu. Soudcům jsou navíc stále častěji adresovány výhrůžky.

Závěrem se účastníci shodli na tom, že **korupce** není v Německu žádným závažným problémem.

⁹ Poslanci Německého spolkového sněmu: <https://www.bundestag.de/abgeordnete>.

¹⁰ Eurostat – https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Gender_pay_gap_statistics.

¹¹ Německé spolkové ministerstvo pro rodinu, starší občany, ženy a mládež, Gender Pension Gap: <https://www.bmfsfj.de/resource/blob/93950/422daf61f3dd6d0b08b06dd44d2a7fb7/gender-pension-gap-data.pdf>.

Zpráva o virtuální návštěvě Irska 28. a 29. června 2021

Virtuální návštěvy Irska se zúčastnilo šest členů. Delegace se setkala s několika představiteli občanské společnosti, konkrétně se zástupci organizací občanské společnosti, sociálních partnerů a sdělovacích prostředků na straně jedné a se zástupci irských orgánů na straně druhé. Hlavním účelem této zprávy je přesně vylíčit, jaké postoje občanská společnost vyjádřila.

6. Základní práva z hlediska sociálních partnerů

Účastníci konstatovali, že **sociální dialog** se v roce 2009 v důsledku finanční krize zhroutil. Konzultace byly znovu, a to pouze váhavě, zahájeny v roce 2014, kdy se Irsko znovu zapojilo do evropského semestru, v roce 2016 pak bylo zřízeno *Labour Employer Economic Forum* (Hospodářské fórum pracujících a zaměstnavatelů, LEEF). Během několika měsíců od vypuknutí pandemie byla v rámci LEEF vyjednána dohoda o protokolu o návratu do práce. Sociální partneři by rádi navázali na úspěch tohoto obnoveného a rozšířeného sociálního dialogu a zdá se, že pozitivní výsledek posílil závazek vlády vůči tomuto procesu. Zapojení vlády by mohlo být ještě zlepšeno, pokud jde o otázky přesahující rámec LEEF: účastníci například konstatovali, že poté, co vstoupil v platnost Protokol o Irsku / Severním Irsku, přestala se vláda angažovat v otázce důsledků brexitu pro pracovníky. Pokud jde o konzultace v rámci evropského semestru, odbory kritizovaly skutečnost, že byly v tomto ohledu stanoveny krátké lhůty, a vyjádřily přesvědčení, že by tento proces měl být nastaven tak, aby umožňoval předkládání alternativních argumentů a návrhů namísto pouhých reakcí na vládní návrhy.

Bylo konstatováno, že rozsah **kolektivního vyjednávání** je poměrně malý a že LEEF se touto skutečností zabývá. Pracovníci digitálních platforem do oblasti působnosti výsledných smluv nespadají a obecně nejsou členy odborů. Jejich pracovněprávní postavení je sporné. Fórum LEEF zřídilo řadu podskupin zaměřených např. na otázky důchodů, bydlení, péče o děti a diskriminace, ale mnohé z nich dosud nezačaly svou činnost. Součástí sociálního dialogu v Irsku nejsou pouze sociální partneři, ale také širší dialog s organizacemi občanské společnosti, přičemž vztahy mezi zúčastněnými stranami jsou dobré.

Značná pozornost je věnována podávání zpráv o genderové **rovnosti** a o rozdílech v odměňování žen a mužů. V době návštěvy byl v Parlamentu projednáván návrh zákona o podávání zpráv o genderové rovnosti. Pokud jde o osoby se zdravotním postižením, zaměřuje se LEEF na přístup na trh práce, pobídky, dotace a pružné uspořádání práce. Sociální partneři byli výrazně zapojeni do strategií pro začleňování osob LGBTI+, Travellerů a Romů a do konzultací v rámci přípravy Národního akčního plánu proti rasismu.

Irský kongres odborových svazů (*Irish Congress of Trade Unions*) působí v rámci celého ostrova a obou jurisdikcí. Někteří účastníci vyzývali k další diskusi o **dopadech brexitu** na lidská práva lidí, kteří žijí a pracují na irském ostrově. Konkrétně pokud jde o pracovní práva, ukončení svobody pohybu přineslo značné problémy pracovníkům, zejména pak „příhraničním pracovníkům“, tj. těm, kteří žijí v Irské republice, ale pracují v Severním Irsku – k tomu, aby tam mohli legálně pracovat, totiž potřebují přeshraniční povolení, avšak o souvisejících právních požadavcích byli informováni jen velmi

nedostatečně. Účastníci vyslovili obavu, že navzdory Protokolu o Irsku / Severním Irsku by v brexit mohlo vést k rozdílu mezi právy pracovníků v Irské republice a Severním Irsku.

Vyjádřili rovněž znepokojení nad nepřátelskými náladami, jež vládou v souvislosti s brexitem ve Velké Británii a Severním Irsku vůči migrantům z EU. Migrantům z EU, kteří mají potíže s doložením svého statusu – například Travellerům a bezdomovcům – hrozí, že přijdou o svá práva. Navzdory Protokolu o Irsku / Severním Irsku, který zajišťuje, že na Irském ostrově nebude tvrdá hranice, vyjádřili účastníci obavu, že jedním z možných důsledků brexitu by mohlo být, že dříve neviditelné hranice se budou týkat „tvrdší“ pravidla, pokud jde o svobodu pohybu určitých skupin osob. To by mohlo vést k tomu, že se některé osoby při překračování hranice nechtěně ocitnou v nelegální situaci. Účastníci rovněž zmínili obavy ohledně toho, že občané EU jsou během imigračních kontrol v Severním Irsku podrobováni profilování na základě rasového původu a že jim hrozí zadržení, pokud nemohou prokázat svůj status. Vyjádřili rovněž naději, že EU bude i nadále spolupracovat s obyvateli Severního Irska.

7. Svoboda sdružování a shromažďování

Účastníci obecně označili ochranu lidských práv v Irsku za silnou, ač vykazuje určité problémy. Například v předcházejícím roce byly v souvislosti s pandemií COVID-19 přijímány nesnadné kompromisy mezi lidskými právy a omezujícími opatřeními, jejichž cílem bylo zabránit šíření viru.

Pokud jde o **svobodu sdružování**, hlavním problémem jsou podle účastníků nezamýšlené účinky volebního zákona na organizace občanské společnosti: zákon sice upravuje dary politickým stranám, ovšem pravidlo omezující soukromé a zahraniční dary se vztahuje i na organizace občanské společnosti. Vláda vyjádřila svůj záměr se těmito otázkami zabývat a probíhají jednání o změně tohoto ustanovení v zákoně. Občas se objevily rovněž problémy související s určením financování: veřejné finanční prostředky byly například přiděleny na poskytování služeb, nikoliv na přípravu osvětových kampaní, čímž byly zdroje na tyto aktivity omezeny. Organizace s obecným posláním, jako je „ochrana lidských práv“, nejsou považovány za charitativní, což má negativní dopad na jejich možnosti, pokud jde o získávání darů, a znemožňuje to osvobození darů od daně. Potřeba osvobození od daně by rovněž mohla vést k tomu, že některé neziskové organizace omezí činnost v oblasti osvětových aktivit. Některé organizace zaznamenaly výrazný pokles příjmů v důsledku pandemie a omezení příležitostí k získávání finančních prostředků. Podmínkou získání nouzového financování od státu byl pokles příjmu organizace o 25 %.

Organizace občanské společnosti uvedly, že mají dobrý přístup k veřejným orgánům a jsou jimi řádně **konzultovány**, ale konstatovaly, že by si přály rozšíření sociálního dialogu na úroveň, na jaké býval v minulosti. Během pandemie se začaly konzultace konat online, což – jak upozornil jeden z účastníků – je trend, který by mohl vést k vyloučení osob bez přístupu k digitální infrastruktuře.

Účastníci se vyslovili v tom smyslu, že **brexit** zatím na většinu organizací občanské společnosti dopad neměl. Některé organizace, například v oblasti sportu, působí v celém Irsku, zatímco jiné jsou rozdělené. Očekávají však, že dojde k potížím s fondy EU určenými na přeshraniční činnosti.

Ústava poskytuje silnou ochranu **pokojným protestům**. Během pandemie byla zavedena opatření omezující pohyb osob a účast na akcích, přičemž nebyly připuštěny žádné výjimky, jež by umožnily účast na protestech, při nichž byly udržovány bezpečné rozestupy. To vedlo k nekonzistentnímu uplatňování pravidel: v některých případech protestujícím hrozilo stíhání nebo pokuta za účast na protestech nebo za jejich organizaci, zatímco jiným bylo umožněno nerušeně pokračovat.

8. Svoboda projevu a svoboda sdělovacích prostředků

Účastníci vyzdvihli, že země má **velmi zdravé mediální prostředí**, a to jak offline, tak online, a že důvěra veřejnosti v nezávislost irské žurnalistiky je vysoká.

Hlavní zmiňovanou obavou je **zákon o pomluvě** a vysoké náklady související s urážkou na cti. Evropský soud pro lidská práva i Evropská komise ve své zprávě o právním státu právní předpisy kritizovaly jako velmi restriktivní. Vysoké náklady související s urážkou na cti omezily úlohu médií coby subjektů veřejného dohledu a jejich schopnost informovat o záležitostech týkajících se veřejného zájmu. Právní předpisy týkající se svobody sdělovacích prostředků jsou v současnosti předmětem přezkumu.

Koncentrace vlastnictví v oblasti sdělovacích prostředků v Irsku navzdory zlepšením stále vyvolává obavy, neboť vláda nevyužívá všech dostupných nástrojů k zajištění větší rozmanitosti. Mediální trh je navíc vystaven přílivu značného objemu anglickojazyčného obsahu ze zahraničí, což mělo dopad na udržitelnost a funkčnost sdělovacích prostředků se sídlem v zemi. Brexit ukázal, že je důležité mít v zemi nezávislé sdělovací prostředky, aby bylo možné nabízet irský pohled na nové otázky. Zdrojem znepokojení je kromě toho trh s reklamou, neboť většina příjmů z tohoto odvětví směřovala ke společnostem působícím v oblasti vyspělých technologií.

Účastníci poukázali na potřebu regulace platforem sociálních médií na úrovni EU, jež by nenarušovala svobodu projevu, ale řešila by otázky nenávistných verbálních projevů, kybernetického obtěžování, dezinformací a falešných zpráv. Irsko se stalo sídlem jedné z osmi vnitrostátních poboček Evropského střediska pro sledování digitálních médií, jež pomáhá shromažďovat a analyzovat data v rámci boje proti dezinformacím.

Pokud jde o kybernetické obtěžování, zmínili se účastníci o **vyhrožování novinářům, zejména v sociálních médiích**, a konstatovali, že tyto útoky jsou často namířeny proti novinářkám. Kromě toho dochází k nárůstu hrozeb určených novinářům píšícím o Severním Irsku.

Jeden z účastníků vyzýval k lepší ochraně svobody sdružování a práva novinářů na kolektivní vyjednávání v zájmu zajištění lepších pracovních podmínek. Byla vyslovena myšlenka na zlepšení odborné přípravy novinářů a posílení souvisejících investic, včetně veřejných prostředků na **kvalitní žurnalistiku**. Byly rovněž vyjádřeny obavy týkající se skutečnosti, že odvětví tisku a vysílání neodrážejí rozmanitost irské společnosti a že vysílání v irštině se pojí s nižšími odměnami.

9. Právo na nediskriminaci

Účastníci uvedli, že **právní předpisy** týkající se boje proti diskriminaci je třeba aktualizovat, a zdůraznili, že ačkoli vláda v tomto ohledu vyslala slibné signály, je zapotřebí včasné provedení a řádné financování. Mezi průřezové otázky patří potřeba včasného zásahu s cílem zabránit vyloučení zranitelných skupin, jakož i začleňování v oblastech vzdělávání, bydlení, přístupu k sociálním službám a zaměstnanosti. Sociální partneři a organizace občanské společnosti hrají klíčovou úlohu při prosazování boje proti diskriminaci na pracovišti a v širším měřítku i ve společnosti. Mnozí účastníci žádali více údajů a jejich rozčlenění, aby tak byly zajištěny lepší podklady pro tvorbu politik. Účastníci označili za politováníhodné, že v irském Národním plánu pro oživení a odolnost na rok 2021 chyběly zmínky o zranitelných skupinách, neboť tyto skupiny byly obzvláště těžce zasaženy během pandemie COVID-19.

Pandemie neúměrně postihla **Romy a Travellery** a odhalila obtíže, s nimiž se tyto komunity potýkají při přístupu ke zdravotním službám a vhodnému bydlení. Účastníci uvítali uznání irských Travellerů jako etnické skupiny, legislativní vývoj v souvislosti s trestnými činy z nenávisti a nenávisťnými verbálními projevy, jakož i navrhovaný Národní akční plán proti rasismu. Diskriminace v zemi však zůstává poměrně vysoká a účastníci vyzdvihli potřebu transformovat politiku do konkrétních opatření. Zdůraznili potřebu vnitrostátní vzdělávací strategie pro Travellery, včetně cílů a harmonogramů pro boj proti předčasnému ukončování školní docházky a omezování počtu vyučovacích hodin.

Účastníci konstatovali, že v oblasti **práv LGBTIQ osob** bylo v poslední době dosaženo významného pokroku, zejména díky zavedení rovnosti sňatků. Je však třeba aktualizovat právní předpisy týkající se trestných činů z nenávisti, jakož i vzdělávání ohledně vztahů a sexuality. Rozšířeným jevem je i nadále nenávist na internetu a 70 % mladých LGBTIQ osob se necítí bezpečně ve škole. Je zapotřebí jasný zákaz konverzní terapie, stejně jako je třeba dosáhnout pokroku ohledně uznávání pohlaví pro osoby mladší 18 let a nebinární osoby. Přetrvávajícím problémem jsou potíže s přístupem ke službám v oblasti duševního zdraví před dovršením věku 18 let bez souhlasu rodičů. Jeden z účastníků dále vyjádřil znepokojení nad situací v oblasti práv LGBTIQ osob v celé EU a vyslovil požadavek, aby EU tato práva chránila.

Bylo uvítáno zveřejnění bílé knihy týkající se přímého poskytování služeb (systém ubytování žadatelů o **azyl**). V bílé knize byl vyjádřen záměr zavést v přijímacích střediscích režim nezávislých inspekcí. Dalším pozitivním aspektem je skutečnost, že situace migrujících dětí bez dokladů bude regularizována. Účastníci vyslovili politování nad tím, že referendum konané v roce 2004 zrušilo právo dětí narozených v Irsku rodičům s cizí státní příslušností získat při narození irské státní

občanství. To znamená, že tyto děti nejsou registrovány a nemají již nárok na dávky. Problémem je rovněž skutečnost, že pracovníci bez dokladů nemají přístup k pracovněprávním soudům.

Dětská chudoba má nepřiměřený dopad na neúplné rodiny s jedním rodičem, Romy a Travellery, domácnosti s osobami se zdravotním postižením atd. COVID-19 stávající formy chudoby ještě zhoršil, zejména chudobu v oblasti potravin. Účastníci vítají oznámení vlády o revizi politiky o rovném postavení, jejímž cílem je uznat socioekonomické postavení jako možný důvod diskriminace. Za znepokojivý prvek bylo dále označeno omezování počtu hodin školní výuky, neboť má obecně nepřiměřený dopad na určité skupiny dětí a postihuje jejich pohodu a duševní zdraví.

Irsko ratifikovalo Istanbulskou úmluvu Rady Evropy o potírání násilí na ženách. Služby poskytované obětem **domácího a sexuálního násilí**, včetně násilí a zneužívání online, však byly omezené, zejména s ohledem na počet hlášených případů. Jsou zapotřebí reformy soudního systému, aby se zabránilo sekundární viktimizaci.

Mezi **osobami se zdravotním postižením** jsou stále běžné zkušenosti s chudobou a vyloučením ze vzdělávání, dopravy, zaměstnání a bydlení. Klíčem k zamezení vyloučení je sociální soudržnost, stejně jako provádění Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením. Bylo uvítáno zřízení parlamentního výboru pro otázky zdravotního postižení v roce 2020. Účastníci konstatovali, že by měla být podporována včasná intervence, neboť má zásadní význam pro zabránění další invalidizaci. V Irsku jsou lidé bohužel stále umisťováni v ústavech, bez ohledu na výzvy k tomu, aby byla tato praxe odstraněna.

Starší lidé se setkávají s mnoha z výše uvedených problémů a trpí kumulativním znevýhodněním. Stereotypy týkající se stárnutí byly označeny za významnou výzvu pro rovnost, stejně jako nedostatek údajů o rozmanitosti situací starších lidí. Je nezbytná strategie digitálního začleňování, zejména v souvislosti s pandemií, kdy nedostatek dovedností brání přístupu k veřejné diskusi.

Bylo uvedeno, že **bezdomovectví** vede ke zvýšené diskriminaci a marginalizaci. Většina osob bez domova se nachází v marginalizované situaci již před tím, než se stane osobami bez domova. Byl zaveden dobrý systém ochrany, který je ale příliš složitý a byrokratický a vyžaduje obsáhlou dokumentaci. To může být pro osoby bez domova, které nejsou schopny dokumenty poskytnout, problém. Představuje to problém rovněž v oblasti přístupu ke vzdělávání a službám.

Účastníci vyzvali k lepší podpoře lidí při obraně jejich práv v oblasti boje proti diskriminaci, a to i prostřednictvím účinného **odškodnění**. Vyzvali rovněž k zavedení explicitnější zákonné povinnosti veřejných subjektů, aby při výkonu svých funkcí zohledňovaly boj proti diskriminaci. Účastníci vyslovili přesvědčení, že by EU – za podpory EHSV – měla posílit vliv orgánů pro rovné zacházení.

10. Právní stát

Celkově účastníci vyjádřili přesvědčení, že právní stát v Irsku funguje dobře. Pokud jde o **přístup ke spravedlnosti**, zmínili někteří vysoké soudní náklady a problémy související s přístupem k právní pomoci. Kritérium zjišťování majetkových poměrů bylo stanoveno na úrovni, jež neodráží úroveň reálných příjmů v Irsku, což většině brání v získání právní pomoci. Výjimky týkající se toho, komu pomoc přísluší, jsou navíc příliš široké, neboť jsou vyloučeny soudní náklady spojené např. s tribunály, kvazisoudními orgány a pracovněprávními soudy. Nedávný přezkum doporučil, aby byla umožněna řízení zahrnující účast více stran, nebylo však dosaženo žádného konkrétního pokroku. Je rovněž třeba zlepšit organizaci soudů, ačkoli díky racionalizaci zavedené v souvislosti s pandemií COVID-19 bylo dosaženo jistého pokroku.

Korupce postihuje Irsko více než země dosahující podle indexu vnímání korupce nejlepších výsledků, ačkoli byly zavedeny odpovídající záruky proti zneužívání moci. Doporučení, která v roce 2012 vydal tzv. tribunál Mahon (zřízený v roce 1997 s cílem prozkoumat obvinění z korupčních plateb politikům), byla částečně provedena, a to včetně záruk týkajících se střetu zájmů a zřízení výboru odpovědného za prohlášení o zájmech a o obdržení darech a o darech politickým stranám a politikům, ale některá doporučení, například ohledně závazků, je třeba ještě provést. Dosažené výsledky nedávají podle účastníků důvod ke spokojenosti. Jeden účastník vyjádřil obavy ohledně provádění zákona o lobbování a zákona o ochraně oznamovatelů, jakož i ohledně fenoménu střetu zájmů ve veřejném a soukromém sektoru (tzv. „efektu otáčivých dveří“).

Bylo poukázáno na **absenci řádné a důkladné analýzy legislativy související s pandemií COVID-19 z hlediska lidských práv**. To by mohlo souviset i s tím, že v parlamentu neexistuje výbor pro lidská práva a rovnost. Systém pro podávání stížností vězňů v posledních letech řádně nefungoval, což přineslo mimořádné problémy v oblasti oznamování potřeb vězňů nebo porušování práv během pandemie. Situaci ještě zhoršila skutečnost, že externím pozorovatelům, např. organizacím občanské společnosti, nebyl během pandemie umožněn vstup do věznic.

Zpráva z návštěvy České republiky 30. září a 1. října 2021

Návštěvy České republiky se zúčastnilo pět členů. Delegace se setkala s několika představiteli občanské společnosti, konkrétně se zástupci organizací občanské společnosti, sociálních partnerů, sdělovacích prostředků a právnické obce, a se zástupci českých orgánů. Účelem této zprávy je přesně vyličit, jaké postoje občanská společnost v daném ohledu vyjádřila.

1. Základní práva z hlediska sociálních partnerů

Sociální partneři ohodnotili kladně to, jakým způsobem v České republice probíhá sociální dialog. Prohlásili, že je náležitě veden nejenom dialog mezi zaměstnavateli a odbory, ale také **třístranný sociální dialog s vládou**, který se odehrává na různých úrovních, od jednání s ministry až po činnost celé řady pracovních skupin. Uvedli, že organizace občanské společnosti v tomto třístranném dialogu nejsou přímo zastoupeny, ale že se sociální partneři sami snaží prosazovat stěžejní zájmy těchto organizací, k nimž patří například začleňování osob se zdravotním postižením do pracovního života.

Sociální partneři mají za to, že existence intenzivního sociálního dialogu sehrála **velice důležitou roli při překonávání problémů, které vyvstaly v souvislosti s pandemií COVID-19**. Bylo totiž třeba odstranit určité právní nejasnosti, například co se týče práce z domova. Nadnesli při tom příklady těchto právních nejasností, které v průběhu krize COVID-19 ztížily situaci zaměstnavatelům i zaměstnancům. Během nuceného omezení hospodářské činnosti způsobila potíže například absence právních předpisů, které by upravovaly zkrácenou pracovní dobu. Hospodářskou aktivitu zkomplikovala také nejasnost pravidel ohledně překračování hranic a volného pohybu zboží a pracovníků. Nejasnosti vzbudila také otázka, zda mají zaměstnavatelé zamezit vstupu neočkovaných zaměstnanců na pracoviště.

Hlavní problémy, na které sociální partneři upozornili, se týkaly **některých právních aspektů zákoníku práce**. Zástupci odborů zejména s politováním konstatovali, že podle paragrafu 24 zákoníku práce je nezbytným předpokladem pro uzavření kolektivní smlouvy se zaměstnavatelem vzájemná shoda mezi všemi odborovými organizacemi, které v daném podniku působí, a že je tudíž v praxi velmi obtížné takovou smlouvu uzavřít. Poukázali na to, že v posledních letech počet kolektivních smluv klesá. Jeden ze zástupců zaměstnavatelů rovněž uvedl, že ze zákoníku práce není zřejmé, zda zaměstnavatelé jsou nebo nejsou povinni tyto smlouvy uzavírat.

2. Svoboda sdružování a shromažďování

Představitelé občanské společnosti shodně uvedli, že české právní předpisy řádně chrání **svobodu shromažďování**. Jeden z nich zmínil hnutí s názvem Milion chviliek pro demokracii, které se od svého vzniku v roce 2018 neseťkalo s obstrukcemi ze strany orgánů. V uplynulých několika letech bylo podáno několik žalob ve věci nepřiměřeného použití síly ze strany policie a tyto případy se nyní projednávají. V nejhorších fázích pandemie COVID-19 se mohla masová shromáždění konat jen v omezené míře, s vývojem situace však byl uzpůsobován maximální povolený počet účastníků demonstrací.

Účastníci tohoto setkání uvedli, že **právní předpisy nijak neomezují svobodu sdružování**, za poslední roky však přibýlo konkrétních překážek, na něž tato svoboda naráží. Roste nedůvěra veřejnosti vůči organizacím občanské společnosti a hrozí, že se bude česká společnost v tomto ohledu polarizovat. Někteří političtí činitelé totiž zaujali konfrontační přístup – považují se za jediný legitimní hlas společnosti a popírají úlohu organizací občanské společnosti. Prohlašují, že organizace

občanské společnosti, které se zabývají jinými otázkami, než jsou sociální služby či oblast sportu, mají politický charakter a jejich činnost je netransparentní. V této souvislosti české orgány upozornily na to, že postoje jednotlivých politiků nevyjadřují postoje vlády a že v praxi se orgány snaží podporovat vytváření příznivých podmínek pro všechny organizace občanské společnosti.

Za popsané situace je pro organizace občanské společnosti stále složitější **získávat finanční prostředky**. Účastníci konstatovali, že většina rozpočtových prostředků, které jsou na činnost občanské společnosti přidělovány, putuje do oblasti sportu, a to na úkor jiných otázek, zejména těch, jež se týkají nediskriminace, lidských práv a prosazování zájmů. Uvedli, že dostatek prostředků není vyčleňován například na životní prostředí nebo boj proti korupci a obzvláště obtížné je získat prostředky na citlivá témata, jako je genderová rovnost nebo začleňování Romů. Účastníci poukázali na mezeru v návaznosti dvou víceletých finančních rámců EU, která vznikla v roce 2020. Ta narušila činnost organizací občanské společnosti a způsobila jim dodatečnou zátěž, neboť si musely zajistit spolufinancování. Jeden z účastníků upozornil také na rozsáhlé administrativní a byrokratické překážky, které musejí organizace občanské společnosti překonávat při registraci. Byly rovněž zmíněny studie, podle nichž je většina organizací občanské společnosti názoru, že se jejich činnosti závažně dotkla krize COVID-19. České orgány uvedly, že organizace občanské společnosti mají k dispozici finanční prostředky na protikorupční informační kampaně a mohou se rovněž obracet na Radu vlády pro koordinaci boje s korupcí.

Účastníci zdůraznili, že je nutné zlepšit **přístupnost rozhodovacího procesu**. Prohlásili, že vláda má dobrou strategii spolupráce s občanskou společností, tato strategie však musí být lépe realizována. Organizace občanské společnosti se formálně podílejí na činnosti poradních výborů, příslušné správní orgány však při jmenování jejich zástupců postupují odlišným způsobem. Organizace občanské společnosti uvedly, že jejich sektor není zastoupen v celé své šíři, a vyjádřily politování nad tím, že se orgány mohou libovolně rozhodnout, zda příspěvky těchto organizací vezmou či nevezmou v potaz, aniž by jim k tomu poskytly náležité odůvodnění. V uplynulých několika letech se někteří zástupci organizací občanské společnosti vzdali členství v poradním orgánu, v němž zasedají představitelé těchto organizací a vládní úředníci. Na institucionální úrovni nabízí organizacím občanské společnosti velice dobrou spolupráci Kancelář veřejného ochránce práv. Tyto organizace však současnému veřejnému ochránci práv vytýkají kontroverzní postoje, které veřejně pronáší. Skutečnost, že se veřejný ochránce práv odmítá zabývat určitými tématy, například otázkou menšin a zejména pak Romů, podle nich snižuje celkovou důvěru v tuto instituci a její vážnost. Pokud jde o operativnější stránku, jsou organizacím občanské společnosti, které působí v oblasti životního prostředí, kladeny překážky v přístupu k rozhodovacím procesům v oblasti územního plánování a v souvisejících oblastech.

Účastníci rovněž poukázali na to, že v důsledku **krize COVID-19** se ještě více snížila účinnost konzultací s organizacemi občanské společnosti. Tyto organizace uvedly, že nebyly náležitě zapojeny do přípravy českého národního plánu pro oživení a odolnost a musely si příslušné informace vyžádat přímo v Bruselu.

3. Svoboda projevu a svoboda sdělovacích prostředků

Zástupci sdělovacích prostředků se shodli na tom, že novináři mohou v České republice svou profesi vykonávat v **bezpečí** a že mají celkově vzato lepší podmínky než novináři v některých sousedních zemích. Svobodu projevu a svobodu sdělovacích prostředků náležitě chrání česká Listina základních práv a svobod.

Účastníci však také uvedli, že **situace se obecně vyvíjí špatným směrem**. Novinářům v České republice zpravidla nehrozí, že přijdou o život, jako tomu je v některých jiných zemích. Vyskytlo se pár pokusů o vyvinutí nátlaku na některé novináře, které ovšem skončily nezdarem. Před

několika lety byl například navržen tzv. „náhubkový“ zákon, který by býval omezil svobodu novinářské práce. Tento zákon však nebyl přijat. Pokud jde o urážky na cti, dle rozhodnutí Ústavního soudu si veřejně činné osoby nemohou nárokovat stejnou míru ochrany před urážkami na cti jako soukromé osoby. Novináři jsou tak v menší míře vystaveni riziku, že na ně bude podána účelová žaloba.

Za velký problém však bylo označeno **ovlivňování médií politickými představiteli**, a to i těmi na nejvyšší úrovni. Bylo uvedeno, že několik málo osob vlastnících největší média směřuje ekonomický zisk s politickým vlivem, mj. šířením falešných zpráv. Účastníci vyjádřili znepokojení nad tím, že v nedávné době nebylo některým představitelům zahraničních sdělovacích prostředků umožněno zúčastnit se tiskové konference, kterou uspořádal předseda vlády za účasti maďarského premiéra. K něčemu takovému ještě nikdy nedošlo. K dotazu ze strany delegace EHSV, co bylo důvodem tohoto kroku a zda to případně nemá nějakou spojitost s probíhajícím soudním řízením proti předsedovi vlády, se zástupci orgánů nevyjádřili. Účastníci poukázali na to, že obzvláště místním sdělovacím prostředkům hrozí ovlivňování ze strany místních politiků. Kvalitní a nezávislé informace si nicméně žádá také veřejnost, což vysvětluje úspěch několika mediálních projektů uskutečněných v této oblasti. České orgány prohlásily, že v souladu se zákonem o střetu zájmů nesmějí veřejní funkcionáři přímo provozovat televizní či rozhlasové vysílání nebo vydávat periodický tisk, mohou si však pořizovat akcie společností činných na mediálním trhu.

Účastníci uvedli, že podle nich mohou sdělovací prostředky z důvodu **zhoršující se ekonomické situace** v tomto odvětví častěji podléhat externím vlivům. Naprostá většina příjmů z reklamy plyne platformám sociálních médií, takže tradičním médiím produkujícím obsah zůstává jen velmi malý podíl. Tento trend uspořádala krize COVID-19, která zasáhla hospodářství a přerušila tím příliv reklamních zakázek. Některé z těch nejmenších nebo nejméně odolných médií tak musely ukončit svou činnost nebo provést restrukturalizaci a novináři se ocitli v nejistější situaci. Mnozí novináři jsou v nejistém pracovním poměru nebo na volné noze a snížil se i počet členů novinářských odborů (podobný vývoj probíhá i v jiných evropských zemích).

Zástupci sdělovacích prostředků prohlásili, že novináři v České republice se sice mohou zabývat jakýmkoli tématem, ve stále větší míře však **hrozí, že bude docházet k autocenzuře**. Uvedli, že jen velmi málo investigativních novinářů má možnost uskutečňovat časově náročné investigace a že mladí lidé neprojevují o tuto profesi příliš velký zájem. Podle účastníků je nezbytné lépe podporovat kvalitní žurnalistiku, mj. poskytováním odborné přípravy ohledně toho, jak nakládat s informacemi a jak je analyzovat.

Účastníci rovněž uvedli, že je ohrožena **nezávislost veřejných sdělovacích prostředků**. Až do nedávné doby nedocházelo k faktickým pokusům o politické ovlivňování obsahu ze strany členů orgánů pro dohled nad sdělovacími prostředky, kteří byli zvoleni parlamentem. Objevily se však určité snahy v tomto směru, zejména ve vztahu k veřejnoprávní stanici Česká televize.

4. Právo na nediskriminaci

Účastníci tohoto setkání uvedli, že rozmanitost zatím v české společnosti není vnímána jako pozitivní hodnota. V této souvislosti poukázali na to, že chybí oficiální údaje týkající se diskriminace a že je i nadále složité zajistit **účinnou ochranu před diskriminací**. Oběti diskriminace a zranitelné skupiny narážejí na potíže, když se snaží získat přístup ke spravedlnosti. Byl vyjádřen názor, že policisté nejsou v tomto ohledu dostatečně zaškolení a vyšetřování vedená Generální inspekcí bezpečnostních sborů nepřinášejí skutečně citelné výsledky. Právní pomoc má velmi formální charakter. V případě, že organizacím občanské společnosti, které tuto pomoc poskytují bezplatně, chybí peníze, se například migranti musejí obracet na soukromé právníky. České orgány prohlásily, že údaje o trestných činech z nenávisti shromažďovány jsou, ale nezahrnují veškeré případy

diskriminace ze všech různých důvodů. Poskytly informace o vzdělávacích programech, jejichž prostřednictvím lze získat poznatky o tom, jak tyto oběti snáze identifikovat a lépe chránit.

Účastníci uvedli, že otázkami diskriminace se sice zabývá několik **institucí**, je však třeba vylepšit jejich pracovní metody. Rada vlády pro lidská práva se v posledních několika letech nescházela pravidelně a Rada vlády pro rovnost žen a mužů podle některých účastníků nemá dostatečný vliv. Bylo zdůrazněno, že před pár lety byl zrušen post ministra pro lidská práva a rovné příležitosti a že veřejný ochránce práv nemá přílišný zájem zabývat se otázkami menšin, migrantů a genderové rovnosti. Organizace občanské společnosti, které se ve své činnosti zaměřují na diskriminaci, například v oblasti migrace a genderové rovnosti, jsou většinou financovány z unijních prostředků, a nikoli státem. České orgány připustily, že se Rada vlády pro lidská práva po určitou dobu nescházela, nyní však již své schůze pořádá, a to i virtuálně s ohledem na probíhající pandemii COVID-19. Uvažuje se o rozšíření působnosti veřejného ochránce práv.

Zástupci organizací občanské společnosti poukázali na to, že některé velké podniky, jako například nadnárodní společnosti, podepsaly českou chartu diversity, nicméně v menších podnicích zaměstnavatelé na **migranty** stále pohlížejí spíše jako na případnou levnou pracovní sílu, a nikoli v pozitivním duchu z hlediska rozmanitosti. Jeden z účastníků rovněž vyjádřil názor, že migranti nejsou dostatečně zastoupeni v řadách odborářů, poněvadž odbory si je velmi často spojují se sociálním dumpingem. Dále pak bylo konstatováno, že obce v průmyslových oblastech nevědí, jak integrovat migranty, kteří v těchto oblastech pracují. Účastníci mimoto uvedli, že státní příslušníci třetích zemí nemají plný přístup ke zdravotní péči. Nemohou se zaregistrovat do veřejného systému a musejí uzavírat soukromé zdravotní pojištění, v jehož rámci jsou méně chráněni a je jim v menším rozsahu hrazena zdravotní péče.

Účastníci prohlásili, že podle nich panuje v České republice obecně vzato malé povědomí o otázkách **genderové rovnosti** a těmto otázkám se dostává jen nepatrné podpory na politické úrovni. Až na několik představitelů v nejvyšších funkcích není pozice žen na české politické scéně dostatečně silná. Je sice příznivé, že čím dál více žen kandiduje ve všeobecných volbách, tento nárůst však probíhá pozvolna. Ženy dosahují obecně vzato dobré úrovně vzdělání, což ovšem neznamená, že by ve větším počtu pronikaly do nejvyšších pozic ve veřejných podnicích. Ženy si mohou vzít dlouhou mateřskou dovolenou, s čímž jsou však spojeny nejen výhody, ale také potíže v okamžiku, kdy se chtějí vrátit na trh práce. Důvodem je především to, že na něm chybí vhodná pracovní místa na zkrácený úvazek.

Účastníci konstatovali, že během krize COVID-19 vzrostl výskyt případů **genderově podmíněného násilí**. Poukázali na to, že navzdory tomuto znepokojivému vývoji dostávají organizace občanské společnosti, které se otázkami genderové rovnosti a genderově podmíněného násilí zabývají, ze státního rozpočtu velmi málo peněz. Uvedli, že někteří političtí činitelé vedou dezinformační kampaň, v níž jakoukoli činnost vyvíjenou v tomto ohledu označují za součást zvenčí prosazované „genderové ideologie“, a tím pak vysvětlují, proč je nutné omezit související finanční a politickou podporu. Účastníci vyjádřili naději, že bude v nejbližších měsících v parlamentu projednána Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí (tzv. Istanbulská úmluva). České orgány vyzvaly k tomu, aby se rozlišovalo mezi otázkou ratifikace Istanbulské úmluvy a faktickými konkrétními kroky, které podniká vláda. Uvedly rovněž, že Rada vlády pro rovnost žen a mužů podle nich odvádí dobrou práci.

Zástupci organizací občanské společnosti poukázali na to, že sice již od roku 2006 mohou stejnopohlavní páry uzavírat registrované partnerství, od té doby však nebyl schválen žádný právní předpis na ochranu práv **LGBTIQ osob**. Ocenili skutečnost, že jasná většina lidí v České republice podporuje myšlenku rovnocenného manželství pro všechny. S politováním však konstatovali, že politikové neprojevují větší odvahu – související zákon totiž čeká na projednání v parlamentu již od roku 2018. Stejně tak byl v parlamentu v první fázi projednávání zablokován zákon o pěstounské péči

v případě nesezdaných párů. Vyjádřili politování i nad tím, že strategie, kterou vypracoval Výbor pro sexuální menšiny působící v rámci Rady vlády pro lidská práva, nebyla předložena vládě. Účastníci rovněž uvedli, že většina případů nenávistných verbálních projevů a trestných činů z nenávisti vůči LGBTIQ osobám není hlášena policii. Dále upozornili na to, že Česká republika ještě neprovedla rozhodnutí Evropského výboru pro sociální práva týkající se transgender osob a neupravila své právní předpisy. V tomto rozhodnutí se uvádí, že české předpisy porušují právo transgender osob na zdraví, jelikož transgender osobám, které si přejí provést změnu genderové identity v osobních dokladech, ukládají povinnost podstoupit sterilizaci. České orgány uvedly, že byla vypracována novela těchto právních předpisů, která je připravena k projednání novou vládou.

Zástupci organizací občanské společnosti poukázali na to, že orgány se zabývají situací **Romů** zpravidla ze sociálního hlediska, a nikoli z hlediska diskriminace. Romové se potýkají s diskriminací v oblasti přístupu k bydlení, zdravotní péči, vzdělávání a zaměstnání, ačkoli existují programy zaměřené na začleňování prostřednictvím práce. Tito zástupci uvedli, že zvláštní školy pro romské děti jsou v podstatě školami segregovanými. V nedávné době byl přijat zákon o vyplácení odškodnění romským ženám, které byly přinuceny podstoupit sterilizaci. Není však jisté, zda bude moci být náležitě prováděn, neboť bude obtížné dokazovat tuto skutečnost výboru, který bude o odškodnění rozhodovat, a bez účinného systému právní pomoci bude těžké domoci se nápravy prostřednictvím opravného prostředku.

5. Právní stát

Právníci vyjádřili názor, že celková situace v oblasti právního státu v České republice je dobrá, byť nejistá. Poukázali na to, že je zaručena **nezávislost justice** a že v oblasti soudnictví panuje obecně vzato lepší situace než v některých sousedních zemích.

Hlavním problémem je však podle nich tlak, který vyvíjí výkonná moc na **nejvyššího státního zástupce**, poněvadž ho může kdykoli odvolat. Jedná se o mimořádně citlivou situaci, zejména v souvislosti s vyšetřováním střetu zájmů na nejvyšších místech státní struktury. Předcházející nejvyšší státní zástupce na svou funkci právě kvůli tomuto tlaku rezignoval. České orgány zatím neupravily příslušný zákon tak, aby byla zajištěna naprostá nezávislost nejvyššího státního zástupce, což mimo jiné doporučila Skupina států proti korupci (GRECO) zřízená Radou Evropy. Účastníci uvedli, že tlaku ze strany politiků mohou být ve větší míře vystaveni nejvyšší soudci než soudci řadoví, i když nelze říci, že by to platilo všeobecně.

Účastníci upozornili na to, že nebudou-li náležitě řešeny **případy střetu zájmů na vysoké úrovni**, může docházet k tzv. zmocňování se státu. Takovéto případy mohou spolu s ovlivňováním médií ze strany politiků a tlakem vyvíjeným na nejvyšší úroveň soudnictví dále oslabit důvěru občanů v instituce, která se již dlouhá léta neustále snižuje. Zástupci právnické obce uvedli, že stejně jako v jiných zemích má i v České republice veřejnost nedostatečné povědomí o otázkách týkajících se právního státu a o základních zásadách, jako je například rozdělení pravomocí, a že by bylo zapotřebí tuto informovanost podpořit. Činnost hnutí Milion chviliek pro demokracii však podle nich dokládá, že občané mají skutečný smysl pro spravedlnost a chtějí spravedlivý a transparentní politický systém.

V souvislosti s **krizí COVID-19** se zcela jasně ukázalo, jaký význam má nezávislost soudnictví. Určitá část občanů podala žalobu na stát za to, že přijal nepřiměřená, nejasná nebo neopodstatněná právní rozhodnutí. Na základě těchto žalob pak Nejvyšší soud některá z těchto rozhodnutí zrušil. Účastníci prohlásili, že dle jejich názoru nebyla rozhodnutí přijatá v reakci na krizi v dostatečné míře všeobecně prodiskutována a nebyly zohledněny některé oprávněné kritické připomínky, které zazněly z řad občanské společnosti. Tento fakt spolu s výše zmíněným soudním zrušením některých úředních rozhodnutí pak přispěl k tomu, že občané přestali důvěřovat příslušným orgánům a jejich schopnosti náležitě na tuto krizi reagovat.

Další problematickou oblastí, na niž účastníci poukázali, bylo **prosazování práva**. Jeden z účastníků upozornil na to, že v České republice neexistuje jednotný systém judikatury, a na problém toho, že jednotlivé soudy vydávají různě přísná rozhodnutí v závislosti na tom, kde řízení probíhá nebo o jakou oblast práva jde. Například v oblasti stavebního práva nebyla řada protiprávních činů vůbec stíhána, zatímco v oblasti dluhů a zabavování majetku jsou právní předpisy uplatňovány velice přísně, což se dotýká především občanů s nízkými příjmy. Mnoho lidí se tak dostalo do dluhové pasti, poněvadž nebyli schopni uhradit pokuty nebo dluhy a související úroky a v důsledku toho jim byl zabaven jejich majetek.

Zpráva z návštěvy Španělska ve dnech 14.–15. října 2021

Návštěvy Španělska se zúčastnilo šest členů EHSV. Delegace se setkala se zástupci občanské společnosti, konkrétně s organizacemi občanské společnosti, sociálními partnery a sdělovacími prostředky na jedné straně, a se zástupci několika vládních a soudních orgánů na straně druhé. Účelem této zprávy je přesně vylíčit, jaké postoje vyjádřila občanská společnost. Postoje veřejných orgánů budou rozvedeny v jejich reakci na tuto zprávu.

11. Základní práva z hlediska sociálních partnerů

Účastníci uvedli, že **sociální dialog** funguje ve Španělsku poměrně dobře. Na rozdíl od hospodářské a finanční krize v roce 2008 tentokrát sdružení zaměstnavatelů, odbory a vláda uzavřely dohody, díky nimž bylo možné během pandemie COVID-19 zachovat pracovní místa. Jako konkrétní příklad byla uvedena dohoda o zvýšení minimální mzdy.

Situaci v oblasti **transparentnosti a práva na informace** je podle účastníků ještě třeba zlepšit. Sociální partneři uvedli, že zákon o transparentnosti nebyl řádně proveden a že některé informace, jež by měly být veřejné, zveřejněny nebyly (např. výdaje na nákup zdravotnického vybavení během pandemie). Velmi často bylo pro jednotlivce a organizace, jež měli zájem získat informace, jediným možným řešením obrátit se na soud. Soudní řízení však byla často zdoluhavá a požadované informace byly zveřejňovány třeba až několik let poté, co byly vyžádány, kdy již nebyly relevantní. Proto mají účastníci za to, že v zájmu překonání potíží s přístupem k informacím je třeba účinněji prosazovat právní předpisy týkající se transparentnosti, které by navíc měly být doprovázeny institucionální podporou v oblasti ověřování a monitorování.

Jedna z hlavních věcí, které je třeba zlepšit, se týká **základního zákona č. 4/2015 ze dne 30. března 2015 o ochraně bezpečnosti občanů** (účastníky nazývaná též „roubíkovým zákonem“). Tento zákon dle účastníků porušuje svobodu projevu, právo na protest a právo na stávkou a v určitých případech prý právo na stávkou a protest a osoby, které tato práva brání, kriminalizuje. Umožňuje také ukládat tresty demonstrantům: účastníci se zmínili o několika případech, kdy byli pokutováni, stíháni a odsouzeni odboráři poté, co se zúčastnili protestů. Zatímco účastníci se domnívají, že ustanovení zákona mají sklony ke kriminalizaci určitých druhů jednání, zástupci veřejných orgánů uvedli, že základní zákon č. 4/2015 žádné jednání nekriminalizuje, neboť stanoví pouze správní sankce. Uvedli také, že parlament projednává návrh týkající se možných změn tohoto zákona.

Účastníci rovněž pohovořili o překážkách, jimž v každodenním životě čelí pracovníci. Jednak je velmi obtížné získat **přístup k sociálnímu bydlení**. Sociální partneři vyzvali k vytvoření celostátní konsolidované politiky v oblasti sociálního nájemného, která by vycházela z osvědčených postupů v rámci regionálních politik uplatňovaných v Baskicku a Katalánsku.

Účastníci také vyjádřili politování nad tím, že mzdy některých pracovníků, zejména pak mladých lidí, nevystačí na pokrytí jejich potřeb. Poukázali rovněž na výrazné **rozdíly v odměňování žen a mužů**, přičemž průměrné roční platy žen jsou přibližně o 16 % nižší než průměrné platy mužů, a to zejména v malých a středních podnicích, kde jsou v nižší míře přítomny odbory a kolektivní smlouvy jsou

vzácností. Kromě toho dále uvedli, že navzdory znatelnému prodloužení otcovské a mateřské dovolené nesou tíhu zaopatřování rodiny stále především ženy. Možnosti skloubit práci s péčí o děti komplikuje také nedostatek veřejných služeb, jako jsou jesle.

Další problematickou oblastí je **přístup migrujících pracovníků ke zdravotní péči**, zejména v oblasti nemocniční péče, který je dle účastníků omezenější než u ostatních pracovníků. Za pozitivní krok v této oblasti však byla označena vyhláška z července 2018 zaručující všeobecný přístup ke zdravotní péči.

12. Svoboda sdružování a shromažďování

Účastníci vysvětlili, že svoboda sdružování a svoboda shromažďování jsou ve Španělsku zakotveny v ústavě. Pokud jde ale o skutečné uplatňování těchto svobod, účastníci vyjádřili jisté obavy.

Ta hlavní se týkala provádění **zákona o bezpečnosti občanů**, který podle jejich názoru vede ke **zmenšování občanského prostoru**. Zákon podle nich svým obsahem porušuje mezinárodní normy a je příliš nejednoznačný, lze jej tedy vykládat tak, jak je potřeba. Zdůraznili přitom, že na základě tohoto zákona již byly uloženy stovky tisíc pokut.

Uvedli, že zákon umožňuje postihovat širokou škálu jednání, která mají obvykle souvislost s **právem na protest a právem na stávkou**.

Například je dle jejich slov na jeho základě možné ukládat demonstrantům nepřiměřené pokuty (podle článku 39 zákona lze za velmi závažné porušení zákona ukládat pokuty až do výše 600 000 EUR).

V této souvislosti vyzdvihli účastníci zejména dva články, a sice čl. 36 odst. 6, týkající se závažné neposlušnosti vůči veřejnému orgánu, a čl. 37 odst. 4, který se týká projevů neúcty vůči členům bezpečnostních sborů.

Účastníci uvedli, že policejní síly mají značnou svobodu rozhodování, pokud jde o výklad těchto dvou článků za účelem uložení pokut. Skutečnost, že jsou policii ponechány široké možnosti uvážení, pokud jde o uplatňování zákona upravujícího chování jednotlivců, podle nich narušuje rovnováhu moci na úkor justice.

Účastníci byli rovněž znepokojeni tím, **jakým způsobem policie rozpouští demonstrace**, k čemuž v některých případech dochází za nadměrného použití síly. Doložili to rozsudkem Evropského soudu pro lidská práva ve věci „Laguna Guzmán vs. Španělsko“, který se týkal demonstranta, jenž byl zraněn při násilném rozhánění demonstrace policií.

S touto otázkou podle účastníků souvisí také to, že v případě údajného nadměrného použití síly není snadné **jednoznačně policisty identifikovat** pomocí označení na několika místech jejich uniformy. Účastníci poukázali na osvědčený postup uplatňovaný v Katalánsku, kde je na uniformách policistů dobře viditelné jejich identifikační číslo, a to na zádech, na hrudi a na přilbě. Vyjádřili též znepokojení v souvislosti s tím, že policisté, kteří se dostanou před soud za nepřiměřené použití síly, jsou údajně jen zřídka také odsouzeni.

Účastníci se rovněž zmínili o omezení **svobody shromažďování během pandemie COVID-19**. Hovořili o tom, že policie se během „nouzového stavu“ ve snaze zajistit dodržování pravidel omezujících volný pohyb osob uchýlovala k nadměrnému a nepřiměřenému používání síly. Veřejné orgány po celou dobu zdůrazňovaly, že jednání policie je zcela v souladu se zákonem, a tvrzení týkající se nadměrného a nepřiměřeného používání síly zpochybňovaly.

13. Svoboda projevu a svoboda sdělovacích prostředků

Účastníci vysvětlili, že svoboda projevu je ve Španělsku ústavně zaručeným právem. Mají však rovněž za to, že toto právo je v posledních letech porušováno v důsledku toho, že v roce 2015 vstoupil v platnost **zákon o bezpečnosti občanů**.

Účastníci se domnívají, že tento zákon porušuje mezinárodní normy v oblasti **svobody projevu a svobody sdělovacích prostředků**. Od té doby, co tento zákon vstoupil v platnost, se na něj podle nich správní orgány odvolávají při ukládání pokut novinářům, zejména fotografům a kameramanům, kteří pořizují snímky či záznamy policie.

Účastníci rovněž kritizovali vágnost některých článků trestního zákoníku týkajících se svobody sdělovacích prostředků a svobody projevu, které umožňují příliš široký výklad a zneužívání těchto ustanovení ze strany policie. Informovali o případech, kdy byli novináři během své práce pokutováni za „neúctu a maření výkonu“ nebo za „neuposlechnutí úředního činitele“.

Vyjádřili se kriticky také k zákonu o bezpečnosti občanů, který podle nich kriminalizuje určité formy projevu, jež jsou považovány za urážku náboženství, královské rodiny nebo španělské vlajky. Uvedli, že souzen byl například jistý komik za to, že se v jednom ze svých skečů vysmrkal do španělské vlajky, nebo že se do vězení dostali rapeři za text písní údajně propagujících terorismus.

Účastníci vysvětlili, že ve Španělsku je **právo na přístup k informacím** v ústavě zakotveno jako právo administrativní povahy, a nikoli jako základní právo, z čehož plyne nižší míra ochrany. Pokud jde o přístup k informacím, vyjádřili účastníci politování nad tím, že zákon o transparentnosti (který měl novinářům i jednotlivcům umožnit požadovat informace od vlády nebo veřejné správy) nebyl řádně proveden. Uvedli, že novináři mají potíže s přístupem k informacím týkajícím se platů veřejných činitelů. Kromě toho bylo podle účastníků během pandemie COVID-19 pozastaveno uplatňování zákona o transparentnosti, což bránilo přístupu k informacím o zdravotních opatřeních.

Účastníci uvedli, že roste **násilí vůči novinářům**, a to zejména ze strany policistů, avšak v některých případech i ze strany samotných demonstrantů. Poukázali rovněž na to, že údajně není snadné v případě napadení či nadměrného použití síly ze strany policisty jej jednoznačně identifikovat. Zástupci veřejných orgánů uvedli, že od roku 1979 nebylo Španělsko nikdy označeno za porušitele ustanovení Evropské úmluvy o lidských právech, která upravují vztahy mezi státem a novináři nebo chrání jejich nezávislost před ohrožením ze strany státní moci. Zástupci veřejných orgánů rovněž poskytli informace o souboru dohod mezi ministerstvem vnitra a asociacemi novinářů uzavřenými za účelem ochrany novinářů před ohrožením a v případech zranitelnosti.

Účastníci vyjádřili znepokojení také v souvislosti s **pluralitou informací**. Zdůraznili, že je obtížné získávat informace o vynakládání veřejných prostředků na institucionální reklamu. Negativně vnímají

také skutečnost, že Španělsko nemá radu pro audiovizuální média, která by zaručila nezávislost veřejnoprávních sdělovacích prostředků.

Účastníci uvedli, že některým novinářům byla znemožněna **účast na tiskových konferencích se zástupci vládních orgánů** i s některými politickými stranami. Poukázali na to, že určité místní orgány na některých tiskových konferencích nepřipustily dotazy jistých novinářů. Sdělili také, že během pandemie vláda bránila zdravotnickým pracovníkům v tom, aby se vyjadřovali ve sdělovacích prostředcích.

Účastníci vysvětlili, že Španělsko nemá zvláštní právní předpisy upravující otázku **falešných zpráv** a že ověřování faktů provádějí novináři a mediální společnosti s využitím profesních mechanismů. Pokud jde o **dezinformace**, účastníci uvedli, že v této oblasti dochází k pokroku a že útvar pro národní bezpečnost vytvořil pracovní skupiny, jejichž úkolem je vypracovat bílou knihu o potírání dezinformačních kampaní.

Účastníci vyjádřili znepokojení nad tím, že Španělsko neprovedlo směrnici EU o **ochraně oznamovatelů**.

Dále účastníci vyjádřili obavy v souvislosti s **regulací internetu**. Účastníci mají za to, že královské nařízení s mocí zákona 14/2019 ze dne 31. října 2019, kterým se přijímají naléhavá opatření na podporu veřejné bezpečnosti v oblasti digitální správy, zadávání veřejných zakázek a telekomunikací, umožňuje vládě převzít kontrolu nad sítí. Podle účastníků je síť v souladu s ustanoveními tohoto nařízení s mocí zákona ve stále vyšší míře spravována státem, aniž by současně bylo nutné o omezení přístupu rozhodnout soudní cestou.

14. **Právo na nediskriminaci**

Podle účastníků španělský právní rámec postrádá zastřešující zákon na ochranu a postihování diskriminace z jakýchkoli důvodů. Organizace občanské společnosti se shodly na tom, že je zapotřebí zavést komplexní zákon o **rovnosti**, a to na celostátní úrovni, který by se vztahoval na všechny druhy diskriminace. Dále uvedli, že zákon o rovnosti existuje v Katalánsku. Španělská Poslanecká sněmovna v současné době projednává zákon o rovném zacházení. Zástupci veřejných orgánů rovněž uvedli, že zřizují vzdělávací skupiny, a to za účelem zvýšení povědomí o rovnosti ve veřejné správě, a poskytli informace o iniciativách zaměřených na zajištění účinné rovnosti žen a mužů ve Španělsku (základní zákon č. 3/2007 ze dne 22. března 2007 o účinné rovnosti žen a mužů, který je v platnosti od roku 2007, navrhovaný komplexní zákon o rovném zacházení a nediskriminaci, politiky v oblasti mediace, návrh zákona o rozmanitosti rodin a podpoře rodin či institucionální reakce na genderově podmíněné násilí).

Účastníci potvrdili, že v několika oblastech došlo k pokroku. Vyzdvihli skutečnost, že v květnu 2021 Španělsko ratifikovalo revidovanou Evropskou sociální chartu Rady Evropy. V březnu 2021 byl zase zahájen akční plán pro boj proti trestným činům z nenávisti, jenž se zaměřuje na potírání nenávistných verbálních projevů, obecně i online. Tento protokol předložila španělská vláda s pomocí občanské společnosti, právníků a internetových společností. Účastníci rovněž ocenili značnou sociální rozmanitost v rámci policejního sboru. Zástupci veřejných orgánů uvedli, že ministerstvo vnitra se v boji proti diskriminaci zaměřuje na boj proti trestným činům z nenávisti na

základě rasy, národnostního nebo etnického původu, jazyka, barvy pleti, náboženského vyznání, pohlaví, věku, mentálního nebo tělesného postižení, sexuální orientace nebo jiných podobných faktorů. Nedávno byl vyhodnocen akční plán na období let 2019–2021 a při přípravě druhého akčního plánu pro boj proti trestným činům z nenávisti se z tohoto hodnocení vycházelo.

Za nejvíce diskriminovanou menšinovou skupinu ve Španělsku jsou stále považováni **Romové**. Ti čelí všeobecné diskriminaci ve všech oblastech každodenního života, zejména v oblasti komunikace, sociálních médií a přístupu k zaměstnání a bydlení. Bylo zmíněno, že etnické profilování Romů ze strany policie je stále velmi častým jevem, přičemž Romy policie zastavuje desetkrát častěji než zbytek populace. Účastníci vyzvali orgány pro rovné zacházení, jakým je Rada pro odstranění rasové nebo etnické diskriminace, aby se více zapojily do boje proti nesnášenlivosti vůči Romům. V této souvislosti zástupci veřejných orgánů informovali o strategickém plánu pro začleňování, interinstitucionálním plánu pro boj proti rasismu, xenofobii, fobii vůči příslušníkům skupiny LGBTI a dalším formám nesnášenlivosti a o národní strategii pro rovnost, začlenění a účast Romů na období 2021–2030. Byl rovněž zaznamenán určitý pokrok, například vytvoření výboru pro boj proti nesnášenlivosti vůči Romům v rámci Poslanecké sněmovny, do jehož činnosti je zapojena občanská společnost.

Ženy stále čelí zátěži v oblasti péče o rodinu, což komplikuje jejich zapojení do politické a hospodářské sféry a do oblasti zaměstnanosti. Účastníci vysvětlili, že nejisté nebo dočasné zaměstnání se týká více žen než mužů a že ženy vykazují vyšší míru nezaměstnanosti a mají nižší mzdy než muži. Účastníci rovněž upozornili na genderově podmíněné násilí a na to, že během pandemie výrazně vzrostl počet vražd žen. Na vzestupu je dle jejich slov i sexuální násilí. Zástupci veřejných orgánů uvedli, že jsou přijímána opatření ke zlepšení rovnováhy mezi pracovním a soukromým životem i situace týkající se pečovatelských zařízení, a to za účelem řešení otázky genderové rovnosti.

Zástupci **LGBTIQ komunity** uvedli, že jsou znepokojeni nárůstem nenávistných projevů v sociálních médiích, zejména proti transsexuálům. Účastníci rovněž vyjádřili přesvědčení, že nenávistné projevy namířené proti LGBTIQ komunitě pocházejí především od určitých politických skupin. Vysvětlili také, že oznamování případů diskriminace nebo trestných činů z nenávisti policii je obtížné. Kromě toho mají za to, že španělské právní předpisy týkající se trestných činů z nenávisti nejsou účinné. A konečně účastníci vyjádřili nespokojenost s výkladem práva soudními orgány, které někdy omezují svobodu této komunity.

Všichni účastníci požadovali reformu španělských **právních předpisů v oblasti přistěhovalectví**, které považují za zastaralé a nevhodné z hlediska potřeb migrantů. Migranti jsou dle jejich slov ve vyšší míře postiženi nejistotou a porušováním lidských práv a mají omezený přístup k veřejným službám (jako je zdravotnictví a vzdělávání). Účastníci vyjádřili obavy v souvislosti s tím, jak je s migranty přicházejícími do Španělska zacházeno ve španělských zařízeních pro zajištění cizinců (Centros de Internamiento de Extranjeros). Vysvětlili, že někteří lidé jsou zadržováni až 60 dnů, aniž by jim byl poskytnut přístup k právníkovi nebo možnost získat právní poradenství. Uvedli, že většina z nich byla letadlem deportována do země původu.

Dalším problémem, o němž účastníci pohovořili, byla skutečnost, že rasizovaná osoba či migrant má ve srovnání se zbytkem populace přibližně sedmkrát vyšší pravděpodobnost, že bude zatčena.

Účastníci uvedli, že zákon o bezpečnosti občanů obsahuje soubor ustanovení, která umožňují navracení migrantů překračujících hranice, aniž by byla posouzena jejich situace nebo aby měli možnost požádat o azyl.

I nadále dochází k diskriminaci **osob se zdravotním postižením** v několika oblastech, mezi něž patří zdravotnictví, zaměstnanost, bydlení a vzdělávání. Zástupci proto vyzvali k tomu, aby byl uplatňován průřezový přístup zahrnující všechny tyto oblasti. Účastníci vyjádřili obzvláštní znepokojení v souvislosti s nucenou léčbou osob s mentálním postižením a skutečností, že tyto osoby nemají možnost získat informace o své léčbě. Stěžovali si i na další problémy spojené se zdravotním postižením. Delegace EHSV vyjádřila politování nad tím, že s jedním z těchto problémů se při cestě do Španělska setkal i jeden z jejích členů. Při příletu na letiště v Madridu nebyl k nalezení invalidní vozík člena EHSV Pietra Vittoria Barbieriho. Po více než hodinovém čekání panu Barbierimu z letadla pomohli policisté. Účastníci rovněž hovořili o otázce právní způsobilosti osob se zdravotním postižením, jak je stanovena v článku 12 Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením. Konstatovali, že veřejné orgány podnikly kroky k uplatňování právní způsobilosti. Pokrok byl zaznamenán například v důsledku reformy občanského zákoníku, která osobám se zdravotním postižením zajišťuje lepší právní podporu.

Účastníci dále poukázali na to, v jak obtížné situaci se nacházely **starší osoby** během pandemie COVID-19, kdy byla v domovech seniorů a zařízeních pro seniory porušována některá lidská práva.

15. Právní stát

Právní stát je podle účastníků stabilní, navzdory několika málo potížím. Zdůraznili, že španělský systém je založen na právech a poskytuje občanům záruky.

Hlavní výzva v této oblasti souvisí se **zpožděním v obnově složení řídicího orgánu justice (Generální rada soudní moci, CGPJ)**. Jelikož se politickým stranám nepodařilo dospět k politické dohodě, na obnovu jeho složení se čeká již tři roky. Zástupci veřejných orgánů potvrdili, že politické dohody, pokud jde o obměnu složení tohoto orgánu, nebylo dosaženo. Účastníci se domnívají, že v důsledku situace, kdy nedošlo k obnově složení CGPJ, je ohrožena nezávislost justice a že volba jeho členů je příliš zpolitizovaná.

Účastníci navrhli, že by mělo dojít ke změnám ve volebním procesu tak, aby byli členové tohoto orgánu voleni přímo soudci, a nikoli zákonodárnými komorami. Účastníci však mají za to, že kromě otázky procesu nominace do Generální rady soudní moci je justice všeobecně nezávislá. Vyjádřili názor, že španělští soudci mohou vykonávat svou každodenní činnost nezávisle a neomezuje je přítom politický tlak.

Domnívají se také, že justice má pro svou práci nedostatek zdrojů. **Počet soudců na obyvatele** je dle jejich názoru nedostatečný, což vede k velmi zdoluhavým řízením, a to zejména u vyšších soudů a u Nejvyššího soudu. Zástupci veřejných orgánů však poukázali na to, že počet soudců na 100 000 obyvatel je ve Španělsku podobný jako v jiných blízkých zemích s podobným počtem obyvatel, jako je Francie nebo Itálie.

Účastníci vyjádřili přesvědčení, že **korupce** je ve Španělsku poměrně silná, zejména v oblasti zadávání veřejných zakázek. Bylo dosaženo pokroku, pokud jde o trestní stíhání a postihování korupce, stále

jsou však zapotřebí další zlepšení. Navrhli například, aby byla posílena kontrolní pravomoc účetního dvora, který dohlíží na vládní výdaje. Zástupci španělských veřejných orgánů uvedli, že bylo dosaženo **pokroku v oblasti stíhání a postihování korupce**, a popsali doplňující rámec pro boj proti korupci ve Španělsku, který rovněž posílil **národní strategii pro boj proti podvodům**.

Pokud jde o **stíhání policistů** za násilné trestné činy a trestné činy z nenávisti, účastníci uvedli, že nemají dojem, že by policisté požívali zvláštní ochrany ze strany justice na úkor široké veřejnosti.

Účastníci se rovněž nedomnívají, že by **pandemie COVID-19** měla ve Španělsku zvláštní dopad na situaci v oblasti právního státu.

Zpráva o návštěvě Kypru

25.–26. listopadu 2021

Návštěvy Kypru se zúčastnilo šest členů EHSV. Delegace se setkala s organizacemi občanské společnosti, sociálními partnery a sdělovacími prostředky na jedné straně a několika vládními a soudními orgány na straně druhé. Účelem této zprávy je přesně vylíčit, jaké postoje občanská společnost v daném ohledu vyjádřila. Názory orgánů budou uvedeny v jejich odpovědi na tuto zprávu.

1. Základní práva z hlediska sociálních partnerů

Účastníci tohoto setkání vyjádřili názor, že Kypr má **velmi silnou tradici sociálního dialogu**, jež se vyznačuje vysokým počtem odborů a dobrou komunikací mezi organizacemi zaměstnavatelů a zaměstnanců. Sociální partneři byli pravidelně konzultováni ohledně pracovněprávních politik a dalších relevantních oblastí, a to prostřednictvím mechanismů, jako je Poradní výbor pro pracovní záležitosti, což je nejvyšší poradní orgán ministerstva práce. Účastníci poukázali na skutečnost, že navzdory existenci nadprůměrného počtu odborů na Kypru, zde existuje určitý paradox, neboť kolektivní smlouvy se na Kypru v soukromém sektoru vztahují jen na malý počet pracovníků. To platilo zejména v případě pracovníků nekyperské státní příslušnosti bez ohledu na to, zda pocházejí z EU nebo ze třetí země.

Bylo rovněž poukázáno na to, že **konzultace byly někdy obcházeny** tím, že politické strany předložily legislativní návrhy, které nebyly projednány s odborovými organizacemi nebo organizacemi zaměstnavatelů. Sociální partneři si dále stěžovali na to, že při provádění pracovněprávních předpisů či souvisejících právních předpisů, jako je právní úprava týkající se korupce nebo ochrany oznamovatelů, nebyli požádáni o stanovisko nebo že toto stanovisko bylo přehlíženo.

Účastníci se domnívali, že v provádění **pracovněprávních předpisů** spočívá jedno ze slabých míst Kypru, zejména proto, že orgán inspekce práce nemá dostatečné personální kapacity. V důsledku toho nebyla řádně prosazována opatření týkající se diskriminace, stejné odměny mužů a žen, ochrany migrujících pracovníků na Kypru a další právní předpisy.

V roce 2020 byli sociální partneři konzultováni ohledně prvního **národního plánu pro integraci migrantů**. Účastníci se domnívali, že je v této oblasti zoufale zapotřebí veřejných politik, neboť migranti jsou často zneužíváni a vykořisťováni. To je částečně způsobeno tím, že většinou zastávají nekvalifikované pozice bez ohledu na své dovednosti a zkušenosti. Objevily se rovněž zprávy o tom, že veřejné služby zaměstnanosti odrazují žadatele o azyl od hledání zaměstnání na Kypru. Účastníci rovněž uvedli, že migrující pracovníci jsou vystaveni nenávislým verbálním projevům a diskriminaci ve veřejném prostoru, někdy i ze strany veřejných činitelů.

Pokud jde o onemocnění **covid-19**, sociální partneři uvedli, že tradiční sociální dialog byl během první části pandemie upozaděn. Domnívali se však, že byli vhodně konzultováni ohledně řady aspektů, jako jsou zdravotní opatření, finanční pomoc a plán pro oživení a odolnost. Sociální partneři navíc uvedli, že od července 2021 se konzultace o pracovních otázkách vrátily na úroveň před pandemií.

2. Svoboda sdružování a shromažďování

Zástupci občanské společnosti se domnívali, že navzdory dostatečné ochraně svobody shromažďování a sdružování na ústavní úrovni některé kroky orgánů vedly k rychlému zmenšování **občanského prostoru**. První uvedený příklad se týkal zrušení celostátního rejstříku organizací občanské společnosti a jeho nahrazení regionálními rejstříky. Toto opatření spolu s nedostatečnou koordinací mezi místními a ústředními orgány vedlo ke zdoluhavému období registrace v délce až 18 měsíců a nesoudržným pravidlům týkajícím se zakládání a fungování organizací občanské společnosti. Zástupci se dále domnívali, že postup registrace je rovněž komplikován větším počtem možných statusů, které mají k dispozici organizace občanské společnosti – mohly by být klasifikovány jako sdružení, neziskové společnosti nebo sportovní sdružení.

Účastníci si rovněž stěžovali na **náročné a zbytečné byrokratické požadavky** kladené na organizace občanské společnosti. Jedním z takových příkladů byla povinnost organizací s ročními příjmy přesahujícími 40 000 EUR provádět každoročně audit. I když účastníci připustili legitimitu auditů za účelem předcházení praní peněz nebo financování terorismu, vyjádřili politování nad tím, že prahová hodnota byla stanovena příliš nízko, což znevýhodňuje malé organizace s omezenou kapacitou nebo zdroji k provedení takového auditu. Dalším příkladem nejednoznačné administrativní zátěže byla povinnost členů správní rady předložit výpis z rejstříku trestů. Vzhledem k tomu, že nebyly k dispozici náležité informace o tom, za jaký trestný čin by odsouzení bylo neslučitelné s výkonem této funkce, nebylo zcela jasné, proč byly některé žádosti z těchto důvodů zamítnuty.

Účastníci vysvětlili, že v roce 2020 kyperské orgány zveřejnily seznam více než 2 500 organizací občanské společnosti, které byly **vymazány z rejstříku** z důvodu nesplnění určitých administrativních povinností. Ve většině případů nesplnily povinnost předkládat auditované účetní závěrky nebo pořádat statutární a volební valné hromady. Některé organizace byly údajně z rejstříku vymazány, přestože své povinnosti ve lhůtě dvou měsíců splnily. Zástupci organizací občanské společnosti považovali tento proces za nepřiměřený, byli přesvědčeni, že byl proveden bez dostatečné úřední komunikace, a domnívali se, že se jedná o pokus o omezení občanského prostoru. Kyperské orgány se však domnívaly, že cílem výmazu z rejstříku bylo posílit občanskou společnost výmazem těch sdružení, která již nebyla aktivní. Uvedly, že dotčené organizace byly o zjištěných nesrovnalostech informovány písemně s dostatečným předstihem před zveřejněním seznamu a že některé z nich oznámení neobdržely, protože po přestěhování neuvedly aktuální adresu svého sídla.

Účastníci uvedli, že se někteří veřejní činitelé často dopouštějí **poškození dobrého jména** vůči některým organizacím pouze z toho důvodu, že tyto organizace pracují s migranty nebo mají vazby na organizace z oblasti pod *faktickou* kontrolou tureckého společenství na Kypru. To přispělo k atmosféře, v níž byly některé organizace občanské společnosti vnímány jako protivníci veřejných orgánů. Účastníci rovněž uvedli, že pro organizace, které byly vůči vládě kritičtější, je obvykle obtížnější získat přístup k veřejnému financování.

Účastníci se domnívali, že **nejsou aktivně konzultováni** v záležitostech týkajících se právních předpisů spadajících do jejich oblasti činnosti. Bylo například poukázáno na to, že pokud jde o kyperský plán pro oživení a odolnost, vláda konzultovala pouze se sociálními partnery, přičemž ostatní organizace ponechala stranou.

Pokud jde o svobodu shromažďování, účastníci uvedli, že zdravotní omezení v souvislosti s onemocněním **covid-19** týkající se veřejných demonstrací byla zrušena mnohem později než omezení týkající se jiných společenských událostí. To znamenalo, že lidem byla ukládána pokuta za účast na protestech, zatímco se mohli legálně účastnit jiných společenských akcí, jako jsou svatby.

3. Svoboda projevu a svoboda sdělovacích prostředků

Účastníci se domnívali, že svoboda sdělovacích prostředků a svoboda projevu jsou na Kypru obecně dobře chráněny **ústavními ustanoveními** i běžnými právními předpisy. Domnívají se však, že institucionální rámec pro sdělovací prostředky je zastaralý. Již téměř sedm let probíhají diskuse se zúčastněnými stranami za účelem novelizace zákona a účastníci vyjádřili naději, že do konce stávajícího volebního období bude jejím výsledkem nový legislativní rámec. Účastníci byli přesvědčeni, že nový právní předpis by měl novinářům umožnit samoregulaci, zejména v oblasti disciplinárních řízení a etických záležitostí, což je možnost, která již existuje, jak je uvedeno v pozdější připomínce kyperských orgánů, a to podle etického kodexu stanoveného Kyperskou komisí pro stížnosti na sdělovací prostředky. Vyjádřili rovněž obavy ohledně návrhu zákona o strategických žalobách proti účasti veřejnosti (SLAPP).

Účastníci uvedli, že **pluralita sdělovacích prostředků** je na Kypru dobrá, neboť existuje mnoho publikací a rozhlasových a televizních stanic. Stávající právní předpisy zahrnují opatření proti koncentraci vlastnictví sdělovacích prostředků, jako je požadavek, aby mediální společnosti uváděly seznam všech akcionářů, kteří vlastní větší než malý podíl, a zákaz, aby jakýkoliv akcionář vlastnil více než čtvrtinu akcií. Někteří účastníci se však domnívali, že tato opatření jsou obcházena akcionáři, kteří vystupovali prostřednictvím třetích stran, což byly orgány schopny řešit jen omezeně.

Účastníci vyjádřili názor, že právní předpisy týkající se poškozování dobrého jména v obchodním styku jsou na Kypru velmi přísné. Bylo například uvedeno, že některá pravidla umožňují soudům zakázat sdělovacím prostředkům uvádět v publikacích konkrétní společnost, osobu nebo organizaci. Účastníci zmínili sklon k **autocenzuře** při pojednávání o některých tématech, která by mohla mít finanční dopady na dotčený zpravodajský sdělovací prostředek nebo která se týkala určitých citlivých témat. Novináři se například vyhýbali tématům, jako je migrace nebo turecké společenství na Kypru, a to ze strachu ze stigmatizace nebo z označení za špatné vlastence. Některým případům korupce na Kypru se důkladně věnovaly mezinárodní sdělovací prostředky, nikoli však ty vnitrostátní.

Pokud jde o **nenávistné verbální projevy**, Kyperská komise pro stížnosti na sdělovací prostředky obdržela mnoho stížností na rasismus a xenofobii. Vyskytla se řada případů, kdy byl jazyk používán v oblastech souvisejících s migrací nevhodný.

Účastníci se domnívali, že **falešné zprávy** jsou v on-line prostředí rozšířenější než v klasických sdělovacích prostředcích. Někteří účastníci však měli za to, že některé sdělovací prostředky jsou převážně jednostranné, zejména v záležitostech týkajících se kyperského problému, nebo že k některým tématům, jako je migrace, se přistupuje přehnaně. Podle názoru účastníků byl nejspolehlivějším zdrojem zpráv tisk, který dodržoval přísné normy.

4. Právo na nediskriminaci

Účastníci vyjádřili politování nad **nedostatečnou spoluprací** mezi orgány a organizacemi občanské společnosti působícími v oblasti boje proti diskriminaci, jakož i nad tím, že neexistuje meziodvětvový přístup k návrhu politik na témata, jako je domácí násilí a migranti.

Pokud jde o **práva žen**, účastníci vysvětlili, že asistovaný potrat byl na Kypru legální od roku 2018. V téže roce vstoupila v zemi v platnost Istanbulská úmluva o prevenci a potírání násilí na ženách a domácího násilí, avšak je stále málo statistických údajů o výskytu domácího násilí.

Účastníci vyjádřili znepokojení nad **nedostatečným zastoupením žen** na nejvyšší správní a politické úrovni a nad nedostatkem veřejných politik, které by tento problém řešily. Poukázaly rovněž na skutečnost, že na Kypru jsou ženy placeny přibližně o 10 % méně než jejich mužské protějšky a že jejich důchody jsou téměř čtyřikrát nižší. Ženy starší 65 let byly více vystaveny chudobě než muži v podobném věku, což účastníci přičítali konzervativní společnosti a nedostatku denních center pro starší osoby. Kromě toho se podle sociálních partnerů v posledních letech výrazně zvýšil počet žen pracujících v neformálním zaměstnání a na částečný úvazek.

Účastníci uvedli, že migranti (včetně žadatelů o azyl) se potýkali se zvláštními obtížemi, neboť někteří veřejní činitelé prezentovali uprchlickou otázku jako hrozbu pro kyperskou národní identitu, což nezmírnilo celkové negativní vnímání migrantů ze strany veřejnosti. Jeden účastník vysvětlil, že muslimská žena, která nosí hidžáb, bude mít zpravidla potíže získat na Kypru práci. Účastníci rovněž vysvětlili, že platí vyhláška zakazující migrantům pronajímat si bydlení v určité oblasti, což je podle jejich názoru založeno na argumentu, že opatření je nezbytné k tomu, aby se zabránilo demografickým změnám.

Zástupci organizací občanské společnosti uvítali některé pozitivní kroky vlády k integraci **migrujících dětí**, jako je jmenování dvojjazyčných učitelů. Situace však je stále problematická, neboť migrující děti se ve škole potýkají s problémy, jako je náhodné přidělování do tříd bez dalšího zvážení jejich původu nebo úrovně vzdělání. Období omezení volného pohybu osob v souvislosti s onemocněním covid-19 bylo obzvláště obtížné pro migrující děti, které byly izolovány v centrech pro migranty. Obecně řečeno měly problémy s přístupem k systému zdravotní péče.

Účastníci zmínili akutní nedostatek finančních prostředků na ubytování pro **osoby se zdravotním postižením**. Rovněž vyjádřili politování nad skutečností, že dosud nebyla plně provedena Strategie práv osob se zdravotním postižením. Vysvětlili, že neexistuje žádný zvláštní odvolací mechanismus pro stížnosti předložené osobami se zdravotním postižením. Výkon hlasovacích práv osob se zdravotním postižením i nadále považuje za výzvu. Účastníci se rovněž domnívali, že orgány nevynaložily dostatečné úsilí, aby podpořily integraci dětí se zdravotním postižením do běžných škol.

Pokud jde o práva **LGBTIQ osob**, účastníci uvedli, že na Kypru jsou od roku 2015 legální registrovaná partnerství. Domnívali se, že proti LGBTIQ osobám zaznívá mnoho nenávistných verbálních projevů, ale orgány je vyšetřují.

5. Právní stát

Účastníci této schůze vysvětlili, že po událostech roku 1963 se některé aspekty kyperské ústavy obou společenství staly nepoužitelnými. V reakci na tuto krizi kyperské orgány vypracovaly „**doktrínu nezbytnosti**“, která byla zamýšlena jako dočasné opatření, ale platí od té doby nepřetržitě, což vedlo k tomu, co účastníci považovali za koncentraci moci a překážku pro řádné fungování systému brzd a protivah. Účastníci uvedli řadu příkladů diskrečních pravomocí v rámci této doktríny, například: právo prezidenta jmenovat značný počet vysokých úředníků, jako jsou soudci Nejvyššího soudu Kypru, veřejný ochránce práv a nejvyšší státní zástupce; možnost vlády zrušit územní plány vypracované místním orgánem bez jakéhokoli odůvodnění nebo předchozího technického posouzení; možnost svěřená ministerstvu vnitra jednat jednostranně ve všech záležitostech migrace, včetně vyhošťování; někdejší výsada vlády udělovat investorům občanství v rámci bývalého programu tzv. zlatých pasů.

Další otázkou, která byla zmíněna, byla skutečnost, že **kyperský nejvyšší státní zástupce** byl právním poradcem výkonné moci a v téže době byl i pověřen trestním stíháním. Účastníci se domnívali, že taková blízkost výkonné a soudní moci představuje možný střet zájmů, zejména proto, že současný nejvyšší státní zástupce v minulosti rovněž působil jako ministr spravedlnosti.

Navzdory diskusím o reformě soudnictví v posledním desetiletí účastníci vyjádřili politování nad tím, že **soudní procesy jsou stále extrémně pomalé** a někdy trvají až sedm nebo osm let. Kyperské orgány uvedly, že parlament projednává návrh zákona o soudní reformě soudnictví druhého stupně a že jeho cílem je zkrátit doby čekání na vydání soudních rozhodnutí.

Účastníci vyjádřili názor, že **neexistují účinné prostředky pro výkon soudních rozhodnutí vynesných proti orgánům veřejné moci** a že stav, kdy orgány nepostupují v souladu s rozhodnutími, nevede k žádným sankcím. Kyperské soudy se rovněž údajně zdráhaly zasílat Soudnímu dvoru Evropské unie předběžné otázky.

Účastníci se rovněž odvolávali na některé případy, kdy **právní předpisy postrádaly jasnost a transparentnost**. Například neexistovala transparentní a jasná migrační politika, která by migrantům umožnila, aby byli plně informováni o podmínkách vstupu na Kypr před opuštěním své země původu.

Účastníci se domnívali, že **presumpce nevin**y není na Kypru dostatečně prosazována, a byli přesvědčeni, že občanskoprávní soudy někdy považují existenci trestního vyšetřování za důkaz protiprávního jednání, což orgány důrazně popřely.

Účastníci se domnívali, že **korupce** je na Kypru obecně považována za rozšířenou. Jako názorný příklad toho, že korupce významně zasahuje celou oblast politiky, poukazovali zejména na bývalý program tzv. zlatých pasů, který více než deset let umožňoval vládě udělovat občanství investorům. Účastníci se rovněž domnívali, že korupce podporuje další trestnou činnost, jako je obchodování s lidmi.

6. Výzvy týkající se základních práv v oblastech Kypru, které nejsou pod kontrolou vlády

Účastníci konstatovali, že osoby v oblasti, která není kontrolována vládou, nemají stejný přístup ke svým právům vyplývajícím z občanství EU jako v oblastech, které jsou pod skutečnou kontrolou vlády Kyperské republiky. To se týkalo zejména uznání občanství, na které měli nárok, a z něj vyplývajících práv. Účastníci rovněž vysvětlili, že děti ze smíšených manželství s tzv. „pevninskými Turky“ jsou diskriminovány.

Jeden z nejvýznamnějších problémů popsanych zástupci organizací občanské společnosti z oblastí Kypru, které nejsou kontrolovány vládou, souvisel s **obchodováním s lidmi**, které zahrnovalo obchodování se sexuálními službami, nucenou práci a obchodování s lidskými vajíčky, přičemž tento obchod probíhal prostřednictvím některých klinik pro oplodnění in vitro (IVF). Pro účastníky bylo obtížné poskytnout obětem podporu, když neexistují programy na ochranu svědků, azylové domy a finanční pomoc.

Zástupci organizací občanské společnosti z oblastí, které nejsou kontrolovány vládou, měli za to, že rozsah **svobody projevu** se zužuje, což dokládá skutečnost, že někteří lidé byli zatčeni a zadrženi za to, co napsali na sociálních médiích, nebo za projevy v televizních pořadech. Účastníci rovněž vyjádřili znepokojení nad dezinformacemi a nedostatečnou mediální gramotností, ačkoli bylo vyvinuto určité úsilí o řešení tohoto problému.

Účastníci vyjádřili obavy ohledně **náboženských svobod** a poukázali na určité formy aktivismu, jejichž cílem je učinit náboženství součástí společenského života, a na nátlak vyvíjený na náboženské menšiny.

Účastníci rovněž zaznamenali určité zhoršení v oblasti **práv žen** s tím, jak se společnost stává konzervativnější.

Organizace občanské společnosti uvedly, že je pro ně stále obtížnější získávat **finanční prostředky** na svůj provoz.

Zpráva o virtuální návštěvě Litvy 15. a 17. prosince 2021

Virtuální návštěvy Litvy se zúčastnilo šest členů. Delegace se na jedné straně setkala s několika představiteli občanské společnosti, konkrétně se zástupci organizací občanské společnosti, sociálních partnerů, sdělovacích prostředků a právnické obce, a na druhé straně se zástupci litevských orgánů. Účelem této zprávy je přesně vyličit, jaké postoje občanská společnost v daném ohledu vyjádřila.

1. Základní práva z hlediska sociálních partnerů

Sociální partneři se shodli na tom, že existuje rozdíl mezi právním rámcem týkajícím se **sociálního dialogu** a praxí. Uvedli, že navzdory příznivému právnímu základu není ochota veřejných orgánů vést konzultace a jednání se sociálními partnery dostatečná. Mnohé z organizací, jež se zúčastnily diskuse, jsou součástí tripartitní rady, což jim umožňuje podílet se na procesu tvorby politik. Sociální partneři však mají za to, že rozsah, v němž byly jejich názory skutečně vzaty v potaz veřejnými orgány, není uspokojivý.

Bylo konstatováno, že sociální partneři i organizace občanské společnosti bývají často namísto toho, aby s nimi byly vedeny konzultace, jen informováni (někdy i zpětně) a nemají dostatek času na přípravu odpovědi, která by byla při tvorbě politik zohledněna. Litevské orgány však tvrdí, že ohledně sociálního dialogu neobdržely žádné stížnosti a že v důsledku digitalizace pramenící z pandemie COVID-19 se počet setkání na všech úrovních dokonce zvýšil a zintenzivnil. Větší frekvenci a intenzitu setkání vyzdvihl také jeden ze zástupců sociálních partnerů. Zástupci veřejných orgánů dále konstatovali, že všechny návrhy zákonů jsou veřejně dostupné on-line na internetových stránkách parlamentu a lze se k nim vyjádřit.

Podle účastníků je sice v litevských zákonech zakotveno **právo na stávku**, avšak právní rámec organizací stávek v praxi velmi ztěžuje. Bylo rovněž řečeno, že odbory mohou toto právo využívat jen v omezeném rozsahu. Odborové zastoupení je navíc velmi nízké, přičemž v soukromém sektoru je odborově organizován pouze velmi malý zlomek pracovníků a na zaměstnance veřejného sektoru se zase podle pracovního práva vztahují přísnější stávkové předpisy.

Pokud pak jde o **Nástroj pro oživení a odolnost**, mají účastníci za to, že konzultace nebyly konstruktivní. Účastnilo se jich příliš mnoho aktérů, bylo na ně velmi málo času, prezentované informace byly často nepřesné a nebyla příležitost ke skutečné diskusi. Mimoto nebyla zajištěna návaznost na tyto konzultace a sociální partneři neměli přístup k monitorování provádění politik.

2. Svoboda sdružování a shromažďování

Účastníci vyjádřili názor, že pandemie COVID-19 byla pro činnost organizované občanské společnosti výzvou, neboť jedinou možností, jak se setkat, byla setkání na dálku. Uvedli však, že právě díky setkáním na dálku se do pracovních skupin organizovaných ministerstvy mohli zástupci občanské společnosti zapojit ve větším rozsahu. Účastníci diskuse se zároveň shodli na tom, že setkání jsou často pořádána s úmyslem předat zástupcům organizací občanské společnosti informace, a nikoli vést s nimi diskusi a získat od nich zpětnou vazbu. Vládní úředníci trvali na tom, že během pandemie proběhlo mnoho konstruktivních setkání s organizacemi občanské společnosti.

Co se týče financování, shodli se zástupci organizací občanské společnosti na tom, že největšími překážkami bránícími těmto organizacím, aby dosáhly svých cílů, je **nedostatek finančního a lidského kapitálu**. Ačkoli pandemie COVID-19 měla pozitivní dopad na státní financování nevládních organizací, celkově chybí systematický přístup a údaje, které by jim usnadnily podávání žádostí o možné financování. Účastníci uvítali zřízení fondu pro nevládní organizace v rámci

ministerstva sociálních věcí, který začal fungovat v roce 2021. V roce 2021 byl přijat nový zákon o státním financování nevládních organizací, který však nevstoupil v platnost, neboť Ústavní soud rozhodl, že je zapotřebí provést určité změny. Zástupci organizací občanské společnosti byli znepokojeni zpožděními ve financování, která byla zapříčiněna neefektivní tvorbou politik a kvůli nimž došlo k přerušení jejich činností. Dalším negativním aspektem, na který účastníci upozornili, bylo to, že podíl finančních prostředků přidělených z Nástroje pro oživení a odolnost veřejnému sektoru byl ve srovnání se subjekty soukromého sektoru poskytujícími veřejné služby nepřiměřený, neboť většina finančních prostředků cílila především na veřejný sektor.

Dále pak zaznělo, že spolupráci mezi organizacemi občanské společnosti a státem přerušila změna vlády, k níž došlo na podzim roku 2021. Toto přerušení však bylo jen dočasné a obvyklá spolupráce byla brzy opět obnovena. Negativním vývojem, který zástupci organizací občanské společnosti zaznamenali, byl vysoký počet legislativních návrhů a změn, které byly předloženy ministerským pracovním skupinám. Často bylo obtížné sledovat paralelní procesy, což snížilo kvalitu příspěvků, které mohly organizace občanské společnosti tvůrcům politik poskytnout.

Účastníci se rovněž zabývali některými **nedávnými omezeními svobody shromažďování**. Různé obce například zamítly žádosti komunity LGBTQ+ a těch, kteří se staví proti sňatkům osob stejného pohlaví, uspořádat v září 2021 několik veřejných setkání. První jmenovaná skupina však nakonec povolení získala poté, co se odvolala k soudu. Bylo konstatováno, že po vyhlášení nouzového stavu na hranicích s Běloruskem byl dočasně omezen přístup do této oblasti novinářům a nevládním organizacím. Jakmile byla omezení zrušena, nevládní organizace navázaly úspěšnou spolupráci s ministerstvem vnitra a mohly migrantům poskytovat humanitární pomoc.

Jeden z účastníků informoval o tom, že Litva hostí přibližně 200 **běloruských organizací občanské společnosti**, které by v Bělorusku nemohly existovat. Zřízení organizace občanské společnosti v Litvě z pozice cizince bylo podle něj složitým procesem, který komplikovala mimo jiné neochota litevských bank poskytovat služby běloruským státním příslušníkům. Tento účastník pak dále uvedl, že přísné požadavky v oblasti transparentnosti, které se uplatňují na litevské nevládní organizace, by mohly poškodit běloruské organizace se sídlem v Litvě, jež často pro zajištění bezpečnosti svých členů potřebují ochranu a anonymitu.

3. **Svoboda projevu a svoboda sdělovacích prostředků**

Pokud jde o **svobodu projevu** v Litvě, shodli se účastníci na tom, že sdělovací prostředky nejsou ničím ohroženy a jsou nezávislé. Mimoto panuje rozmanitost a pluralita názorů a v této oblasti nejsou žádné vážné problémy. Zvláště v oblasti rozhlasového a televizního vysílání existuje v Litvě velká pestrost médií (navzdory vysoké koncentraci vlastnictví sdělovacích prostředků). Bylo však konstatováno, že ve srovnání s mnoha dalšími zeměmi EU ztratil psaný tisk v Litvě silnou pozici a že vychází už jen jeden deník a ke sdělovacím prostředkům se v současné době přistupuje hlavně přes internet. Trh se zpravodajskými portály na internetu je velmi konkurenceschopný a probíhá zde většina novinářských inovací. Nejvlivnějším a nejbohatším médiem v zemi je prý televize, zatímco internet je podle účastníků nejsnáze dostupným kanálem pro vyjádření vlastního názoru.

Pokud jde o **nenávistné projevy** a podněcování k nenávisti, jsou účastníci zajedno v tom, že tyto jevy jsou přítomny v sociálních médiích, zejména v oddílech komentářů, přičemž hlavními aspekty, které jsou terčem těchto útoků, jsou pohlaví, etnická příslušnost a sociální postavení. Nenávistné projevy však v Litvě necílily systematicky na novináře. Dále bylo konstatováno, že litevská rozhlasová a televizní komise měla pravomoc zabránit odvysílání programů z jiných zemí na litevském území, pokud v nich byly zjištěny nenávistné projevy nebo jiná porušení předpisů. Tato rozhodnutí se však vztahovala pouze na vysílání televizních programů a netýkala se internetu.

Svoboda sdělovacích prostředků je tématem, kolem nějž nepanuje žádné zvláštní znepokojení, ačkoli byly zaznamenány pokusy o to, zatajit novinářům určité informace. V tomto ohledu zmínilo

několik účastníků aspekty toho, jak v Litvě probíhá **provádění obecného nařízení o ochraně osobních údajů (GDPR)**, což byl zdoluhavý a složitý proces. Bylo poukázáno na to, že orgány veřejné správy někdy využívají provádění GDPR coby výmluvu k zatajení informací před novináři, například v rámci investigací, které novináři provádějí.

Provádění GDPR bylo rovněž zmíněno jako oblast, v níž novináři museli „bojovat“ nejvíce, a to vzhledem k nedostatečné právní praxi v této zemi, jakož i k některým rozhodnutím přijatým inspektorem úřadu inspektora pro novinářskou etiku, který odpovídá litevskému parlamentu. Soudy později tato rozhodnutí zrušily. Byla totiž napadena investigativními novináři, neboť ti se zabývají důležitými otázkami ve veřejném zájmu, a pokud by proti nim bylo GDPR použito jako prostředek strategických žalob proti účasti veřejnosti (**SLAPP**) s cílem je umlčet, znamenalo by to velmi výrazné porušení svobody projevu v této zemi.

Dále pak bylo konstatováno, že novináři dodržují **etické normy** a že se redakční rady intenzivně snaží zajistit bezpečnost novinářů a vyhnout se trestnímu stíhání. Účastníci rovněž uvedli, že dochází k oživení kvalitní žurnalistiky a že jsou v rámci sdělovacích prostředků aktivní čtyři investigativní týmy. Nezdá se však, že by v této zemi existoval samoregulační mechanismus. Kromě toho byla zmíněna značná potřeba školení a poradenství pro novináře, zejména pokud jde o sociální média, přičemž je údajně poskytuje úřad inspektora pro novinářskou etiku, a to jak písemně, tak ústně, jakož i prostřednictvím vzdělávacích seminářů.

Co se týče **financování sdělovacích prostředků**, označila komerční média za problém státní podporu pro provozovatele celostátního veřejnoprávního vysílání, neboť tato podpora je prý vyšší než celková částka pro všechny provozovatele komerčního vysílání dohromady. Sdělovací prostředky měly omezené možnosti monitorování toho, jak byly tyto prostředky pro provozovatele veřejnoprávního vysílání vynakládány a jak to odpovídalo jeho poslání. Bylo uvedeno, že soukromá média mohou získat finanční prostředky z fondu na podporu médií a také z různých projektů. Má se nicméně za to, že financování není dostatečné.

Dalším bodem, jenž byl zmíněn v souvislosti s financováním provozovatele veřejnoprávního vysílání, byla skutečnost, že značné finanční prostředky, které získává ze státního rozpočtu (prostřednictvím daně z příjmu fyzických osob a vybrané spotřební daně), dostává automaticky, aniž by musel dokládat své potřeby. Někteří mají tudíž za to, že je tímto narušen celý trh. Provozovatel veřejnoprávního vysílání navíc díky tomuto kapitálu mohl rovněž přilákat nejlepší a nejzkušenější novináře, což mělo dopad i na platy novinářů v soukromých sdělovacích prostředcích.

Pokud pak jde o pandemii COVID-19, byl konstatován její negativní dopad na kvalitu žurnalistiky, neboť v jejím důsledku došlo ke snížení příjmů, jež sdělovacím prostředkům plynou z reklamy.

4. **Právo na nediskriminaci**

Zástupci organizací občanské společnosti zaznamenali v Litvě v souvislosti s nediskriminací jak negativní, tak pozitivní aspekty. V roce 2021 byl ukončen národní program pro rovné příležitosti pro muže a ženy s tím, že bude nahrazen systematickým zahrnováním hlediska genderové rovnosti do všech iniciativ strategického plánování. Jeden z účastníků vyjádřil znepokojení nad tím, že pokroku v této oblasti bude bránit celkově nedostatečné porozumění **otázkám genderové rovnosti**. Další se shodli na tom, že uplatňování nediskriminačního přístupu ke strategickému plánování bude obtížné monitorovat, zejména v oblastech činnosti, v nichž dlouhodobě dochází k systémové diskriminaci. Mimoto bylo podotknuto, že vzhledem k tomu, že neexistuje samostatné ministerstvo pro rovnost, spadají všechny související otázky do oblasti působnosti ministerstva práce a sociálních věcí. To však nemá kapacitu, aby případy diskriminace podrobně řešilo.

Bylo uvedeno, že od roku 2010, kdy Litva ratifikovala Úmluvu o právech osob se zdravotním postižením, byla tato úmluva v souladu s litevskou ústavou přímo provedena do litevského práva,

a tudíž chrání práva osob se zdravotním postižením. Jeden z účastníků diskuse však vyjádřil názor, že litevský parlament začal přijímat příslušná opatření teprve v roce 2019 – např. že se v souvislosti s osobami se zdravotním postižením přestal používat termín „neschopen práce“ a že byly přijaty právní předpisy posilující práva dětí se zdravotním postižením.

Bylo zdůrazněno, že stávající litevský **zákon o rovných příležitostech** obsahuje taxativní seznam čtrnácti důvodů, na jejichž základě je diskriminace zakázána. V roce 2019 byl parlamentu předložena novela zákona, jejímž účelem bylo tento seznam rozšířit o další možné důvody diskriminace, a sice genderovou identitu, rodinný stav a zdravotní stav. Návrh rovněž stanovil, že všechny státní instituce, zaměstnavatelé a poskytovatelé služeb musí zaručit přiměřená opatření pro osoby se zdravotním postižením. Přijetí této novely však podle účastníků nepřineslo žádný pokrok.

Pokud jde o **Istanbulskou úmluvu** o prevenci a potírání násilí na ženách a domácího násilí, zástupci organizací občanské společnosti uvedli, že – ačkoli se současná vláda zdála nakloněna její ratifikaci – se tato iniciativa setkala s velkou kritikou ze strany široké veřejnosti. Tento odmítavý postoj veřejnosti představoval největší problém pro to, aby se s procesem ratifikace pokročilo, a chyběla dostatečná politická vůle tento postoj zvrátit.

Co se pak týče **přístupu k bezpečným potratům**, je omezený a právní předpisy jej nezaručují. Bylo zmíněno, že současný litevský prezident je pro zákaz potratů a že velmi výrazný je v této záležitosti také vliv církve. Interrupce a genderově podmíněné násilí jsou v litevské společnosti vysoce stigmatizovanými tématy, která na ženy vytvářejí ještě větší tlak. Účastníci konstatovali, že průřezové skupiny, jako jsou ženy se zdravotním postižením, jsou, pokud jde o domácí násilí, obzvláště zranitelnou skupinou. Parlament nedávno předložil návrh na aktualizaci zákona o ochraně před domácím násilím, který by v kontextu domácího násilí odstranil výslovnou zmínku o násilí páchaném na ženách. Podle zástupce ministerstva práce a sociálních věcí by však tímto návrhem zákona byly provedeny základní myšlenky Istanbulské úmluvy.

Dle názoru jednoho z účastníků nejsou akční plány na podporu nediskriminace na období 2017–2019 a 2021–2023 dostatečné, neboť neobsahují ani jedno opatření, které by se konkrétně týkalo **komunity LGBTIQ+**. Ve stávajícím zákoně o rovných příležitostech není konkrétně řešena diskriminace na základě vyjádření pohlavní příslušnosti či na základě genderové identity, což z hlediska zákona znevýhodňuje transgender osoby. Mírného pokroku bylo dosaženo v roce 2019, odkdy již transgender osobám není zakázáno vykonávat určitá lékařská a právní povolání. V roce 2021 pak ministerstvo spravedlnosti zřídilo pracovní skupinu s cílem vytvořit legislativní rámec pro uznávání a ochranu transgender osob.

Bylo řečeno, že v této zemi neexistuje **žádný zákonem uznávaný genderově neutrální svazek**, neboť litevská ústava definuje manželství jako svazek mezi mužem a ženou a návrh týkající se svazků osob stejného pohlaví parlament na podzim roku 2021 zamítl. Jeden z účastníků označil celkovou situaci v oblasti práv komunity LGBTIQ+ v Litvě za závažnou. Zástupci litevské vlády uvedli, že se neplánuje vytvoření programu konkrétně zaměřeného na ochranu komunity LGBTIQ+, ale že by tento záměr měl být systematicky zahrnován do všech iniciativ strategického plánování.

Zástupce státem financované organizace poskytující právní poradenství **obětem diskriminace** uvedl, že většina stížností, kterými se v roce 2021 zabývali, se týkala diskriminace na základě pohlaví, zdravotního postižení a věku. Tento úřad v posledním roce vyřídil přibližně 400 případů, i když mnoho z nich nevedlo k soudnímu řízení. Jiný účastník má za to, že oběti často od toho, aby se domáhaly nápravy právními prostředky, odrazuje skutečnost, že by obžalovaný, pokud by byl shledán vinným, čelil jen málo závažným důsledkům. Jako další prvek, kvůli němuž je počet stížností relativně malý, byla zmíněna skutečnost, že ve veřejném prostoru a v rámci orgánů nejsou dostatečně uznány nenávistné verbální projevy a trestné činy z nenávisti.

Zástupci organizací občanské společnosti vyjádřili názor, že státní instituce nejsou připraveny na to, aby zvládly příchod velkého počtu migrantů – mezi nimiž je mnoho dětí a žen –, kteří uvízli na hranici mezi Běloruskem a Litvou. Práva těchto osob nebyla vždy respektována a pomoc, které se těmto lidem nedostalo ze strany státních institucí, často poskytovali dobrovolníci a nevládní organizace – od teplých pokrývek v zimním období až po právní poradenství. Vyhlášení nouzového stavu v příhraničních regionech navíc dočasně omezilo přístup organizací občanské společnosti do této oblasti. Zástupce vlády uvedl, že od státní pohraniční stráže bylo možné získat povolení ke vstupu do tohoto uzavřeného prostoru. Bylo také oznámeno, že se zástupci vládních institucí a nevládních organizací scházejí každý týden, aby si vyměnili relevantní informace a probrali různé záležitosti.

Všichni účastníci schůze se shodli na tom, že velký vliv na tvůrce politik má **katolická církev**, s jejímiž vysokými představiteli se tvůrci politik neformálně scházejí a projednávají všechny důležité otázky. Katolická církev navíc zastává radikální postoje a je proti Istanbulské úmluvě, přístupu k bezpečným potratům a zákonu o svazcích osob stejného pohlaví, neboť progresivní katolické názory jsou menšinové. Vedle toho, že je katolické církvi poskytováno přímé financování, aniž by měla povinnost vykazovat své příjmy, se na ni podle litevských zákonů zároveň vztahují mnohé výjimky, které by byly přijetím výše uvedené novely zákona o rovných příležitostech redukovány.

Účastníci diskutovali o tom, že ačkoli jsou někdy zváni do pracovních skupin organizovaných ministerstvy, místo u jednacího stolu nemají zaručeno. Stejně tak není jasné, jak ministerstva seznamy pozvaných osob sestavují. Zúčastněné organizace občanské společnosti mají často pouze příležitost vyjádřit svá stanoviska ke konečnému návrhu právního předpisu, a nikoli podílet se na jeho přípravě. Na druhou stranu byl jeden ze zástupců toho názoru, že vládní orgány svěřují velkou část práce organizacím občanské společnosti, a to i pokud jde o vytváření a provádění podpůrných mechanismů.

Dále pak bylo konstatováno, že vláda zvolená na podzim 2020 zahrnuje více žen než kdykoli předtím (polovinu ministerských funkcí zastávají ženy). I přes toto vyšší zastoupení nedošlo v posledních letech ke snížení rozdílů v odměňování žen a mužů.

5. Právní stát

Přítomní právníci byli nejvíce znepokojeni tím, že se **rozmáhá nevysvětlitelné tajné sledování** soukromých osob, které provádějí donucovací orgány, jako je protikorupční agentura. Jedná se o strukturální problém: soudci vydávají povolení ke sledování téměř ve 100 % případů, neboť jejich vlastní kariérní vyhlídky přímo závisejí na informačních zprávách, které o jejich osobě podává činitelům s rozhodovací pravomocí protikorupční agentura, aniž by soudci měli možnost se s těmito informacemi seznámit. To lze považovat za nepřímý tlak, poněvadž téměř žádný soudce by nezvažoval rozhodnutí, které by bylo v rozporu se zájmy protikorupční agentury.

Když litevská advokátní komora v roce 2019 podnikla v tomto ohledu právní kroky – přičemž důvodem bylo přesvědčení, že její předseda a místopředseda jsou předmětem zákonem povoleného sledování –, dospěla tato věc k Evropskému soudu pro lidská práva (ESLP). Tento incident vedl k tomu, že se advokátní komora ocitla pod značným tlakem ze strany výkonné moci, což mělo dopad na její nezávislost. V roce 2020 byla rovněž podána stížnost Evropské komisi na porušení právních předpisů EU, konkrétně na zneužití směrnice o ochraně údajů. Litevská advokátní komora však dosud neobdržela odpověď.

Bylo konstatováno, že litevská rada soudců nemá přímý kontakt s ministerstvem spravedlnosti a nepodílela se na sestavování **rozpočtu soudnictví** ani nebyla zastoupena ve vládě. Podle jednoho z účastníků však pro rozhodování o tomto rozpočtu neexistovala jasná kritéria. Účastníci poukázali na nepřiměřeně nízké platy soudců, které se ještě nedostaly na úroveň před krizí v roce 2008. Soudci byli prý ze všech vysoce postavených veřejných činitelů touto krizí zasaženi nejvíce, neboť jejich platy rostly méně, než tomu bylo u ostatních skupin těchto činitelů. Má se za to, že tato situace není

v souladu se zásadou nezávislosti soudnictví a že v jejím důsledku soudy přicházejí o kvalifikované právníky, kteří přešli do soukromého sektoru.

Účastníci rovněž vyjádřili znepokojení ohledně postupu **výběru soudců**. Zvláštní komise pro výběr soudců sice prezidentovi republiky předkládá seznam kandidátů uspořádaný podle pořadí, prezident má však absolutní pravomoc vybrat z tohoto seznamu kteréhokoli kandidáta, aniž by musel předložit věcné odůvodnění. Právníci stejně tak poukázali na nejasná pravidla pro dočasné přeložení soudců bez jejich souhlasu z jednoho soudu ke druhému. Soudní rada má právo dočasně přeložit soudce k některému ze soudů, aby bylo zajištěno řádné fungování tohoto soudu, neexistují však jasné právní kritéria pro volbu soudce, který má být přemístěn. V této souvislosti bylo zdůrazněno, že litevským soudům chybí přibližně 20 % z potřebného stavu soudců, protože je pracovní zátěž soudců často příliš vysoká, což vede buď k delším lhůtám pro vynesení rozsudku v dané věci, nebo k horší kvalitě rozhodování.

Kromě toho bylo vyjádřeno znepokojení nad skutečností, že kvůli konfliktům na úrovni politické moci nebyly některé hlavní soudy v plném složení. Litevský Nejvyšší soud je od roku 2019 bez předsedy a neobsazená křesla má i Ústavní soud. To prodlužuje soudní řízení, má dopad na kvalitu rozsudků a poškozuje pověst soudů.

Bylo zmíněno, že byly provedeny některé změny, jejichž účelem bylo vytvořit nepříznivé podmínky pro **korupci** v právní oblasti. Například postup přidělování věcí soudcům začal být řízen počítačově a systém byl spojen s databází ohlášených střetů zájmů. Někteří účastníci však vyjádřili názor, že protikorupční agentura není nejúčinnějším prostředkem k řešení tohoto problému, neboť její kroky rovněž postrádají transparentnost. Spoléhat by se mělo spíše na přísnější právní rámec a lepší ekonomickou nezávislost soudců.

Účastníci se shodli na tom, že reakce na **pandemii COVID-19** měla dopad na lidská práva – příkladem je omezení svobody pohybu –, ale až nyní obdržely soudy od vlády žádosti o posouzení toho, zda tato omezení byla v souladu s ústavou. Bylo však konstatováno, že k podobným záležitostem docházelo i před pandemií, neboť parlament často přijímal nařízení prostřednictvím „postupu pro naléhavé případy“, který neponechával čas na to, aby se do tvorby politik zapojila občanská společnost či soudy. Účastníci však zdůraznili, že pandemie legislativní proces v Litvě zhoršila a vychýlila rovnováhu na stranu výkonné moci na úkor moci legislativní.

JUSTITS MINISTERIET

Ministerstvo spravedlnosti

Evropský hospodářský a sociální výbor
skupina Základní práva a právní stát

Datum: 4. března 2021

Úřad: oddělení ústavního práva a lidských
práv

Kontaktní osoba: Karen Fowler Lund

Naše značka: 2020-301/21-0001

Č. dokumentu: 1861661

Připomínky dánské vlády k návrhu zprávy skupiny Základní práva a právní stát Evropského hospodářského a sociálního výboru o virtuální návštěvě Dánska ve dnech 21. a 22. prosince 2020

Dánská vláda by tímto chtěla poděkovat skupině Základní práva a právní stát za konstruktivní diskuse, které proběhly dne 22. prosince 2020, a níže uvádí dodatečné připomínky k návrhu zprávy, který tato skupina na základě virtuální návštěvy Dánska ve dnech 21. a 22. prosince 2020 vypracovala.

Dánská vláda považuje právní stát a základní práva za důležité zásady, které jsou základem demokratické společnosti. Podporuje tudíž práci skupiny Základní práva a právní stát a její snahu prosazovat respektování těchto hodnot v členských státech EU.

Slotsholmsgade 10

DK – 1216

København K.

Tel.: +45 7226 8400

Fax: +45 3393 3510

www.justitsministeriet.dk

jm@jm.dk

1. Základní práva z hlediska sociálních partnerů

Pokud jde o *sociální dumping*, je třeba poukázat na to, že vláda proti němu přijala řadu opatření. V zákoně o rozpočtu na rok 2020 doplnila celkové prostředky, které jsou na boj proti sociálnímu dumpingu k dispozici, o dalších 245 milionů DKK. V příštích třech letech budou tyto prostředky navýšeny na historicky nejvyšší úroveň. Velká část těchto peněz slouží k financování společných opatření vlády, jež jsou prováděna ve spolupráci mezi dánským Úřadem pro pracovní prostředí, daňovými orgány a policií.

Vláda zřídila nový státní kontrolní orgán, který dohlíží na respektování pracovněprávních ustanovení a ověřuje, zda soukromí dodavatelé a jejich subdodavatelé, kteří vykonávají zakázky pro stát, dodržují požadavky ohledně náležitých mezd a pracovních podmínek, a to v celém průběhu velkých stavebních projektů v Dánsku.

Kromě toho vláda zpřísnila požadavky týkající se dánských a zahraničních řidičů, aby zamezila mzdovému dumpingu v silniční dopravě. Všichni řidiči, kteří na území Dánska provozují kabotáž, musí pobírat takovou mzdu, jež odpovídá nejčastější mzdě v odvětví silniční dopravy.

2. Svoboda sdružování a shromažďování

V souvislosti s pandemií COVID-19 byla v oblasti svobody sdružování a shromažďování zavedena určitá restriktivní opatření. Jak bylo během setkání zmíněno, tato restriktivní opatření jsou přiměřená a pohybují se v mezích ústavy a Evropské úmluvy o lidských právech. Vláda by nicméně chtěla dodat, že tento zákaz se nevztahuje na celou řadu shromáždění, akcí a dalších aktivit. Vládní nařízení se netýká například dánského parlamentu, soudů ani politických shromáždění, akcí a dalších aktivit.

V návrhu zprávy se hovoří také o návrhu *zákona o bezpečnosti pro všechny Dány (Tryghed for alle danskere)*. Jedním z cílů tohoto legislativního návrhu je umožnit policii, aby z určitého místa, které je volně přístupné, vykazala všechny osoby, pokud se v něm zdržuje skupina osob, jejíž chování vyvolává u obyvatel daného místa a kolemjdoucích pocit nejistoty. Policie tak bude mít k dispozici nový nástroj, díky němuž bude moci efektivněji konat v případě, že bude skupina osob v určitém místě působit pocit nejistoty.

Co se týče *právních předpisů v oblasti boje proti terorismu*, je třeba poukázat na to, že v návaznosti na teroristické útoky, k nimž došlo v roce 2015 v Kodani, byly v uplynulých několika letech zahájeny rozsáhlé protiteroristické iniciativy. Ty nejnovější se zaměřují na problematiku zahraničních bojovníků a boj proti financování terorismu. V současnosti probíhá přezkum právních předpisů týkajících se dánské bezpečnostní a zpravodajské služby, na kterém se podílejí nezávislí experti a příslušné nevládní organizace.

3. Svoboda projevu a svoboda sdělovacích prostředků

Co se týče znepokojení nad silící *protidemokratickou rétorikou* v Dánsku, chtěla by vláda upozornit na závěry Komise pro svobodu projevu. Ta byla zřízena v roce 2017 a jedním z jejích úkolů bylo popsat a zhodnotit celkovou situaci a všeobecné podmínky v oblasti svobody projevu v Dánsku. V roce 2020 pak tato komise závěrem konstatovala, že svoboda projevu je v Dánsku náležitě chráněna. Přesto se v této oblasti vyskytují i určité problémy, jimiž je třeba se zabývat – jde například o případy, kdy se někdo prostřednictvím obtěžování, nátlaku či zastrašování snaží zabránit jiné osobě v účasti na veřejné diskusi. Vláda bude připomínky a doporučení této komise zohledňovat při své další práci v této

oblasti.

Vláda momentálně pracuje na provedení směrnice EU o whistleblowingu v dánském právu. Na jaře 2021 má být v parlamentu projednán příslušný zákon, kterým bude tato směrnice provedena. Směrnice se z věcného hlediska vztahuje pouze na porušení unijního práva v určitých oblastech. Bylo navrženo rozšířit věcnou působnost prováděcího zákona a zahrnout do ní mj. závažná porušení vnitrostátního a unijního práva, aby tak byl v dánském právu k dispozici ucelený a jednotný rámec pro ochranu oznamovatelů.

4. *Právo na nediskriminaci*

Veškeré formy diskriminace jsou nepřijatelné a Dánsko se snaží zaručit všem skupinám ve společnosti rovné zacházení. Zákon o zákazu diskriminace na základě zdravotního postižení zakazuje tuto formu diskriminace ve všech sférách společenského života, i mimo trh práce. V souladu s tímto zákonem je možné podat dánskému Úřadu pro rovné zacházení stížnost na přímou a nepřímou diskriminaci. Tento úřad pak může dané osobě přiznat odškodnění a zneplatnit výpověď z práce.

Dne 1. ledna 2021 vstoupila v platnost novela tohoto zákona, v níž byla školám a zařízením denní péče uložena povinnost učinit „přiměřená opatření“ pro uzpůsobení potřebám dětí a mladých lidí. V souladu s touto novelou bude mít dánský Úřad pro rovné zacházení rovněž za úkol projednávat stížnosti na absenci přiměřených uzpůsobovacích opatření a přiznávat odškodnění, pokud se ukáže, že je daná stížnost odůvodněná.

Co se týče *změny paradigmatu*, o níž se v návrhu zprávy hovoří, chtěla by vláda poukázat na to, že v souvislosti s uprchlickou krizí a především se situací v Sýrii zavedla (předchozí) dánská vláda nový druh dočasné ochrany, která se přiznává v případech, kdy je povinnost poskytnout v souladu s mezinárodními úmluvami (doplňkovou) ochranu dána mimořádně závažnou situací v některé ze třetích zemí, jejíž civilní obyvatelstvo je vystaveno svévolnému násilí a útokům.

V roce 2015 byla zavedena podmínka, podle níž může v případě cizích státních příslušníků, jimž byl přiznán status dočasné ochrany, dojít ke sloučení rodiny pouze v případě, že jim byl tento status po uplynutí jednoho roku prodloužen. V roce 2016 byla tato podmínka upravena v tom smyslu, že rodinný příslušník pobývajících v Dánsku musí mít tento status již tři roky. Tato podmínka se nevztahuje na rodinné příslušníky, kteří jsou v souladu s úmluvou z roku 1951 považováni za uprchlíky nebo požívají doplňkové ochrany, protože jsou individuálně pronásledováni. Ve všech případech, v nichž to Dánsku ukládají jeho mezinárodní závazky, jsou udělovány výjimky, co se týče odkladu.

Pokud jde o zmíněný zákon o cennostech, který umožňuje zabavit žadatelům o azyl cennosti, jsou zabavovány pouze částky nad 10 000 DKK na osobu a předměty vysoké finanční hodnoty (přesahující 10 000 DKK). Osobní věci, které mají pro danou osobu zvláštní citovou hodnotu, jako například snubní či zásnubní prsteny, však zabavovány nejsou.

Co se týče situace v *táborech určených pro uprchlíky před vyhoštěním*, upozorňuje vláda na to, že cizí státní příslušníci, kteří nemají zákonné právo setrvat v Dánsku, jsou povinni tuto zemi co nejdříve opustit. Vláda tudíž přisuzuje vysokou prioritu navrácení. Vláda by chtěla upřesnit, že žadatelé o azyl, jejichž žádost byla zamítnuta, musí zemi opustit v souladu s rozhodnutím o navrácení. Jestliže tak neučiní dobrovolně, jsou umístěni do zařízení pro navrácené osoby a v případě potřeby jsou k návratu do země původu donuceni.

K tomuto zajištění lze přistoupit například v případě, kdy je třeba přimět ke spolupráci neúspěšného žadatele o azyl, který v souvislosti se svým navrácením odmítá spolupracovat s dánskými orgány. Pokud s nimi začne spolupracovat, pak se tím zpravidla ukončí jeho zajištění. Zajištění lze napadnout u soudu, který musí posoudit jeho zákonnost a přiměřenost.

Co se týče zprávy výboru CPT Rady Evropy, chtěla by vláda upřesnit, že mezinárodní zprávy (jako je zmíněná zpráva) jsou vždy náležitě brány v potaz.

Pokud jde o akční plán týkající se iniciativ v oblasti bydlení, který byl přijat v roce 2018 a má zamezit vzniku paralelních společností, je třeba poukázat na to, že jeho obecným cílem je vytvořit rezidenční oblasti, jež budou mít otevřený a neizolovaný charakter, v nichž bude k dispozici bydlení pro různé příjmové skupiny a které budou odpovídat okolní komunitě a skýtat lepší prostředí pro pozitivní sociální rozvoj. Tímto způsobem se má zajistit, aby všichni lidé v Dánsku, bez ohledu na společenské prostředí a místo narození, získali do života stejné možnosti.

Co se týče zmíněného doporučení, aby Dánsko vypracovalo svůj vnitrostátní akční plán proti antisemitismu, chtěla by vláda skupině Základní práva a právní stát sdělit, že se tento akční plán již připravuje. Bude mj. zaměřen na zvyšování povědomí o životě židovské komunity a o holokaustu s cílem bojovat proti předsudkům vůči Židům. Zahájen by měl být v roce 2021.

Kromě toho vláda v srpnu 2020 navrhla 10 legislativních iniciativ s cílem zajistit lepší ochranu práv LGBTI osob v Dánsku. Prostřednictvím navržených změn bude výslovně zakázána diskriminace na základě sexuální orientace, genderové identity, vyjádření genderové identity a pohlavních znaků, a to jak na trhu práce, tak

v ostatních oblastech. Stejně tak bude upraveno právo domoci se nápravy u dánského Úřadu pro rovné zacházení. Tyto změny by měly být projednány v parlamentu na podzim roku 2021.

Vláda poukazuje na to, že se Dánsko v oblasti zdravotní péče poskytované transgender osobám řídí mezinárodními normami a postupy. Co se týče intersexuálních osob, je nezákonné provádět u dětí mladších 18 let chirurgické zákroky z estetických důvodů. Tyto zákroky se provádějí výhradně ze zdravotních důvodů a po pečlivém posouzení odborníky z různých lékařských oborů. Nikdy nejsou prováděny pouze za účelem ovlivnění pohlaví dítěte nebo „normalizace“ pohlaví. Soustavně je prohlubováno vzdělávání zdravotnických pracovníků a průběžně jsou analyzovány a vyhodnocovány pokyny týkající se léčby intersexuálních osob.

5. Právní stát

V části věnované právnímu státu bylo v návrhu zprávy jako jedna z výzev zmíněno to, že bude nutné zajistit přístup k právní pomoci a spravedlnosti. V této souvislosti je třeba poukázat na to, že byla zřízena komise, která byla pověřena posouzením platných právních předpisů v oblasti právní pomoci. Má rovněž za úkol formulovat doporučení ohledně toho, jak tyto předpisy vylepšit. Uvedené posouzení by měla dokončit do léta roku 2022.

Účastníci rovněž uvedli, že je v Dánsku patrná tendence ke stále rozsáhlejšímu sledování veřejného prostoru a k nedodržování evropských norem při uchovávání údajů. Co se týče uchovávání údajů, chtěla by vláda poukázat na to, že s ohledem na nedávné rozsudky Soudního dvora Evropské unie a zejména na rozsudky ze dne 6. října 2020 se chystá předložit v říjnu 2021 parlamentu návrh nového zákona o uchovávání údajů.

Vláda by chtěla skupině Základní práva a právní stát ještě jednou poděkovat za návštěvu, která proběhla 22. prosince 2020. Je připravena zodpovědět případné dotazy, které bude tato skupina po přečtení těchto dodatečných připomínek mít.

S pozdravem

Anders Sparholt Jørgensen

V Berlíně dne 7. července 2021

Připomínky německých úřadů ke zprávě skupiny Základní práva a právní stát o její virtuální návštěvě Německa ve dnech 21. a 22. dubna 2021

Německo se domnívá, že dodržování základních práv Evropské unie má mimořádný význam. Právní stát je jakožto jedna ze základních hodnot uvedených v článku 2 SEU podmínkou záštity všech ostatních základních hodnot a fungování EU coby systému založeného na pravidlech. Zasazujeme se o další rozvoj nástrojů EU určených k posílení právního státu.

Během německého předsednictví Rady EU jsme v návaznosti na poslední výroční zprávu Komise o stavu právního státu v EU zavedli v rámci Rady dialog o právním státu, v němž se úspěšně pokračovalo v rámci portugalského předsednictví. Kromě toho jsme velmi potěšeni skutečností, že byl v rozpočtu EU za německého předsednictví Rady EU zaveden mechanismus podmíněnosti, který je dalším nástrojem, s jehož pomocí bude v budoucnosti možné za určitých podmínek stíhat porušování zásad právního státu.

Základní práva ve vztahu k sociálním partnerům

Právo odborově se organizovat i právo na kolektivní vyjednávání a právo na stávku je v Německu zaručeno v plném rozsahu. Sociální partneři označují právní rámec upravující svobodné kolektivní vyjednávání za dobrý a spolková vláda je s nimi v tomto ohledu zajedno. Problémy v praxi, které sociální partneři nadnesli – jde například o rozdíly mezi spolkovými zeměmi ve východním a západním Německu, o skutečnost, že velké podniky sídlí většinou na západě, o rozdílnou míru nezaměstnanosti a o rozdíly v mzdách a platech v příslušných spolkových zemích a slabou pozici odborových organizací v malých podnicích –, souvisejí v první řadě se stavem hospodářství a se strukturálními rozdíly ekonomik jednotlivých spolkových zemí, a ty může spolková vláda ovlivnit jen do určité míry. Jelikož určení hospodářských a pracovních podmínek spadá v první řadě do působnosti sociálních partnerů, kteří tak činí nezávisle a v zásadě bez vměšování státu, je i spolková vláda znepokojena klesajícím počtem kolektivních smluv. Spolková vláda proto přijala podpůrná opatření, jako je zákon o posílení svobodného kolektivního vyjednávání, který byl schválen v posledním volebním období a který umožňuje snazší rozšíření kolektivních smluv. Na jeho základě tak lze zvýšit dosah kolektivních smluv.

Sociální dialog je v Německu velmi rozšířený. Sociální partneři bývají zapojeni do práce na legislativních návrzích většinou v rané fázi a jsou konzultováni. V souvislosti s kritikou zčásti méně intenzivního zapojení sociálních partnerů – resp. dokonce jejich nezapojení – do legislativního a regulačního postupu během pandemie COVID-19 lze uvést, že důvodem byla mimořádná naléhavost přijetí jednotlivých opatření, s níž bylo nutné zčásti v extrémní časové tísní reagovat na jednu z nejzávažnějších krizí od vzniku Německa. To však neznamená odklon od osvědčeného sociálního dialogu.

Pokud jde o uzavření hranic s Českou republikou a s Polskem, poukazuje vláda Svobodného státu Sasko na skutečnost, že vlády měly při přijímání opatření na srdci v první řadě zajištění ochrany veřejného zdraví. Proto bylo nevyhnutelně nutné, aby byla opatření ke zmírnění dopadů pandemie schvalována a prováděna rychle. V zájmu snížení zátěže pro podniky a zaměstnance, která vznikla následkem uzavření hranic mezi Saskem a Českem i mezi Saskem a Polskem, jež bylo nutné

k omezení šíření infekce, schválila vláda Svobodného státu Sasko program podpory určené dojíždějícím pracovníkům k financování nákladů na ubytování a dodatečných nákladů na povinné provádění testů na COVID-19.

Svoboda sdružování a shromažďování

Německá spolková vláda pravidelně vyzdvihuje význam občanské společnosti, občanské angažovanosti a dobrovolnické činnosti. V koaliční smlouvě se o jejich podporování a posilování hovoří na několika místech. Pravidelně se na ně upozorňuje a pravidelně jsou uznávány při kampaních spolkového ministerstva vnitra, stavebnictví a domoviny i při celé řadě ministerských projevů.

Pokud se ve zprávě vyjadřuje „politování nad skutečností, že neexistují žádné předpisy týkající se zapojení organizací občanské společnosti do debaty o lidských právech, a obvykle mají tyto organizace jen velmi málo možností, jak se zapojit do politického rozhodování“, odkazujeme na čl. 2 odst. 5 zákona o právním postavení a úkolech Německého institutu pro lidská práva, který stanoví, že tento institut (Das Deutsche Institut für Menschenrechte e. V.) předkládá každý rok Německému spolkovému sněmu zprávu o své činnosti a o vývoji situace v oblasti lidských práv v Německu, k níž se má Německý spolkový sněm vyjádřit. Kromě toho je občanská společnost již z principu do legislativního postupu zapojena. Má totiž konkrétně možnost se vyjadřovat k návrhům zákonů spolkové vlády prostřednictvím účasti spolkových zemí a svazů. Navíc jsou zástupci organizací občanské společnosti zváni na slyšení odborníků v Německém spolkovém sněmu.

Co se týče změny bavorského zákona o úkolech policie z roku 2018, lze konstatovat, že před přijetím konečné podoby zákona v Bavorském zemském sněmu proběhl řádný legislativní postup. Pravidla pro legislativní postup stanoví v tomto ohledu rovněž předchozí konzultaci svazů, odborů a dalších profesních sdružení, což se v předmětném případě také stalo. Kromě této konzultace svazů bylo v souvislosti s dotčeným návrhem zákona uspořádáno i slyšení odborníků v Bavorském zemském sněmu, během něhož se k návrhu zákona vyjádřili odborníci na právní teorii i praxi. Proto nesouhlasíme s tvrzením, že občanská společnost nebyla zapojena do legislativního postupu.

Bavorská policie nezaujímá odlišný postup v závislosti na tom, o jakou manifestaci jde. Bezpečnostní policejní opatření, a v této souvislosti rovněž opatření zpravodajská, přijímaná před shromážděními, během nich i po jejich skončení se vždy opírají o policejní prognózu rizik v každém jednotlivém případě. Tato prognóza vychází zejména ze zpravodajských informací z otevřených zdrojů (OSINT), např. z veřejných výzev k násilí, ale také z informací o rušivých elementech na dřívějších shromážděních téhož organizátora nebo podobných shromážděních a z aktuálního vývoje situace resp. z atmosféry na místě konání v den předmětného shromáždění.

Pokud by z této policejní prognózy rizik vyplývalo, že je během nějakého shromáždění nebo po něm velká pravděpodobnost výtržností nebo jiných rušivých akcí, které budou mít značný dopad na veřejnou bezpečnost, bude naplánován odpovídající dodatečný počet policejních opatření k jejich odvrácení. K bezdůvodnému policejnímu „sledování“ shromáždění s využitím technických prostředků však v žádném případě nedochází. Vznesené obavy ohledně větší přítomnosti policie při levicových manifestacích tudíž nesdílíme.

Svoboda projevu a svoboda sdělovacích prostředků

Německo odsuzuje veškeré formy vyhrožování novinářům, útoků na ně a jejich obtěžování. Takovéto případy bereme velmi vážně a důsledně je trestně stíháme. Nezávislá a svobodná žurnalistika je

bezpodmínečným předpokladem aktivní demokracie a formulování individuálních i veřejných postojů. Právo na svobodnou publicistiku proto musí být zaručeno za všech okolností. To platí i pro demonstrace. Nesmíme se smířit s tím, že Německo pokleslo v mezinárodním žebříčku svobody tisku „Reportérů bez hranic“ a situace v zemi je hodnocena již jen jako „uspokojivá“. Nezávislí novináři nesmějí být ani zastrašováni, ani umlčováni. Proto budeme i nadále bdít nad tím, aby zákony a uplatňované právní postupy umožňovaly dostatečnou míru ochrany nezávislé žurnalistiky. V této souvislosti připravila spolková vláda balíček zákonů zakazujících mj. šíření tzv. seznamů nepřátel, aby v budoucnosti již nebylo možné zveřejňovat na internetu osobní údaje – jako je soukromá adresa – za účelem zastrašování či vyhrožování¹².

Německá spolková vláda dále zdůrazňuje, že přístup k informacím je v Německu zaručen ze zákona. Zákon o svobodě informací umožňuje každému požadovat od spolkových úřadů bezpodmínečné poskytnutí přístupu k jejich informacím. Každá spolková země přijala v tomto směru příslušný zákon. V souladu s judikaturou Spolkového správního soudu (Bundesverwaltungsgericht) je navíc právo sdělovacích prostředků poskytovat informace přímo zakotveno v čl. 5 odst. 1 (strana 2) německé ústavy.

Právo na nediskriminaci

Tvrzení, že akční plán Sasko týkající se přijímání rozmanitosti sexuálních orientací nebyl dotažen do konce a zčásti ztroskotat, je nepodložené. Tento akční plán je zatím ještě ve fázi zavádění. Jde tedy o probíhající proces. Ať už je situace ohledně plánu jakákoliv, transsexuální osoby přirozeně mají přístup k německému zdravotnictví. V souvislosti s jedním z cílů akčního plánu, jímž je zlepšit „nediskriminační zdravotní péči o transsexuální a intersexuální osoby v Sasku“, byl již v rámci prvních kroků uspořádán workshop se zástupci příslušné komunity, aby se zjistilo, jaká opatření je nutné přijmout. Následovalo jednání se Saskou lékařskou komorou a se společenstvím LAG Queeres Netzwerk Sachsen, během něhož se diskutovalo mj. o vzdělávání a odborné přípravě zdravotnických pracovníků v tomto ohledu. Tato iniciativa má pokračovat. Součástí akčního plánu Sasko je také cíl „Zvýšit povědomí policie, soudnictví, Zemské rady Sasko pro prevenci a zařízení poskytujících poradenství obětem o problematice násilí vůči osobám LSBTIQ motivovaného nenávistí“, k jehož dosažení jsou rovněž průběžně přijímána opatření. Patří sem i osvěta mezi budoucími policisty v rámci jejich vzdělávání a odborné přípravy.

Pokud jde o kritiku některých zainteresovaných stran zaměřenou na věkovou hranici resp. vyšší poplatky za určité služby pro starší osoby, zejména v případě určitých pojistek, pronájmů a půjček, poukazujeme na skutečnost, že německé pojistné právo nestanoví žádná omezení spojená s věkem pojištěnců. Podle článku 19 obecného zákona o rovném zacházení je diskriminace mj. na základě věku zakázána. Podle článku 20 je rozdílné zacházení na základě věku přípustné jen tehdy, pokud je založeno na uznávaných zásadách výpočtů souvisejícího rizika, zejména na hodnocení rizika určeného na základě výpočtu uplatňovaného v pojistných smlouvách s přihlédnutím ke statistickým údajům. V praxi to může vést k tomu, že se věk zohledňuje například při určování výše pojistného. U pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla tak může být pojistné pro starší, ale také pro velmi mladé řidiče vyšší než pro jiné pojištěnce, pokud tito pojištěnci na základě statistických údajů způsobují nadprůměrný počet nehod. Nárok na uzavření pojistné smlouvy v zásadě neexistuje. V případě pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla však smlouva uzavřena být musí, a soukromé pojišťovny na ni uplatňují základní tarif. Uzavření smlouvy tedy lze

¹² Tento zákon byl 24. června 2021 schválen Německým spolkovým sněmem.

vyžadovat, a to platí i pro starší pojištěnce. Německé právo dále nestanoví žádná omezení ani při poskytování půjček nebo pronajímání statků starším osobám. Naopak výslovně stanoví, že věk není při poskytování půjček překážkou. Nicméně stejně jako v pojišťovnictví neexistuje ani u půjček a pronájmů žádný nárok na uzavření smlouvy.

Německá spolková vláda považuje boj proti rasismu, mj. i proti nesnášenlivosti vůči Romům, za důležitou politickou prioritu (např. stávající závěrečná zpráva a přehled opatření výboru vlády týkající se pravicového extremismu a rasismu, rozhodnutí vlády ze dne 12. května 2021). Efektivní boj proti nesnášenlivosti vůči Romům je rovněž součástí rozsáhlého procesu konzultací (na úrovni spolků i spolkových zemí a za účasti občanské společnosti) uskutečňovaných v souvislosti s celostátním prováděním nového strategického rámce EU pro rovnost, začlenění a účast Romů do roku 2030.

Spolková vláda by uvítala, kdyby byli v parlamentech na všech úrovních zastoupeny rovným dílem ženy a muži. Za účelem dosažení větší účasti žen v politice byl v koaliční smlouvě pro 19. volební období stanoven závazek podpory vzdělávacích center po vzoru Helene-Weber-Berufskolleg a pravidelného udělování ceny nesoucí jméno političky Helene Weber. Tento závazek byl v 19. volebním období splněn mj. s pomocí programů vzdělávacího centra Helene-Weber-Berufskolleg, které byly určeny ženám a byly zaměřeny na poradenství a posílení postavení, a na základě ceny političky Helene Weber, která byla v roce 2020 udělena jedinečným místním političkám. V období od června 2021 do prosince 2024 bude spolková vláda navíc finančně podporovat akční program „Budoucnost přímo na místě – společné utváření komunální politiky“, který uskutečňuje akademie EAF Berlin ve spolupráci se spolkem Deutscher LandFrauenverband e.V. Na tento program byly vyčleněny prostředky ve výši přibližně 1,7 milionů eur, které budou použity na zvýšení přetrvávajícího nedostatečného zastoupení žen v komunálních grémiích (radách obcí, měst a okresů) a ve funkcích starostů. Program je kombinací regionálních aktivit resp. regionálních akčních koalic a celostátně propagovaných aktivit zaměřených na mobilizaci a propojení.

Právní stát

Je třeba předeslat, že tvrzení, která se ve zprávě uvádějí v souvislosti s právním státem, jsou vzhledem ke stručným formulacím velmi nepřesná a paušální. Proto zde jednotlivé body rozvádíme poněkud podrobněji:

Tvrzení, že nezávislost soudů a soudců je zaručena, ale strukturu soudnictví stanoví příslušné ministerstvo, je zavádějící. Je třeba zabránit vzniku mylného dojmu, že výkonná moc ovlivňuje „strukturu“ soudů. „Rozhodnutí o struktuře“ se omezují v zásadě na sídlo, plánované pracovní pozice a obecné administrativní vybavení. Interní soudní postupy (především rozdělení věcí) určuje většinou pouze soudcovská rada složená ze soudců.

Konstatování, že v některých spolkových zemích provádí výběr, jmenování a povyšování soudců výlučně příslušné ministerstvo, nebere v potaz skutečnost, že jednotliví ministři se naopak musí zodpovídat parlamentu a tím získává výběr demokratickou legitimitu. Bavorský zákon o soudcích a státních zástupcích umožňuje rozsáhlé zapojení orgánů zastupujících zaměstnance a volených přímo soudci resp. státními zástupci. Ve Svobodném státě Sasko jsou podmínky pro jmenování a povyšování soudců stanoveny v ústavě a v Saském zákonu o soudcích. O těchto záležitostech rozhoduje vždy saské ministerstvo spravedlnosti na základě těchto předpisů, nebo v případě povyšování na základě posouzení uchazečů. To je v souladu s obvyklou praxí v řadě spolkových zemí. Zapojení zemské

vlády je v Sasku možné výhradně při jmenování předsedů vrchních soudů a nejvyššího státního zástupce.

Věta „státní zástupci jsou naopak zaměstnanci ministerstva spravedlnosti“ je kvůli zvláštnímu postavení státních zástupců v Německu nepřesná. Státní zástupci jsou sice buď zaměstnanci určité spolkové země nebo spolku jako takového, ale jejich jmenování a povyšování se obvykle řídí týmiž kritérii, jež platí pro soudce. Četné paralely jsou i v ustanoveních o propouštění. Stejně jako soudci jsou státní zástupci kromě toho přijímáni do služebního poměru jako soudci na zkušební dobu. Jinak patří státní zástupci patří k výkonné moci a podléhají kontrole ze strany parlamentu. V souladu se zásadou demokracie se musí řídit instrukcemi ministerstev spravedlnosti. Tato podřízenost je však přesně právně vymezena. Za instrukcemi se v žádném případě nesmějí skrývat jiné pohnutky. Přiměřené rozhodnutí státního zastupitelství tedy nesmí být nahrazeno rozhodnutím ministra spravedlnosti, které by se zakládalo na čistě politicky motivovaných pohnutkách nesouvisejících se soudním řízením.

K práci a nezávislosti soudnictví v Německu přispívá Pakt pro právní stát. Svobodný stát Bavorsko již nyní překročil své povinnosti, které mu ukládá Pakt o právním státu, tím, že pro soudce a státní zástupce vytvořil a obsadil 322,75 nových míst. Kromě toho bylo do konce roku 2021 v Bavorsku na mezirezortní úrovni vytvořeno od roku 2017 nových pracovních míst pro jiné zaměstnance než soudce a státní zástupce. Věková skladba bavorské justice je přiměřená. I přes blížící se odchod populačně silných ročníků do důchodu lze vzhledem k úspěšnému náboru velkého počtu nových adeptů na soudce a státní zástupce v posledních letech očekávat, že i v budoucnosti bude k dispozici dostatek zájemců. Nemáme tedy žádné obavy, že by mohl nastat nedostatek lidských zdrojů.

Saské soudnictví bude muset v nadcházejících letech řešit velký problém, který vyvstane v důsledku výrazného zvýšení počtu zaměstnanců odcházejících do důchodu, a to i z řad soudců. Tento trend je však již po několik let vyvažován větším počtem nově zaměstnávaných osob. Dalším problémem je i skutečnost, která byla ve zprávě nadnesena, a sice že soudcům jsou kvůli jejich práci stále častěji adresovány výhrůžky či urážky ze strany účastníků řízení nebo třetích osob. Je nicméně nesporné, že ze strany státu žádné výhrůžky nepřicházejí. V zájmu podpory soudců v situaci neustále přibývajících profesních problémů začalo ministerstvo spravedlnosti v loňském roce v rámci své působnosti nabízet možnost dohledu, která má doplnit již delší dobu poskytované poradenství v případě nastalých konfliktů.

Připomínky irské vlády v reakci na návrh zprávy skupiny Evropského hospodářského a sociálního výboru Základní práva a právní stát o její virtuální návštěvě Irska ve dnech 28. a 29. června 2021

Irsko by rádo poděkovalo skupině Evropského hospodářského a sociálního výboru (EHSV) Základní práva a právní stát za její virtuální návštěvu, která se uskutečnila v červnu 2021.

Irsko je i nadále odhodláno zachovávat a prosazovat právní stát v celé EU a uvítalo příležitost zúčastnit se tohoto procesu.

Uznáváme, že skupina Základní práva a právní stát významně přispívá k prosazování základních hodnot EU.

1. Brexit a základní práva z hlediska sociálních partnerů

Protokol o Irsku / Severním Irsku, který je nedílnou součástí dohody o vystoupení Spojeného království z EU, chrání Velkopáteční dohodu, spolupráci mezi Severním Irskem a Irskem a celostrovní hospodářství. Zabraňuje vzniku tvrdé hranice na irském ostrově a zároveň zachovává integritu jednotného trhu EU a postavení Irska v jeho rámci. Obsahuje mimo jiné závazky týkající se zajištění toho, že nedojde k omezení práv, záruk a rovnosti příležitostí stanovených ve Velkopáteční dohodě, a potvrzuje, že irští občané v Severním Irsku budou i nadále požívat svých práv jako občané EU.

Ačkoli byl Protokol navržen a schválen EU a Spojeným královstvím s cílem minimalizovat nevyhnutelné narušení způsobené na irském ostrově brexitem, došlo v důsledku rozhodnutí Spojeného království vystoupit z EU k významným a trvalým změnám. Irská vláda si je vědoma toho, že – jak je uvedeno ve zprávě EHSV – vystoupení Spojeného království z EU vyvolalo u některých lidí, kteří žijí a pracují v Severním Irsku, obavy ohledně toho, co by tento odchod mohl znamenat pro jejich práva a nároky.

Irská vláda si je rovněž vědoma přeshraniční povahy života mnoha lidí na ostrově, kdy hranice denně překračují tisíce osob za účelem práce, studia, nákupů a společenských kontaktů. Trvalá ochrana tohoto způsobu života byla v průběhu celého procesu brexitu prioritou. V tomto ohledu je obzvláště důležité celostrovní hospodářství, jež zajišťuje obživu mnoha lidem na celém irském ostrově. Irská

vláda rovněž soustavně spolupracuje se zainteresovanými stranami – včetně podniků a občanské společnosti – na obou stranách hranice, a to i v souvislosti s výzvami, jež přinesl brexit.

Společný prostor cestování, který je zakotven v Protokolu, zajišťuje, že irští a britští občané žijící a pracující kdekoli na irském ostrově (nebo v rámci Irska a Velké Británie), včetně příhraničních pracovníků, nemusejí podnikat žádné kroky, aby mohli nadále pracovat a/nebo bydlet v obou jurisdikcích. Od 1. ledna 2021 zavedlo Spojené království změny týkající se příhraničních pracovníků (a dalších pracovníků), kteří nejsou irskými nebo britskými občany. Irské orgány v tomto ohledu ve velké míře spolupracovaly s orgány Spojeného království a na stránkách gov.ie zveřejnily obsáhlé informace o nových požadavcích ze strany Spojeného království.

Pokud jde o obavy, že vystoupení Spojeného království z EU by mohlo vést k rozdílu mezi právy pracovníků v Irské republice a Severním Irsku, je třeba poznamenat, že dohoda o obchodu a spolupráci obsahuje ustanovení o rovných podmínkách pro zajištění otevřené a spravedlivé hospodářské soutěže mezi EU a Spojeným královstvím. Jak bylo uvedeno výše, zavazuje protokol Spojené království rovněž k zajištění toho, že nedojde k omezení práv, právních záruk nebo rovnosti příležitostí stanovených ve Velkopáteční dohodě. Patří sem právo na rovné příležitosti v rámci veškerých sociálních a hospodářských činností bez ohledu na třídu, vyznání, zdravotní postižení, pohlaví či etnický původ. Na posuzování veškerých otázek týkajících se Severního Irsku a Irsku se bude v této souvislosti podílet rovněž Ministerská rada Severního Irsku a Irsku.

Co se týče obavy účastníků, že by se hranice mezi Irskem a Severním Irskem mohla v důsledku vystoupení Spojeného království z EU mohla týkat „tvrdší“ pravidla, pokud jde o určité skupiny osob, je třeba poznamenat, že Protokol zajišťuje, že na Irském ostrově nebude tvrdá hranice. V obou jurisdikcích jsou však nadále uplatňována příslušná imigrační pravidla, stejně jako tomu bylo před brexitem.

2. Svoboda sdružování a shromažďování

Pokud jde o obavu účastníků v souvislosti s dopadem volebního zákona na schopnost skupin občanské společnosti získávat přístup k financování, konstatují irské orgány následující:

- Záměrem vlády je, aby volební komise (po svém zřízení) provedla komplexní přezkum volebního zákona z roku 1997 s cílem vydat doporučení, jež by řešila mimo jiné obavy vyjádřené občanskou společností. Počátkem letošního roku byla zveřejněna obecná struktura zákona o volební reformě, jež stanoví zřízení volební komise, a práce na přípravě zákona pokračují.

3. Svoboda projevu a svoboda sdělovacích prostředků

Pokud jde o reformu irských zákonů o pomluvě, upozorňují irské orgány na následující tři body:

- Přezkum zákona o pomluvě z roku 2009 je pro vládu legislativní prioritou, což se odráží ve vládním programu, jenž stanoví závazek „přezkoumat a reformovat zákony o pomluvě tak, aby bylo zajištěno vyvážené pojetí práva na svobodu projevu, práva na ochranu dobrého jména a pověsti a práva na přístup ke spravedlnosti.“
- Cílem přezkumu je – v souladu s irskou ústavou a s Evropskou úmluvou o lidských právech – zajistit, aby náš zákon o pomluvě i nadále zajišťoval správnou rovnováhu mezi ochranou dobrého jména a soukromí jednotlivce a ochranou práva na svobodu projevu, a to s ohledem na zásadní úlohu, kterou v naší demokracii hraje svobodný a nezávislý tisk.
- Očekává se, že zpráva o přezkumu bude – s výhradou souhlasu vlády – zveřejněna v nejbližší době. Plán pro oblast spravedlnosti pro rok 2021 předpokládá, že do konce roku 2021 bude vypracována obecná struktura (novely) zákona o pomluvě.

4. Právo na nediskriminaci

Pokud jde o otázku LGBTIQ osob, irské orgány konstatují, že meziresortní Národní strategie pro LGBTIQ mládež na období 2018–2020 zaměřená na přijímání opatření byla prodloužena do roku 2021, aby bylo možné dohnat případná zpoždění v provádění způsobená pandemií.

Pokud jde o otázku sexuálního násilí, poukazují irské orgány na následující aktualizované informace týkající se vývoje, k němuž došlo po návštěvě EHSV v červnu 2021. Dne 2. září 2021 spustilo ministerstvo spravedlnosti v rámci kampaně #NoExcuses portál, který umožní osobám, jež se staly oběťmi sdílení obrazového materiálu s intimním obsahem bez souhlasu, nahlásit a nechat odstranit fotografie a videa. Fungování tohoto portálu, který je provozován online na platformě hotline.ie, je v souladu s ustanoveními zákona o obtěžování, škodlivé komunikaci a souvisejících trestných činech z roku 2020, který kriminalizuje nahrávání a šíření obrazového materiálu s intimním obsahem bez souhlasu nebo vyhrožování takovým šířením, ať už s úmyslem, či bez úmyslu způsobit újmu. Portál umožňuje obětem nahlásit takový obrazový materiál prostřednictvím platformy hotline.ie, která poté vydá příkazy k oznámení a odstranění. Portál je zaměřen proti sexuálnímu násilí a zneužívání na internetu a pomáhá předcházet opakované viktimizaci postižené osoby. Usnadňuje rovněž eventuální nahlášení takového obrazového materiálu irské policii (*An Garda Síochána*) za účelem případného vyšetřování.

5. Právní stát

Pokud jde o tvrzení, že korupce postihuje Irsko více než země dosahující podle indexu vnímání korupce nejlepších výsledků, ačkoli byly zavedeny odpovídající záruky proti zneužívání moci, konstatují irské orgány následující:

Zákon o trestním soudnictví (o trestných činech korupce) z roku 2018

Zákon o trestním soudnictví (o trestných činech korupce) z roku 2018 zrušil a nahradil sedm předchozích zákonů o předcházení korupci z let 1889 až 2010. Jde o jednotný, konsolidovaný a moderní právní předpis, který je komplexnější a přístupnější. Vedle toho, že představuje konsolidaci, reaguje tento zákon na doporučení tzv. tribunálu Mahon, skupiny GRECO (Skupina států proti korupci zřízená Radou Evropy), pracovní skupiny OECD zabývající se problematikou podplácení a mechanismu pro přezkum provádění Úmluvy OSN proti korupci (UNCAC). Mezi klíčové aspekty zákona patří vymezení nových trestných činů a přísnější tresty v oblastech týkajících se poskytování darů, nepřímé úplatkářství, falšování dokumentace a trestní odpovědnosti právnických osob v případech, kdy byla kterákoli osoba spojená se společností shledána vinnou z korupce.

Přezkum struktur a strategií pro prevenci, vyšetřování a trestání hospodářské trestné činnosti a korupce

V prosinci 2020 zveřejnil ministr spravedlnosti meziresortní vládní zprávu, jež zkoumá, jak nejlépe bojovat proti hospodářské trestné činnosti a korupci v Irsku – Přezkum struktur a strategií pro prevenci, vyšetřování a trestání hospodářské trestné činnosti a korupce (Review of Structures and Strategies to Prevent, Investigate and Penalise Economic Crime and Corruption). Následně byl v dubnu 2021 zveřejněn prováděcí plán pro všechny složky veřejné správy, jehož cílem je provést doporučení uvedená ve zprávě. Plán obecně člení doporučení do těchto okruhů: i) strukturální/systémová, ii) zajišťování zdrojů, iii) legislativní.

Mezi doporučení mj. patří:

- zřízení poradního sboru pro boj proti hospodářské trestné činnosti a korupci, jehož úkolem bude předkládat vládě návrhy strategií a politik pro boj proti hospodářské trestné činnosti a korupci,
- vytvoření stálého fóra vedoucích představitelů státních agentur s cílem usnadnit širší spolupráci a sdílení informací,
- přezkum zákona o etice ve veřejné službě s cílem posílit právní předpisy týkající se etiky ve veřejné službě,
- rozvoj průběžné odborné přípravy vyšetřovatelů hospodářské trestné činnosti a korupce,

- spolupráce s justicí při rozvoji odborné přípravy v oblasti hospodářské trestné činnosti a korupce a možné specializace soudů v této oblasti.

Přezkum právních předpisů v oblasti etiky

Ministerstvo pro veřejné výdaje a reformy v současné době přezkoumává právní rámec pro etiku ve veřejném životě, jehož součástí by měly být tyto prvky:

- přezkum stávajícího irského právního rámce v oblasti etiky, včetně revize zákona o standardech ve veřejném sektoru z roku 2015,
- přezkum doporučení příslušných vyšetřovacích tribunálů,
- přezkum doporučení Komise pro pravidla ve veřejné službě na základě fungování stávajícího režimu a zohlednění etických otázek, jež vyvstaly od roku 2017,
- konzultace s ministerstvem pro bydlení, plánování a místní samosprávu o aspektech konsolidovaného právního režimu týkajících se místní samosprávy,
- přezkum stávajících osvědčených postupů na úrovni EU a na mezinárodní úrovni,
- veřejné konzultace – konzultace s různými stranami.

Pokud jde o nefunkčnost systému pro podávání stížností vězňů, upozorňují irské orgány na následující body:

- Systém irské vězeňské služby pro podávání stížností vězňů je plně funkční, což platí i pro období pandemie COVID-19.
- V návaznosti na podněty vznesené Úřadem inspektora vězeňské služby se připravuje nová politika a postup vyřizování stížností vězňů, jejichž součástí bude nový informační systém pro podávání stížností vězňů, který by měl pomáhat se správou a vyřizováním stížností.
- Ačkoli se v rámci stávajícího systému objevily určité problémy s vyřizováním stížností, není správné tvrdit, že systém nefunguje.
- Vězni mohou i nadále vznášet své připomínky prostřednictvím stávajícího systému pro podávání stížností a také tak činí.
- Návštěvy ve věznicích, jež nebyly nezbytně nutné, byly sice omezeny, avšak dohled byl zajištěn i po dobu pandemie COVID-19.
- Inspektor vězeňské služby měl i během pandemie COVID-19 neomezený přístup do věznic a prováděl inspekce, na jejichž základě byl vypracován značný počet tematických inspekčních zpráv týkajících se pandemie COVID-19.
- Kromě toho v červenci 2020 zveřejnil inspektor vězeňské služby ve spolupráci s Maynooth University zprávu o možnostech zlepšení dopadu izolace na osoby ve vazbě (Ameliorating the impact of cocooning on people in custody). Zpráva je výsledkem průlomové spolupráce mezi Úřadem inspektora vězeňské služby a kriminology, jejímž cílem bylo vyslechnout

a zdokumentovat zkušenosti osob, které byly izolovány ve vazbě během omezení volného pohybu osob.

- Členové vězeňských inspekčních výborů, kteří jsou jmenováni v souladu se zákonem, měli i během pandemie COVID-19 do věznic přístup. Jejich úkolem je v častých intervalech navštěvovat věznici, pro níž byli jmenováni, a projednávat veškeré stížnosti, které jim vězni podají.
 - Vězni měli i během pandemie možnost kontaktovat inspektora vězeňské služby a další zákonné orgány, jako jsou vězeňské inspekční výbory.
-

Připomínky českých orgánů v reakci na zprávu skupiny Základní práva a právní stát z návštěvy České republiky, která se uskutečnila ve dnech 30. září a 1. října 2021

Připomínky ke konkrétním bodům:

4) Právo na nediskriminaci

Právní pomoc poskytovaná obětem diskriminace a trestných činů z nenávisti

Obecně vzato poskytují – v souladu se zákonem o obětech trestných činů (zákon č. 45/2013 Sb.) – právní pomoc obětem subjekty, jež jsou zaznamenány v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů, který je dostupný na internetových stránkách Ministerstva spravedlnosti¹³. Může jít o organizace občanské společnosti i o právníky. Tyto subjekty musí své služby poskytovat bezplatně v rozsahu, který si v registru určili. Mezi poskytovateli pomoci je v tomto registru uvedena také Probační a mediační služba. Jedná se o organizaci provozovanou a financovanou státem, která má po celé České republice přes 74 středisek a která také poskytuje své služby obětem bezplatně.

V souladu s trestním řádem se zvláště zranitelné oběti mohou mimoto nechat bezplatně zastupovat zmocněncem. Ten je oprávněn činit za ně návrhy a podávat za ně žádosti a opravné prostředky; je též oprávněn zúčastnit se všech úkonů, kterých se může zúčastnit poškozený. Jsou-li splněny ještě další právní podmínky, může být rovněž přítomen při vyšetřovacích úkonech, jimiž se mají objasnit skutečnosti důležité pro uplatnění práv osob, které zastupuje, a jejichž výsledek může být použit jako důkaz v řízení před soudem. Oběti samy rozhodují o tom, kým se chtějí nechat zastoupit, resp. kdo by měl být jejich zmocněncem. Na žádost oběti jí může být zmocněnec rovněž ustanoven. Vybírá se při tom především z výše uvedeného registru, nebo může být oběti přidělen právní zástupce *ex offio*.

Není tedy pravdou, že pomoc poskytují pouze organizace občanské společnosti a že tak jako jediné činí bezplatně. Je možné využít také služeb právníků a Probační a mediační služby. Jde-li o pomoc v souladu se zákonem o obětech trestných činů, poskytuje ji Probační a mediační služba bezplatně. Bezplatně ji poskytují i právníci a organizace občanské společnosti, a to v rozsahu, který si určili ve zmíněném registru. Jde-li o zastupování zvláště zranitelných obětí v trestním řízení zmocněncem, i to je bezplatné. Nelze tudíž akceptovat tvrzení, že pomoc poskytují pouze organizace občanské společnosti a že právní pomoc ze strany právníků je vždy za úhradu.

5) Právní stát

¹³ <https://otc.justice.cz/verejne/rychleVyhledavani.jsf>.

Tvrzení o tlaku vyvíjeném výkonnou mocí na nejvyššího státního zástupce a o jeho rezignaci

Bývalý nejvyšší státní zástupce ve svém oficiálním prohlášení ani v rezignačním dopise neuvedl, jaké důvody ho k odstoupení z funkce vedly. Zákon o státním zastupitelství ostatně po nejvyšším státním zástupci nevyžaduje, aby své případné odstoupení z funkce zdůvodnil.

Toto tvrzení není možné ověřit, jelikož ve zprávě nebyl zmíněn zdroj, o který se toto tvrzení opírá, a byly v ní vysloveny pouhé domněnky. A z domněnek by se neměly vyvozovat žádné závěry. V českém právu existují odpovídající ochranná legislativní opatření, která zaručují, aby mohly být vyšetřovány střety zájmů na nejvyšších místech státní struktury a bylo možné dospět k jasným výsledkům.

Připomínky španělských orgánů v reakci na zprávu skupiny Základní práva a právní stát Evropského hospodářského a sociálního výboru (EHSV) vypracované v návaznosti na návštěvu Španělska, kterou tato skupina uskutečnila ve dnech 14. a 15. října

Poznámky na úvod:

Španělsko by chtělo již na samém počátku zdůraznit, že zpráva skupiny Základní práva a právní stát Evropského hospodářského a sociálního výboru (EHSV) vypracovaná v návaznosti na návštěvu Španělska, kterou tato skupina uskutečnila ve dnech 14. a 15. října, rozhodně neobsahuje analýzu situace v oblasti základních práv a právního státu ve Španělsku. Zpráva pouze zachycuje názory několika zástupců občanské společnosti, kteří byli v rámci této pracovní cesty a návštěvy skupiny vybráni jako partneři. Španělsko konstatuje, že pro posílení důvěryhodnosti tohoto typu zpráv má klíčový význam přísná metodika pro jejich vypracovávání, která by přispěla k dosažení cílů tohoto procesu.

Připomínky španělských orgánů:

Zpráva cituje několik prohlášení účastníků vztahujících se k **základnímu zákonu č. 4/2015 ze dne 30. března 2015 o ochraně bezpečnosti občanů** (Ley Orgánica 4/2015, de 30 de marzo, de protección de la seguridad ciudadana), jež je nezbytné vyjasnit.

Základní zákon o bezpečnosti občanů nepozměnil trestní zákoník ani nevytvořil žádnou novou kategorii trestných činů. Tento zákon stanoví pouze správní sankce. Čl. 36 odst. 6 se týká závažných porušení právních předpisů, za něž lze uložit pokutu ve výši od 600 do 30 000 EUR, a čl. 37 odst. 4 se týká méně závažných porušení, za něž lze uložit pokutu do výše 600 EUR. Sankce až do výše 600 000 EUR lze uložit pouze v případě velmi závažného porušení právních předpisů.

Účastníci citovaní ve zprávě rovněž uvádějí, že policisté mají značnou svobodu rozhodování, pokud jde o výklad těchto dvou článků za účelem uložení pokut, což narušuje rovnováhu moci na úkor justice. To není pravda, neboť donucovací orgány pokuty neukládají, nýbrž je pouze navrhují v rámci policejního protokolu¹⁴. Základní zákon o ochraně bezpečnosti občanů stanoví, že případné sankce jsou ukládány správním orgánem v souladu s předepsaným postupem, proti němuž se lze odvolat u soudu. Každá sankce podléhá soudnímu přezkumu a soudci mají absolutní pravomoc nejen posoudit zákonnost sankce, ale i upravit její výši s ohledem na konkrétní okolnosti případu.

¹⁴ Policejní postupy související se základním zákonem č. 4/2015 byly dále upraveny pokynem státního tajemníka pro bezpečnost č. 13/2018 ze dne 17. října o provádění vnějších osobních prohlídek, výkladu některých trestných činů a procesních otázkách v souvislosti se základním zákonem č. 4/2015 ze dne 30. března 2015 o ochraně bezpečnosti občanů.

Rozhodnutí ve věci „**Laguna Guzmán vs. Španělsko**“ uvedené ve zprávě nelze považovat za důkaz rozšířené praxe nadměrného používání síly proti demonstrantům ze strany španělské policie, jak naznačuje zpráva. Jedná se o rozhodnutí týkající se pouze jednoho konkrétního případu. Důkazem toho je skutečnost, že případ „Laguna Guzmán vs. Španělsko“ je jediným porušením článku 11 Evropské úmluvy o lidských právech ze strany Španělska od roku 1979¹⁵ a že od tohoto rozsudku nebylo vydáno žádné další rozhodnutí potvrzující porušení této úmluvy v dané oblasti. Tento případ navíc nesouvisí se základním zákonem č. 4/2015 o ochraně bezpečnosti občanů, neboť události popsané ve věci Laguna se odehrály více než rok před jeho poslední reformou uskutečněnou v roce 2015.

Zpráva se rovněž zmiňuje o obtížích při **identifikaci policistů**. V tomto ohledu je třeba uvést, že příslušníci policie celostátní úrovně, a to jak příslušníci útvaru *Cuerpo Nacional de Policía*, tak i příslušníci *Guardia Civil*, mají od roku 2007 povinnost jasně na svých uniformách označit své osobní identifikační číslo, jak je stanoveno v pokynu č. 13/2007 státního tajemníka pro bezpečnost. Příslušné předpisy rovněž zahrnují právo občanů vyžádat si od policistů, aby při policejních operacích prokázali svou totožnost. Osvědčené postupy jedné autonomní oblasti uvedené v tomto dokumentu byly nastaveny až po přijetí vnitrostátních právních předpisů.

Je rovněž důležité poznamenat, že základní zákon č. 4/2015 o ochraně bezpečnosti občanů byl předmětem dvou rozhodnutí Ústavního soudu (věc 172/2020 ze dne 19. listopadu 2020, a věc 13/2021 ze dne 28. ledna 2021). Tato rozhodnutí potvrdila znění základního zákona, s výjimkou jedné formulace v něm uvedené. V rozhodnutí Ústavního soudu č. 13/2021 ze dne 28. ledna 2021 je uvedeno, že formulace „neoprávněné“ použití zobrazení nebo osobních či profesních údajů orgánů nebo příslušníků donucovacích orgánů, jak je uvedena v čl. 36 odst. 23, je v rozporu se španělskou ústavou, a v důsledku toho bylo toto konkrétní ustanovení prohlášeno za neplatné.

Pokud jde o ochranu lidských práv, je důležité mít na zřeteli zřízení Národního úřadu pro záruky lidských práv (*Oficina Nacional de Garantía de los Derechos Humanos*), který spadá pod státního tajemníka pro bezpečnost. Tato iniciativa podtrhuje odhodlání španělských policejních orgánů prosazovat lidská práva a zlepšit postupy pro zajištění jejich ochrany¹⁶.

Pokud jde o tvrzení týkající se obtíží v oblasti přístupu k **sociálnímu bydlení**, dlužno podotknout, že přístup k důstojnému bydlení je právem zakotveným v článku 47 Ústavy. Právo na důstojné bydlení je pod ochranou veřejného ochránce práv a jeho uznání, respektování a ochrana tvoří jádro sekundárních právních předpisů, soudní praxe a činnosti veřejných orgánů. V této souvislosti je třeba uvést, že:

¹⁵ https://www.echr.coe.int/Documents/Stats_violation_1959_2021_ENG.pdf.

¹⁶ Instrucción 1/2022 de la Secretaría de Estado de Seguridad (pokyn č. 1/2022, Úřad státního tajemníka pro bezpečnost).

- nedávno bylo schváleno královské nařízení č. 42/2022 ze dne 18. ledna 2022, které upravuje tzv. poukaz na pronájem pro mladé lidi a státní plán pro přístup k bydlení na období 2022–2025 (Real Decreto 42/2022, de 18 de enero, por el que se regula el Bono Alquiler Joven y el Plan Estatal para el acceso a la vivienda 2022–2025)¹⁷;
- královské nařízení s mocí zákona č. 2/2022 ze dne 22. února 2022 prodloužilo do 30. září 2022 platnost řady opatření, včetně těch, jež pozastavují možnost vystěhovávat osoby z nemovitostí představujících jejich hlavní bydliště a tyto nemovitosti zabavovat, a to v případech, kdy se jedná o zranitelné osoby a rodiny, jak jsou stanoveny v královském nařízení s mocí zákona č. 11/2020 ze dne 31. března a v královském nařízení s mocí zákona č. 37/2020 ze dne 22. prosince;
- v současné době Parlament projednává návrh zákona o právu na bydlení, a to zrychleným postupem. Jedná se o první právní předpis na centrální úrovni se statusem zákona upravující tuto otázku. Jeho cílem je vytvořit na celém španělském území základní podmínky zaručující rovnost při výkonu práv a plnění ústavních povinností souvisejících s bydlením.

Zpráva se rovněž zmiňuje o **transparentnosti a přístupu k veřejným informacím**. Právo na přístup k veřejným informacím je zaručeno samotnou španělskou ústavou, konkrétně v čl. 105 písm. b): [zákonem bude upraven] „přístup občanů ke správním archívům a záznamům, s výjimkou případů týkajících se bezpečnosti a obrany státu, vyšetřování trestných činů a soukromí jednotlivců“.

Toto právo bylo posíleno zákonem č. 19/2013 ze dne 9. prosince o transparentnosti, přístupu k veřejným informacím a řádné správě věcí veřejných, který uznává právo každého na přístup k veřejným informacím a je důsledně uplatňován španělskou veřejnou správou. Zákon č. 19/2013 stanoví postup, jakým mohou občané žádat o informace, které mají k dispozici orgány veřejné správy. Podle oficiálních statistik, které poskytla Rada pro transparentnost a řádnou správu věcí veřejných, která dohlíží na uplatňování zákona č. 19/2013 a jeho uplatňování kontroluje, bylo 46 % žádostí o informace vyhověno již v první fázi – byl poskytnut přístup k vyžádaným dokumentům¹⁸, a nebylo tedy nutné se obracet na soud.

Zákon č. 19/2013 se do značné míry inspiroval Úmluvou Rady Evropy o přístupu k úředním dokumentům (dále jen „úmluva z Tromsø“), kterou Španělsko podepsalo v listopadu 2021. Španělský institucionální a právní rámec obsahuje všechna pravidla požadovaná evropským právem a rovněž doplňující pravidla přesahující obsah požadovaný EU. Španělsko je tak vzorným příkladem v oblasti transparentnosti, předcházení korupci a řádné správy věcí veřejných.

¹⁷ <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2022-802>.

¹⁸ https://www.consejodetransparencia.es/ct_Home/Actividad/Datos-actividades/Estadisticas2021.html.

V této souvislosti bychom podotkli, že v hodnotící zprávě kontrolního mechanismu organizace Open Government Partnership je uvedeno, že v rámci provádění třetího španělského plánu pro otevřenou veřejnou správu „byla posílena správa tohoto procesu díky zřízení fóra pro otevřenou veřejnou správu, jež poskytlo prostor pro dialog a zapojení občanské společnosti. Vysoká úroveň dodržování předpisů v rámci tohoto cyklu umožnila dosažení významného pokroku, pokud jde o otevřenost veřejné správy, zejména v oblasti přístupu k informacím a účasti občanů¹⁹“.

Podle zákona č. 19/2013 ze dne 9. prosince musí být informace podléhající povinnosti transparentnosti zveřejňovány na příslušných internetových stránkách jasným a strukturovaným způsobem srozumitelným všem zúčastněným stranám. Kromě toho disponuje státní správa **portálem transparentnosti**²⁰, jehož součástí je sekce věnovaná aktivnímu zveřejňování informací a jehož cílem je usnadňovat občanům přístup ke všem informacím (článek 10). Také Consejo General del Poder Judicial (Generální rada soudní moci, CGPJ), Poslanecká sněmovna a Senát mají příslušné portály transparentnosti. Zákon stanoví povinnost vytvořit portály transparentnosti rovněž autonomním oblastem a místním orgánům. Povinnost aktivně zveřejňovat informace mají rovněž všechny veřejné instituce, jakož i politické strany, odborové organizace, podnikatelské organizace a soukromé subjekty, které jsou po dobu jednoho roku příjemci veřejné podpory či dotací přesahujících jisté finanční prahové hodnoty.

Portál transparentnosti státní správy proaktivně zveřejňuje celoroční výši platů, jež pobírají vyšší úředníci a vedoucí pracovníci orgánů, na něž se tento zákon vztahuje, jakož i případné odstupné vyplacené při jejich odchodu z funkce (čl. 8 odst. 1 písm. f) zákona č. 19/2013 ze dne 9. prosince)²¹.

Pokud jde o přístup k informacím o veřejných zakázkách, portál transparentnosti zveřejňuje veškeré relevantní informace týkající se smluv, včetně údajů o dodavateli. Tyto informace jsou koordinovány na centralizované úrovni v rámci státní správy (platforma pro zadávání veřejných zakázek ministerstva financí a veřejné služby).

¹⁹ Uvedená zpráva je k dispozici na portálu transparentnosti na tomto odkaze: https://transparencia.gob.es/transparencia/dam/jcr:2fb5b3e9-d444-4ec7-8472-464fa3c61927/Spain_ImplementationReport_2017-2019.pdf.

²⁰ <https://transparencia.gob.es/>.

²¹ https://transparencia.gob.es/transparencia/transparencia_Home/index/PublicidadActiva/AltosCargos/Retribuciones-de-altos-cargos.html).

V souvislosti s pandemií COVID-19 je třeba uvést, že během nouzového stavu fungoval portál transparentnosti státní správy v normálním režimu aktivního zveřejňování a nadále poskytoval relevantní a aktualizované veřejné informace v souladu s ustanoveními zákona č. 19/2013. Na všechny nákupy zdravotnického materiálu během pandemie se vztahovala povinnost zveřejňovat informace o veřejných zakázkách, včetně těch s nižší ekonomickou hodnotou²².

Královské nařízení č. 463/2020 ze dne 14. března, kterým byl vyhlášen nouzový stav za účelem řešení zdravotní krize způsobené onemocněním COVID-19, zavedlo obecné pozastavení všech správních lhůt, včetně těch, které se vztahovaly na stávající žádosti o přístup k veřejným informacím. Během tohoto období se všechny ministerské útvary přednostně věnovaly žádostem o informace týkajícím se nouzového stavu, aby se zabránilo nahromadění nevyřízených žádostí a aby bylo možné uzavřít všechny žádosti prostřednictvím odpovídajícího usnesení ihned po skončení nouzového stavu. Po skončení nouzového stavu dne 1. června 2020 byly plně obnoveny lhůty vztahující se na postupy týkající se práva na přístup k veřejným informacím.

Pokud jde o **ochranu novinářů**, je třeba uvést, že v poslední době nebylo vydáno žádné rozhodnutí potvrzující, že by Španělsko porušovalo ustanovení Evropské úmluvy o lidských právech, která upravují interakci mezi státem a novináři nebo chrání jejich nezávislost před ohrožením ze strany státní moci.

Kromě skutečnosti, že španělská ústava ochraňuje účinný výkon základních práv na svobodu projevu a informací (článek 20 Ústavy), stojí za zmínku příslušné dohody o spolupráci a operativní pokyny ministerstva vnitra, které upravují způsob, jakým mají policisté jednat s cílem ochránit práci profesionálních novinářů:

- obnovená dohoda o spolupráci mezi ministerstvem vnitra a Federací asociací španělských novinářů (Federación de Asociaciones de periodistas de España) z prosince 2020, jež tuto federaci a rovněž Národní asociaci tiskových a televizních obrazových reportérů (Asociación Nacional de Informadores Gráficos de Prensa y Televisión) zapojuje do identifikace a ochrany pracovníků v oblasti informací při událostech vyžadujících zásah policie. Účelem této dohody je zlepšit spolupráci mezi policisty a novináři, přičemž hlavním cílem je usnadnit práci odborníkům v oblasti informací, tak aby mohli vykonávat svou činnost v bezpečném prostředí, a to i v případě, že informují z míst a dějišť událostí, kde mohou nastat rizikové situace nebo může dojít k násilí;

²² Veškeré informace týkající se smluv o nákupu dodávek zdravotnického materiálu a souvisejících částek jsou k dispozici na portálu transparentnosti na tomto odkaze: <https://transparencia.gob.es/servicios-buscador/buscar.htm?pag=1&categoria=licitaciones&categoriasPadre=conconvsub&ente=E04921901,E05025001,E05070101&historico=false&lang=es>.

- ministerstvo vnitra neustále sleduje situaci týkající se obětí, zejména pak v případech, u nichž existuje větší pravděpodobnost, že dojde k nezákonnému jednání namířenému proti jejich svobodám a základním právům (například z důvodu jejich zranitelnosti, věku, sociální situace nebo povolání). V této souvislosti je vhodné uvést, že v současné době probíhá reforma systému pro statistiky trestné činnosti (Sistema Estadístico de Criminalidad). Tento systém vezme v potaz údaje, které jsou obsaženy v národní klasifikaci zaměstnání, díky níž je možné klasifikovat a zaznamenat zaměstnání všech obětí trestných činů, které je sdělí. Národní klasifikace zaměstnání vyčlení zvláštní kategorii pro novináře.

Pokud jde o **pluralitu informací**, je třeba znění dokumentu doplnit o několik upřesňujících komentářů:

Institucionální reklama je ve Španělsku upravena právními předpisy, a to jak na státní, tak na regionální úrovni. Státní správa, zákon č. 29/2005 ze dne 29. prosince o institucionální reklamě a komunikaci a královské nařízení č. 947/2006, které upravuje fungování Komise pro institucionální reklamu, zavádějí některá ustanovení, jejichž cílem je zaručit zveřejňování prognóz výdajů a jejich plnění v souvislosti s institucionálními reklamními kampaněmi.

Na začátku každého roku nařízení uloží Radě ministrů úkol schválit plán v oblasti reklamy a komunikace, který zahrnuje všechny institucionální kampaně, jež má státní správa v plánu uskutečnit. Podle článku 12 zákona č. 29/2005 ze dne 29. prosince „musí plán zahrnovat alespoň nezbytné údaje týkající se cíle každé kampaně, předpokládaných nákladů, doby provádění, komunikačních nástrojů, jež mají být použity, hlavních myšlenek kampaně, jejich příjemců a zainteresovaných orgánů a subjektů“. Po realizaci každého ročního plánu musí být Parlamentu předložena zpráva o jeho provádění, jež musí být rovněž zpřístupněna všem profesním organizacím v tomto odvětví.

Informace o rozdělení veřejných prostředků na institucionální reklamu v rámci státní správy jsou tak k dispozici v podobě ročního plánu – který obsahuje informace o rozpočtu plánovaném na kampaně zamýšlené každým ministerským útvarům – a příslušné výroční zprávy, která obsahuje celkovou částku, jež byla vynaložena²³. Od příslušných útvarů si lze také vyžádat informace podle zákona č. 19/2013 ze dne 9. prosince o transparentnosti, přístupu k veřejným informacím a řádné správě věcí veřejných.

²³ Od roku 2006, kdy nařízení vstoupila v platnost, byly všechny roční plány a zprávy obecně zveřejněny a všechny zainteresované strany do nich mohou nahlédnout na internetových stránkách úřadu vlády (<https://www.lamoncloa.gob.es/serviciosdeprensa/cpci/paginas/PlanesEInformes.aspx>) a na portálu transparentnosti (<https://transparencia.gob.es/>).

Pokud jde o údajnou neexistenci mediální rady, jak je uvedeno ve zprávě, je třeba poukázat na to, že ve Španělsku existuje **nezávislý orgán pro dohled na audiovizuálními médii**: Národní komise pro trhy a hospodářskou soutěž (Comisión Nacional de los Mercados y la Competencia – CNMC). Zákon č. 3/2013 ze dne 4. června 2013 stanoví, že tento orgán dohlíží na řádné fungování trhu audiovizuální komunikace – včetně dodržování stávajících právních předpisů a samoregulačních kodexů v rámci audiovizuálního obsahu – a na výkon poslání veřejné služby svěřeného poskytovatelům veřejných služeb, a plní v tomto ohledu kontrolní funkci.

Pokud jde o tvrzení, že některým **novinářům byla odepřena účast na tiskových konferencích** se členy vlády, dlužno podotknout, že navzdory pandemickým opatřením zaměřeným na snížení počtu míst k sezení během akcí neexistuje jakýkoliv záznam o tom, že by se řádně akreditovaný zástupce nějakého média nemohl účastnit tiskových konferencí pořádaných vládou. Kromě toho je postup pro akreditaci sdělovacích prostředků na akce pořádané předsedou úřadu vlády veřejný a mohou se do něj přihlásit všichni pracovníci médií, kteří mají zájem se akcí zúčastnit²⁴.

V návrhu zprávy se uvádí, že účastníci byli znepokojeni tím, že Španělsko neprovedlo směrnici o **ochraně oznamovatelů**. Ministerstvo spravedlnosti v současné době koordinuje provedení směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1937 ze dne 23. října 2019 o ochraně osob, které oznamují porušení práva Unie (tzv. „oznamovatelů“). Znění návrhu zákona se dokončuje a očekává se, že návrh bude brzy předložen Radě ministrů ke druhému čtení.

V sekci zprávy týkající se **boje proti diskriminaci** chybí značný počet opatření (prezentovaných na setkání se zástupci veřejných orgánů dne 15. října), jež španělské veřejné orgány přijaly za účelem boje proti trestným činům z nenávisti na základě rasy, národnostního nebo etnického původu, jazyka, barvy pleti, náboženského vyznání, pohlaví, věku, mentálního nebo tělesného postižení, sexuální orientace nebo jiných podobných faktorů.

V první řadě je třeba zdůraznit, že každý občan se může domáhat ochrany svobod a práv uznaných v článku 14 (zásada rovnosti) a v první sekci druhé kapitoly (Základní práva a veřejné svobody) hlavy I (Základní práva a povinnosti) Ústavy, a to u obecných soudů prostřednictvím řízení založeného na zásadách přednosti a spěšnosti, a případně u Ústavního soudu prostřednictvím opravného prostředku na ochranu práv a svobod.

V této souvislosti je zásadní uvést, že kromě návrhu zákona o rovném zacházení, který je v současné době projednáván v Parlamentu a je uveden ve zprávě, byl do ročního plánu v oblasti právních předpisů na rok 2022 zahrnut základní zákon proti rasismu, rasové diskriminaci a souvisejícím formám nesnášenlivosti. Dne 22. března 2022 byl zahájen proces veřejné konzultace s cílem shromáždit názory občanů, organizací a sdružení.

²⁴ Postup je popsán na internetových stránkách španělské vlády a týká se pouze organizačních a bezpečnostních aspektů oficiálních akcí (<https://www.lamoncloa.gob.es/serviciosdeprensa/acredita/Paginas/index.aspx>).

Zákaz diskriminace v audiovizuální oblasti je ukotven v čl. 4 odst. 2 zákona č. 7/2010 ze dne 31. března, který stanoví, že „audiovizuální komunikace by nikdy neměla podněcovat k nenávisti ani diskriminaci na základě pohlaví nebo jakékoli osobní či sociální okolnosti a musí respektovat lidskou důstojnost a ústavní hodnoty, přičemž zvláštní důraz je třeba klást na vymýcení jednání, které napomáhá nerovnému postavení žen“.

Zásady obsažené v zákoně č. 7/2010 ze dne 31. března byly dále rozšířeny a posíleny také v **návruh obecného zákona o audiovizuální komunikaci**, který je v současné době projednáván v Parlamentu. V tomto smyslu čl. 4 odst. 2 návrhu stanoví, že „audiovizuální komunikace nesmí podněcovat k násilí, nenávisti ani diskriminaci vůči skupině nebo příslušníkům skupiny na základě věku, pohlaví, zdravotního postižení, sexuální orientace, genderové identity, vyjádření pohlavní identity, rasy, barvy pleti, etnického nebo sociálního původu, pohlavních nebo genetických znaků, jazyka, náboženského vyznání nebo přesvědčení, politických či jiných názorů, státní příslušnosti, majetku nebo rodu“.

Článek 71 základního zákona č. 4/2000 ze dne 11. ledna o právech a svobodách cizinců ve Španělsku a jejich sociálním začlenění stanoví, že má být zřízeno **Španělské středisko pro sledování rasismu a xenofobie** (OBERAXE). Tato instituce se zabývá potíráním rasismu, xenofobie a dalších forem nesnášenlivosti, prosazováním rovného zacházení a nediskriminace a zvyšováním povědomí a odbornou přípravou a spolupracuje s národními a mezinárodními institucemi a zúčastněnými stranami v oblasti prevence, hlášení a ochrany obětí.

V roce 2020 byl přijat strategický rámec pro občanství a začleňování proti rasismu a xenofobii na období 2021–2027, jenž byl aktualizací komplexní strategie proti rasismu, rasové diskriminaci a xenofobii na období 2021–2027 a strategických plánů pro občanství a integraci (PECI I a Peci II). Cílem tohoto přezkumu bylo přizpůsobit příslušné strategie nové situaci v oblasti migrace a začlenit do nich doporučení, která Španělsku předložily hlavní mezinárodní a evropské organizace působící v oblasti předcházení rasismu, rasové diskriminaci, xenofobii a dalším formám nesnášenlivosti.

Existence **Interinstitucionální dohody proti rasismu, xenofobii, fobii vůči komunitě LGBTI** a dalším formám nesnášenlivosti vedla k přijetí Protokolu o boji proti nezákonným nenávistným projevům online. Tento protokol je klíčovým nástrojem, který vytváří podmínky pro účinnou spolupráci mezi subjekty, které jsou ve Španělsku zapojeny do boje proti nezákonným nenávistným projevům online, a zahrnuje veřejné orgány, organizace občanské společnosti, podniky a poskytovatele služeb hostování dat.

Je třeba rovněž uvést, že v roce 2018 ministerstvo vnitra zřídilo **Národní úřad pro boj proti trestným činům z nenávisti (ONDOD)**²⁵, jehož hlavním úkolem je poskytovat státnímu tajemníkovi pro bezpečnost poradenství v oblasti trestných činů z nenávisti a příslušné informace strategického a technického charakteru nezbytné pro přijímání veřejných politik týkajících se těchto trestných činů. Úřad **ONDOD** je rovněž odpovědný za školení úředníků veřejné správy, kteří mají poskytovat pomoc

²⁵ Další informace jsou k dispozici na tomto odkaze: <http://www.interior.gob.es/web/servicios-al-ciudadano/delitos-de-odio>.

obětem trestných činů z nenávisti, a funguje jako středisko pro sledování, shromažďování informací a vytváření strategických analýz nezbytných pro přípravu nových iniciativ zaměřených na řešení tohoto problému. Je rovněž národním kontaktním místem pro další mezinárodní organizace působící v této oblasti.

Mezinárodní a evropské organizace, jako je Agentura Evropské unie pro základní práva (FRA) a Úřad pro demokratické instituce a lidská práva (ODIHR) Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE), tyto iniciativy velmi oceňují a označily španělský přístup za příklad osvědčeného postupu v boji proti trestným činům z nenávisti.

Rovněž v souvislosti s bojem proti trestným činům z nenávisti stojí za zmínku, že bylo nedávno dokončeno hodnocení akčního plánu na období 2019–2021. Toto hodnocení mělo zásadní význam v rámci procesu přípravy druhého akčního plánu proti trestným činům z nenávisti²⁶.

Ve zprávě se uvádí, že často dochází k etnickému profilování **Romů** policií. Nejsou v ní však poskytnuty žádné údaje na podporu tohoto tvrzení týkajícího se jednání, které je v každém případě v rozporu se všemi stávajícími právními předpisy. V tomto ohledu článek 16 základního zákona č. 4/2015 ze dne 30. března o ochraně bezpečnosti občanů stanoví, že „při zjišťování totožnosti musí být přísně dodržovány zásady proporcionality, rovného zacházení a nediskriminace na základě původu, státní příslušnosti, rasového nebo etnického původu, pohlaví, náboženského vyznání nebo přesvědčení, věku, zdravotního postižení, sexuální orientace nebo identity, názorů nebo jakýchkoli jiných osobních nebo sociálních podmínek či okolností“. Tyto pokyny jsou rovněž zohledněny ve všech policejních operativních a etických předpisech a v případě nedodržení veškerých těchto zásad jsou uvedeny v chod kontrolní mechanismy zavedené za tímto účelem a uloženy odpovídající sankce. Ani tvrzení, že policie zastavuje Romy desetkrát častěji než zbytek populace, není podloženo žádnými daty. V této souvislosti je nezbytné poznamenat, že ve Španělsku donucovací orgány údaje týkající se etnického původu zadržovaných nezanášejí do evidence.

Za zmínku stojí i další iniciativy španělské vlády týkající se boje proti diskriminaci Romů, jako je Národní strategie pro rovnost, začlenění a účast Romů na období 2021–2030²⁷ nebo úloha Rady pro odstranění rasové nebo etnické diskriminace, jejímž úkolem je poskytovat pomoc obětem diskriminace na základě rasového či etnického původu. V souvislosti s Radou pro odstranění rasové nebo etnické diskriminace je důležité se zmínit o tom, že v loňském roce byl navýšen rozpočet na pomoc obětem. Díky tomu se v průběhu letošního roku rozšíří počet kanceláří, které se těmito otázkami zabývají, nejméně na 21 míst po celém Španělsku.

26

https://www.lamondcloa.gob.es/consejodeministros/resumenes/Documents/2022/120422_II_Plan_Accion_contra_delitos_odio.pdf.

27

https://www.mdsocialesa2030.gob.es/derechos-sociales/poblacion-gitana/docs/estrategia_nacional/Estrategia_nacional_21_30/Estrategia_aprob_cm_2_nov_ENGLISH.pdf.

Pokud jde o prohlášení v souvislosti se španělským právním rámcem týkajícím se **osob se zdravotním postižením**, chtělo by Španělsko uvést, že zásada začleňování tohoto hlediska je zahrnuta jako jedna ze zásad, jimiž jsou povinny se řídit vládní politiky v této oblasti, v čl. 3 písm. m) královského legislativního nařízení č. 1/2013 ze dne 29. listopadu o právech osob se zdravotním postižením a jejich sociálním začleňování.

Pokud jde o komentář, že „účastníci vyjádřili obzvláštní znepokojení v souvislosti s nucenou léčbou osob s mentálním postižením a skutečností, že tyto osoby nemají možnost získat informace o své léčbě,“ je třeba poznamenat, že v souladu s čl. 763 odst. 1 prvním pododstavcem zákona č. 1/2000 ze dne 7. ledna o občanském soudním řízení je hospitalizace na základě duševního onemocnění v případě osoby, která toto rozhodnutí nemůže přijmout sama, podmíněna předchozím soudním povolením, s výjimkou naléhavých důvodů, které však musí být v každém případě potvrzeny soudcem ve lhůtě ne delší než 72 hodin. Navíc pokud jde o dodatkový protokol o nedobrovolné hospitalizaci a léčbě k Úmluvě na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny, Španělsko i nadále zastává postoj, který vyjadřuje formou zdržení se hlasování.

Zpráva rovněž hovoří o **překážkách, s nimiž se potýkají ženy**. Španělsko by chtělo upřesnit některá tvrzení, která zpráva obsahuje, a korigovat interpretaci některých z poskytnutých údajů.

Ve Španělsku od roku 2007 platí základní zákon č. 3/2007 ze dne 22. března 2007 o **účinné rovnosti žen a mužů**. Jedná se o velmi důležitý právní předpis, který zavádí různé politiky a iniciativy pro boj proti diskriminaci a nerovnosti na základě pohlaví a stanoví právo na rovné zacházení a rovné příležitosti. V současné době je v Parlamentu projednáván návrh komplexního zákona o rovném zacházení a nediskriminaci, o kterém se zpráva zmiňuje a který má tento právní rámec doplnit.

Zpráva se rovněž zmiňuje o **rozdílech v odměňování žen a mužů** ve Španělsku. V tomto ohledu je důležité poznamenat, že v zájmu pokroku směrem ke skutečné a účinné rovnosti a odstranění rozdílů v odměňování byla v roce 2020 provedena právní úprava stanovená v královském nařízení s mocí zákona č. 6/2019 ze dne 1. března o naléhavých opatřeních k zajištění rovného zacházení a rovných příležitostí pro ženy a muže v zaměstnání a povolání²⁸, a to prostřednictvím královského nařízení č. 901/2020 ze dne 13. října upravujícího plány pro rovnost a královského nařízení č. 902/2020 ze dne 13. října o rovném odměňování mužů a žen. I díky těmto opatřením již byly rozdíly v odměňování žen a mužů sníženy na 16,2 %, což představuje pokles o 4,8 bodu od roku 2018.

Pokud jde o **politiky v oblasti mediace**, je vhodné informace uvedené ve zprávě poněkud rozvést. Jak bylo uvedeno během návštěvy, vláda zavedla různé politiky v oblasti péče o rodinu. V roce 2021 zahájilo ministerstvo pro rovnost ve spolupráci s autonomními oblastmi tzv. Plan Corresponsables (plán společné péče), se záměrem zaručit ve Španělsku péči jako právo z pohledu rovnosti žen a mužů. Plán je koncipován jako přípravná politika, jež má vybudovat celostátní systém péče. Cílem

²⁸ Toto královské nařízení s mocí zákona novelizovalo vedle jiných předpisů také základní zákon č. 3/2007 ze dne 22. března o účinné rovnosti žen a mužů a statutu zaměstnanců (královské legislativní nařízení č. 2/2015 ze dne 23. října).

je vytvořit komplexní systémy péče zohledňující genderové, průřezové a lidskoprávní hlediska, které budou podporovat společnou odpovědnost žen a mužů, státu, trhu, rodin a komunity.

Ministerstvo pro sociální práva a Agendu 2030 rovněž pracuje na **návruhu zákona o rozmanitosti rodin a podpoře rodin**, jenž má mimo jiné zavést sedm dnů placené dovolené, univerzální příjem pro účely péče o děti pro všechny španělské domácnosti a prodloužení rodičovské dovolené na 24 měsíců pro oba rodiče.

V rámci komplexního přezkumu a posilování **institucionální reakce na genderově podmíněné násilí** přijala Rada ministrů z podnětu ministrů pro rovnost, spravedlnost, vnitra, zdravotnictví a pro sociální práva a Agendu 2030 dohodu o schválení katalogu naléhavých opatření stanovených v rámci Plánu pro zlepšení a modernizaci v oblasti potírání genderově podmíněného násilí. Tento katalog zahrnuje 15 naléhavých opatření z šesti různých oblastí. Kromě toho vládní delegace proti genderově podmíněnému násilí pořádala v průběhu celého roku 2021 řadu komunikačních kampaní, jejichž cílem bylo zvýšit informovanost, a to v souladu s katalogem naléhavých opatření schváleným v červenci 2021 a samotným státním paktem.

Stejně tak je důležité poznamenat, že dne 24. listopadu 2021 schválila interteritoriální rada národního systému zdravotní péče **standardizovaný nástroj pro včasné odhalování genderově podmíněného násilí v rámci národního systému zdravotní péče**, který doplňuje společný protokol o zdravotnických opatřeních uplatňovaných v případě genderově podmíněného násilí v rámci národního systému zdravotní péče (2012), a to za účelem zavedení standardizovaných a jednotných pokynů.

V současné době Parlament projednává **návrh základního zákona o komplexní záruce sexuální svobody**, který v červenci 2021 schválila Rada ministrů a jehož cílem je zajistit ucelenou ochranu práva na sexuální svobodu a vymýtit veškeré sexuální násilí. Na základě tohoto zákona by měly být přijímány a prováděny účinné a ucelené politiky zaručující prevenci a trestání sexuálního násilí a zavedeny specializované a komplexní služby pomoci pro ženy, dívky a chlapce jakožto hlavní oběti všech forem sexuálního násilí. Tyto politiky by měly být koordinovány mezi příslušnými orgány veřejné správy.

V této souvislosti je rovněž důležité zmínit se o plánu s názvem **Španělsko tě chrání před machistickým násilím**. Tato strategie se zaměřuje na rozšíření, zlepšení a posílení komplexních služeb péče o oběti všech forem násilí páchaného na ženách, tak aby odpovídaly mezinárodním standardům a byly v souladu se stávajícím právním rámcem. Za tímto účelem zavádí centra poskytující nepřetržitou komplexní péči obětem sexuálního násilí, a to ve všech španělských provinciích a autonomních městech.

Pokud jde o **nenávistné projevy vůči komunitě LGBTQI**, je třeba poukázat na návrh zákona o skutečné a účinné rovnosti transgender osob a o zaručení práv osob **LGBTQI**, který je v současné době v přípravě. Tento zákon konsoliduje a zaručuje práva, jejichž získání bude pro transgender a **LGBTQI** osoby velkým krokem vpřed.

Ve zprávě se rovněž uvádí, že „oznamování případů diskriminace nebo trestných činů z nenávisti policii je obtížné“. V tomto ohledu je nezbytné poukázat na **Protokol o postupech v oblasti prosazování práva v případě trestných činů z nenávisti**. Všechny policejní zprávy jsou navíc předávány státnímu zástupci pověřenému pro oblast trestných činů z nenávisti a trestných činů diskriminace v dané provincii, a to i v případě, že pachatel není znám.

Základní zákon č. 4/2000 ze dne 11. ledna o právech a svobodách cizinců ve Španělsku a jejich sociálním začleňování stanoví, že o zadržení v CIE (Centro de Internamiento de Extranjeros – zařízení pro zajištění cizinců) může rozhodnout pouze příslušný soudní orgán. Ten při tom musí zohlednit zásadu proporcionality a další související okolnosti, jako je absence dokladů, to, zda byla daná osoba v minulosti odsouzena či jí byly uloženy správní sankce, probíhající trestní či správní řízení nebo možná rizika pro veřejné zdraví či pro zdraví dané osoby cizí státní příslušnosti. Tato osoba zůstane v zajišťovacím zařízení po dobu nezbytnou pro účely řízení a nejvýše po dobu 60 dnů. Nejen že je zajištění v rámci těchto zařízení po dobu 60 dnů v souladu se směrnicí 2008/115 (která stanoví možnou dobu zajištění až na 18 měsíců), ale zároveň je třeba uvést, že Španělsko je jedním z členských států s nejkratší dobou zajištění.

Dále je třeba zdůraznit skutečnost, že zajištění migrantů podléhá dvojí soudní kontrole, neboť kromě soudce odpovědného za vydání povolení k zajištění či jeho zrušení má jiný soudce na starosti kontrolu pobytu cizinců v zajišťovacích střediscích. Tito soudci mají pravomoc projednávat petice a stížnosti podané vězni, pokud se dotýkají jejich základních práv. Mohou tato střediska také navštívit, pokud se dozvědí o jakémkoli závažném porušení předpisů nebo pokud to považují za vhodné. Pokud je osoba zajištěna za nezákonných podmínek, má cizinec právo podat žádost o *habeas corpus*.

Kromě toho bylo přijato královské nařízení č. 220/2022 ze dne 29. března, kterým se schvalují právní předpisy upravující systém přijímání žadatelů o mezinárodní ochranu, a to za účelem rozpracování kapitoly III hlavy II zákona č. 12/2009 ze dne 30. října 2009, která upravuje právo na azyl a doplňkovou ochranu. Mezi různé prvky, které tento předpis vytvořil, patří katalog práv osob, jimž je systém určen, a rovněž posouzení potřeb osob ve zranitelné situaci v průběhu období, kdy zůstávají v přijímacím systému. Konkrétní potřeby osob ve zranitelné situaci budou spolu s dalšími aspekty zohledněny při rozhodování o tom, k jakým materiálním podmínkám v rámci přijímání budou mít žadatelé přístup.

Je rovněž důležité upozornit na to, že pokud jde o přijetí rozhodnutí o navrácení, existují dva právní rámce:

- vyhoštění, jež se vztahuje na osoby, které se nacházejí na španělském území bez oprávnění, a jež s sebou nese zákaz vstupu;
- navrácení, které se vztahuje na cizince, kteří byli vyhoštěni a porušují zákaz vstupu, a na ty, kdo byli zadrženi při pokusu o nezákonný vstup na území Španělska.

V obou případech – na něž se vztahuje základní zákon č. 4/2000 – jsou řádně zohledněny příslušné záruky, jako je právo na bezplatnou právní pomoc, právo na tlumočníka, na účinnou soudní ochranu a na odvolání proti správním rozhodnutím. Navíc se jedná o individualizovaná řízení, která nikdy nelze uplatňovat na skupinu osob. Tato řízení musí respektovat zásadu nenavracení. Zajištěno je i právo na přístup k mezinárodní ochraně.

Evropský soud pro lidská práva ve svém rozhodnutí ze dne 13. února 2020 (N.D a N.T vs. Španělsko) a španělský Ústavní soud (rozhodnutí 172/2020 a 13/2021) potvrdily platnost režimu **řízení na hranicích**, který je stanoven v desátém doplňujícím ustanovení základního zákona č. 4/2000 a prostřednictvím prvního závěrečného ustanovení základního zákona č. 4/2015 ze dne 30. března o ochraně bezpečnosti občanů. Cílem tohoto řízení je zajistit, aby byla v Ceutě a Melille plněna povinnost chránit vnější hranice Španělska stanovená Schengenským hraničním kodexem a článkem 72 SFEU.

Pokud jde o **obnovu složení CGPJ**, formulaci „v důsledku situace, kdy nedošlo k obnově složení CGPJ, je ohrožena nezávislost justice“ nepovažujeme za přijatelnou. Je také v rozporu s dalšími tvrzeními uvedenými ve zprávě, podle nichž je právní stát ve Španělsku stabilní a španělští soudci mohou vykonávat svou každodenní činnost nezávisle. CGPJ i poté, co vstoupil v platnost základní zákon č. 4/2021, nadále plní svůj hlavní úkol, kterým je obrana nezávislosti justice. CGPJ není justičním orgánem. Tato přechodná situace tedy nebrání řádnému plnění úkolů svěřených soudům a ochrana práv občanů je plně zaručena.

Španělsko poukazuje na to, že CGPJ sestává z předsedy Nejvyššího soudu, který mu předsedá, a dvaceti členů jmenovaných Jeho Veličenstvem králem na období pěti let. Dvanáct z nich je vybráno z řad soudců všech justičních kategorií a osm z řad dalších právníků. Všichni z nich musí být uznávanými odborníky s více než patnáctiletou profesní praxí. Poslanecká sněmovna a Senát volí každý po deseti členech CGPJ, a sice po čtyřech z řad obecně uznávaných právníků s více než patnáctiletou profesní praxí a po šesti ze seznamu soudců. Členové CGPJ musí být zvoleni třípětinovou většinou v každé ze zákonodárných komor. Nejedná se tedy o dohodu mezi politickými stranami, ale mezi parlamentními kluby v Poslanecké sněmovně a Senátu. Členy CGPJ volené ze seznamu soudců vybírají obě komory z kandidátů, které jim předkládají zástupci soudní moci, neboť každý kandidát musí získat podporu alespoň 25 soudců nebo soudcovského sdružení.

Ve zprávě se uvádí, že účastníci se domnívají, že justice trpí nedostatkem zdrojů, přičemž jsou účastníci citováni s tím, že „počet soudců na obyvatele je dle jejich názoru nedostatečný, což vede k velmi zdoluhavým řízením, a to zejména u vyšších soudů a u Nejvyššího soudu“. V tomto ohledu je třeba poukázat na to, že počet soudců na 100 000 obyvatel je ve Španělsku (11,5%) podobný jako v jiných blízkých zemích s podobným počtem obyvatel (Francie: 10,9 % či Itálie: 11,6 %). Tyto údaje jsou převzaty z grafu 3.4 zprávy komise CEPEJ za rok 2020.

Ve zprávě se uvádí, že **soudní řízení** jsou často zdlouhavá a požadované informace jsou někdy zveřejňovány třeba až několik let poté, co byly vyžádány. V tomto ohledu je třeba poznamenat, že podle „srovnávacího přehledu o soudnictví“ z roku 2021²⁹ je délka soudních řízení správního charakteru ve Španělsku na srovnatelně obстойné úrovni.

Pokud jde o téma korupce, Španělsko **zdůrazňuje pozitivní vývoj, jehož bylo dosaženo v oblasti stíhání a postihování korupčního jednání.**

Pro toto téma je obzvláště důležitý projekt s názvem **Posílení národní strategie boje proti podvodům ve Španělsku**, který v současné době realizuje Národní koordinační služba pro boj proti podvodům fungující při kontrolním úřadu IGAE. Má k tomu dispozici technickou pomoc OECD a finanční prostředky od Generálního ředitelství Evropské komise pro podporu strukturálních reforem. Součástí projektu jsou mimo jiné tato opatření:

- návrh národní strategie boje proti podvodům, který by měl být předložen v červenci až srpnu 2022;
- rozšíření oblasti působnosti v oblasti předcházení podvodům a korupci nad rámec finančních zájmů Evropské unie a stanovení obecnějšího přístupu v boji proti korupci, jak bylo dohodnuto na zasedání koordinačního výboru inspektorátů všeobecných služeb ministerstev státní správy dne 15. března 2022.

Strategie rovněž zohlední rizika spojená s čerpáním finančních prostředků, které jsou využívány ke zmírnění hospodářských a sociálních důsledků pandemie COVID-19, jako jsou rizika vyplývající ze zadávání veřejných zakázek nouzovým postupem nebo pokusy o ovlivnění orgánů odpovědných za správu těchto finančních prostředků.

V boji proti podvodům, korupci, zpronevěře, praní peněz, organizované trestné činnosti a jiným trestným činům poškozujícím finanční zájmy Evropské unie udržuje Národní koordinační služba pro boj proti podvodům při IGAE operační a koordinační vztahy se zvláštním státním zastupitelstvím pro boj proti korupci a organizované trestné činnosti, s bezpečnostními silami – španělskou celostátní policií a s Guardia Civil – a zejména s Úřadem evropského veřejného žalobce od zahájení jeho činnosti dne 1. června 2021.

Kromě toho jsou zástupci výše uvedených institucí součástí Komise pro přípravu národní strategie boje proti podvodům, která byla vytvořena v rámci Poradního sboru pro předcházení podvodům poškozujícím finanční zájmy Evropské unie a jejich potírání, jenž bude v rámci přípravy strategie pomáhat a poskytovat poradenství Národní koordinační službě pro boj proti podvodům při IGAE.

²⁹ https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/eu-justice-scoreboard_en.

Národní koordináční služba pro boj proti podvodům při IGAE také v roce 2017 spustila **systém Infofraude**. Tento systém slouží k podávání stížností týkajících se podvodů, korupčního jednání a jakéhokoliv jiného protiprávního jednání v souvislosti s přímo řízenými fondy, nepřímo řízenými fondy a fondy ve sdíleném řízení a budou přes něj směřovány stížnosti týkající se řízení Nástroje pro oživení a odolnost. V tomto ohledu stojí za zmínku, že stížnosti týkající se veřejných zakázek jsou obzvláště bedlivě monitorovány, ale představují pouze 6,69 % z celkového počtu stížností obdržených od roku 2017. Momentálně probíhají úpravy tohoto systému, tak aby odpovídal směrnici Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1937 ze dne 23. října 2019 o ochraně osob, které oznamují porušení práva Unie.

Připomínky vlády Kyprské republiky k návrhu zprávy skupiny Základní práva a právní stát Evropského hospodářského a sociálního výboru o její návštěvě Kypru ve dnech 25.–26. listopadu 2021

Kyprská republika by ráda vyjádřila své uznání skupině Základní práva a právní stát za zajímavou výměnu názorů, která se konala dne 25. listopadu, a ráda by předložila v následujících oddílech doplňující připomínky k následnému návrhu „Zprávy o návštěvě Kypru ve dnech 25.–26. listopadu 2021“.

Kyprská republika by ráda znovu zdůraznila svůj závazek prosazovat zásadu právního státu jako základní hodnotu EU a nepostradatelný prvek demokratické společnosti.

1. Základní práva z hlediska sociálních partnerů

Sociální dialog je jedním z nejdůležitějších prvků pro stanovení politiky práce. Zejména v pracovněprávní oblasti, ale také obecně v sociální oblasti je řádné využívání upřímného sociálního dialogu v atmosféře důvěry za účelem přijímání politických rozhodnutí i nadále ústředním bodem procesů formulování politiky na základě konsenzu. V tomto ohledu má Kypr velký počet stálých tripartitních subjektů pro sociální dialog, které se zabývají politikami zaměstnanosti, pracovním právem a sociálními otázkami a jichž se sociální partneři účastní jako poradci. Nejdůležitější z nich je poradní výbor pro pracovní záležitosti, který se pravidelně zabývá všemi pracovními a sociálními otázkami, jež ovlivňují svět práce. O zavedení nových právních předpisů nebo změnách stávajících právních předpisů se vždy diskutuje na nejvyšší tripartitní úrovni, kterou tvoří poradní výbor pro pracovní záležitosti.

V zájmu dalšího posílení provádění a prosazování právních předpisů v oblasti rovného odměňování úředníci a inspektoři ministerstva spolu s úředníky úřadu veřejného ochránce práv absolvují podrobný program odborné přípravy zahrnující teoretický a praktický obsah, jehož cílem je zlepšit jejich znalosti a dovednosti při provádění inspekcí nebo vyřizování stížností týkajících se zákona o rovném odměňování mužů a žen za stejnou práci nebo za práci, která se považuje za rovnocennou. Jejich odborná příprava zahrnuje metody hodnocení pracovních míst. Kromě toho byly v období 2010–2021 inspekce prováděny na základě ročního cíle 200–300 inspekcí ročně, které byly preventivní i represivní povahy. Kromě žádostí o údaje zaměřených především na odhalování přímé diskriminace v odměňování se úloha inspektorátu soustředila také na poskytování informací zaměstnavatelům i zaměstnancům o ustanoveních právních předpisů, ale také na praktické pokyny pro zaměstnavatele k dodržování právních předpisů. V roce 2022 probíhají cílené a podrobnější inspekce na základě provedeného posouzení rizik.

V této souvislosti je důležité vysvětlit, že na opatření týkající se diskriminace, stejné odměny mužů a žen, ochrany migrujících pracovníků na Kypru a dalších právních předpisů týkajících se inspekce práce se vztahují zvláštní zákony.

Takovým právním předpisem je i zákon č. 205(I)/2002 o rovných příležitostech pro muže a ženy na pracovišti a v rámci odborného vzdělávání, který sleduje odbor práce. Odbor práce aktivně přijímá veškerá nezbytná opatření k provedení vnitrostátních právních předpisů týkajících se prosazování zásady rovnosti a podpory rovných příležitostí pro muže a ženy na pracovišti a v rámci odborného vzdělávání v souladu se zákonem č. 205(I)/2002 ve znění pozdějších předpisů, který je plně harmonizován se směrnicí EU 2006/54/ES. Toho je dosaženo prostřednictvím mimosoudního mechanismu inspektorů pro rovnost žen a mužů odboru práce, který nadále zkoumá stížnosti týkající se diskriminace na základě pohlaví (včetně stížností v souvislosti se sexuálním obtěžováním v práci, s těhotenstvím a mateřstvím) s cílem zajistit rovnost v zaměstnání a bojovat proti diskriminaci. Osoba, která čelí diskriminaci na základě pohlaví, může podat stížnost inspektorům kvality podle zákona o rovném zacházení s muži a ženami v zaměstnání a v rámci odborné přípravy. Tento zákon č. 205(I)/2002, ve znění pozdějších předpisů, stanoví v § 27 způsob/postup vyšetřování stížnosti inspektory pro rovnost žen a mužů ministerstva práce a sociálního zabezpečení. Konkrétně pak bude inspektor pro rovnost žen a mužů provádět mediaci mezi stěžovatelem a zaměstnavatelem s cílem daný problém vyřešit. Bude-li dosaženo dohody, inspektor vypracuje zprávu a obě strany ji poté podepíší. Nebude-li dosaženo dohody, vypracuje se zpráva, kterou lze předložit soudu. Do každého okresního úřadu veřejných služeb zaměstnanosti jsou vysláni inspektoři pro rovnost, kteří mohou radit nebo přijímat a posuzovat stížnosti týkající se ochrany mateřství nebo mohou přijímat stížnosti týkající se diskriminace na základě pohlaví, které jsou vyšetřovány podle zákona o rovném zacházení s muži a ženami v zaměstnání a v rámci odborné přípravy.

Pokud jde o **národní akční plán pro integraci migrantů**, je třeba uvést, že ministerstvo vnitra v roce 2020 vypracovalo návrh akčního plánu, a přestože jeho formální přijetí Radou ministrů stále probíhá, příslušné orgány již provedly řadu opatření.

V této souvislosti je záhodno vyjasnit, že veřejné služby zaměstnanosti odboru práce nabízejí všem uchazečům o zaměstnání (včetně migrantů) pomoc při hledání zaměstnání bez diskriminace, a to prostřednictvím registrace, služeb hledání zaměstnání a služeb umístění do zaměstnání, které zahrnují profesní a jiné poradenství a odkazy na programy odborné přípravy a oznámení o volných pracovních místech. Žadatelé o azyl mají přístup ke specifickým odvětvím zaměstnání, která jsou upravena ministerskou vyhláškou. Škála těchto odvětví/povolání byla v roce 2019 rozšířena tak, aby zahrnovala atraktivnější povolání.

Za účelem zlepšení služeb nabízených veřejnou službou zaměstnanosti přijal v období 2018–2021 odbor práce 30 nových dočasných poradců pro zaměstnanost za účelem

poskytování individualizovaných služeb nezaměstnaným, zejména osobám patřícím ke zranitelným skupinám. Jsou umístěni na úřadech veřejných služeb zaměstnanosti po celé Kyprské republice. Jejich pracovní smlouvy byly prodlouženy do konce roku 2023.

2. Svoboda sdružování a shromažďování

Pokud jde o pozorované **omezování občanského prostoru**, částečně z důvodu nahrazení vnitrostátních rejstříků regionálními rejstříky a z důvodu zpoždění, která tato skutečnost zapříčinila, je třeba vzít v úvahu, že decentralizace postupů prováděných veřejnou službou je proces, u něhož se opakovaně prokázalo, že přináší prospěch občanům. Pozorované zpoždění je způsobeno tím, že najednou bylo nutné zkontrolovat velký počet nevládních organizací, pokud jde o soulad stanov s ustanoveními nového právního předpisu [104(I)/2017]. Cílem auditů bylo především zajistit, aby na rozdíl od dřívějších právních předpisů byly stanovy posíleny určitou mírou transparentnosti a demokracie. V zájmu urychlení tohoto procesu, zejména v nikósijském okrese, který má největší počet registrací, pokračovalo ministerstvo procesem nákupu služeb od advokátních kancelářů.

Cílem změn uložených zákonem č. 104(I)/217 bylo na jedné straně řádné hospodaření s financemi nevládních organizací, aby se zabránilo daňovým únikům a praní peněz, na druhé straně pak tyto změny měly za cíl posílit demokracii v rámci fungování nevládních organizací. Vůbec poprvé byl požadavek na kolektivní rozhodování prostřednictvím valných hromad posílen do té míry, že se z nich staly pilíře demokracie nevládních organizací, a nikoli jednočlenné nebo několikačlenné subjekty, jak bylo zvykem dříve, a vytvořily tak zdravější rámec pro fungování těchto organizací. Pokud jde o provádění jediné politiky, byly uspořádány semináře odborné přípravy a bylo vynaloženo obrovské množství času a nákladů na zlepšení postupů. Na základě přezkumu stanov bylo zjištěno, že velká část problému, kterému dnes čelí odvětví nevládních organizací na Kypru, spočívá především v pokusu využít definici sdružení tak, aby různé společnosti, zejména sportovní nebo jiné školy, nebyly registrovány jako společnosti, ale jako sdružení, a to ve snaze získat daňové a jiné úlevy, ale také granty. To je také důvod, proč mají majitelé sportovních škol vyhraněný názor na provádění nového zákona, neboť jsou-li takové případy odhaleny, jsou vymazány z rejstříků sdružení. Nesouhlasíme s tvrzením, že proces pro odbory, které uplatňují ústavní právo na shromažďování, je složitý. Tento proces se naopak stal velmi náročným pro sdružení, která jsou ve skutečnosti podniky a jsou falešně registrovaná jako sdružení. Složitost vyplynula z požadavků ministerstva vnitra na určení toho, že zástupci sdružení ve skutečnosti nebyli podnikateli páchajícími daňový únik, a to na základě zákona č. 104(I)/2017.

Pokud jde o tvrzení o „**náročných a zbytečných požadavcích**“ kladených na organizace občanské společnosti, ministerstvo vnitra se domnívá, že částka 40 000 EUR je příliš vysoká, neboť více než 90 % nevládních organizací vykazuje příjem nižší než 40 000 EUR ročně. Kromě toho velký počet nevládních organizací, které vykazují příjem nižší než

40 000 EUR, dosud nepředložil jednoduchou finanční zprávu, jak ukládá zákon. Vzhledem k tomu, že velký počet sdružení jsou ve skutečnosti podniky, které by v případě, že by byly zaregistrovány jako dlužníci v obchodním rejstříku, musely předkládat účetní závěrku i při nulovém příjmu, ukazuje se, že částka 40 000 EUR vytváří obrovskou pobídku pro společnosti k předkládání nepravdivých prohlášení (např. že namísto karate škol jde o karate klub, namísto tenisové školy jde o tenisový klub), aby se jim jednak podařil daňový únik a jednak aby vytvořily nekalou hospodářskou soutěž. Tyto případy byly odhaleny a byl zaveden přísný kontrolní rámec, z něhož dosud mimo jiné vyplynulo, že v několika případech se auditované účetní závěrky předložené k příjmům nad 40 000 EUR neřídily evropskými ani mezinárodními auditorskými standardy. Kromě toho bylo na základě pokynů výboru FATF zahájeno posouzení rizik celého rejstříku nevládních organizací týkající se trestných činů praní peněz a financování terorismu. Dosavadní výsledky ukázaly, že u 24 % nevládních organizací hrozí středně vysoké a vysoké riziko praní peněz a u 13 % financování terorismu. Ministerstvo vypracovalo program další kontroly za účelem odhalení těchto případů. Požadavek na čistý záznam v rejstříku trestů a potvrzení o neodsouzení za trestné činy spáchané na nezletilých [v případě sdružení, která se rovněž zaměřují na nezletilé osoby v rámci svých činností – např. tanec, bojová umění, sport, četba atd.], stanovený zákonem č. 104(I)/2017, se neliší od definic obsažených v ostatních právních předpisech Kyperské republiky, které takové povinnosti stanoví. V neposlední řadě pak výsledky kontrol prováděných registračními úředníky nepodporují tvrzení nevládních organizací, pokud jde o důvody zamítnutí žádostí mnoha organizací občanské společnosti.

Pokud jde o **postup výmazu z rejstříku**, zařazení těchto organizací na seznamy sdružení/institucí, které mají být vymazány, se týká především nepředložení stanov po uplynutí čtyř let, který je v souladu se zákonem č. 104(I)/2017. Postup výmazu z rejstříku se zaměřuje v převážné většině na neaktivní nevládní organizace, které byly zřízeny po přijetí dřívějšího zákona z roku 1972 a které přestaly vykonávat činnost, aniž by byly povinny informovat registračního úředníka. Skutečnost, že z 2500 odborových organizací se jich ozvalo pouze asi 60, aby protestovalo proti svému výmazu, a pouze jedna z nich věc předložila soudu, přičemž rozhodnutí bylo v neprospěch této organizace, prokazuje, že převážná většina vymazaných organizací občanské společnosti byla neaktivními odborovými organizacemi. Některé nevládní organizace dokonce neaktualizovaly údaje, protože dlužily na dani z příjmu a na příspěvcích do fondu sociálního zabezpečení a považovaly tento proces za příležitost, jak provést výmaz z rejstříku. Podle zákona č. 104(I)/2017 samozřejmě následuje proces likvidace.

Dále opakujeme náš postoj, že nařčení z **poškození dobrého jména** jsou zcela neodůvodněná a nepodložená.

V neposlední řadě bychom chtěli zmínit některá opatření, která Kyperská republika přijala s cílem posílit úlohu a zapojení organizací občanské společnosti do veřejného života:

V roce 2021 schválila Rada ministrů vypracování **národní strategie pro aktivní občanství a participativní správu**, kterou v současné době provádí Úřad komisaře pro občany.

Vláda předložila parlamentu **právní předpis týkající se „občanské iniciativy“**, jehož duch vychází z evropské občanské iniciativy. Tento právní předpis již byl projednán v parlamentním výboru pro právní záležitosti a bude projednán na podzimním plenárním zasedání parlamentu, aby mohl být schválen.

Úřad komisaře pro občany přijímá tato **opatření k posílení postavení občanské společnosti**:

- V prosinci 2021 byla za účasti nevládních organizací, občanů, politiků, vlády a dalších zúčastněných stran uspořádána významná konference pod názvem „Cíle udržitelného rozvoje a aspekt společného navrhování a participativních procesů v souvislosti s prováděním Agendy pro udržitelný rozvoj 2030“.
- V roce 2022 byla založena Open Citizens' University (Otevřená občanská univerzita) pořádající pravidelné diskuse u kulatého stolu otevřené veřejnosti.
- První Demokratické fórum na Kypru se konalo v květnu 2022 a předcházely mu dvě akce, a to laboratoř nápadů ohledně veřejných konzultací a „hackathon“ pro digitální demokracii.
- V roce 2021 byla po celém Kypru uspořádána řada prezentací o programu EU CERV (Občané, rovnost, práva a hodnoty) a o jeho možnostech financování pro nevládní organizace.

3. Svoboda projevu a svoboda sdělovacích prostředků

Pokud jde o **pluralitu sdělovacích prostředků**, je třeba vzít v úvahu, že byla posílena transparentnost (článek 30A) v návaznosti na přijetí novely zákona o organizacích rozhlasového a televizního vysílání dne 23. prosince 2021 (sladění vnitrostátních právních předpisů se směrnicí (EU) 2018/1808). Konkrétně čl. 30A odst. 2 stanoví, že poskytovatel mediálních služeb zpřístupní Kyperskému úřadu pro rozhlasové a televizní vysílání informace o své vlastnické struktuře, včetně skutečných majitelů. Odstavec 3 stanoví, že veškerá opatření, která úřad za tímto účelem přijme, musí respektovat základní práva, jako je soukromý a rodinný život skutečných majitelů, musí být nezbytná a přiměřená a jejich cílem je dosáhnout určitého cíle obecného zájmu.

4. Právo na nediskriminaci

Rozdíly v odměňování žen a mužů se za uplynulé desetiletí zmenšily a i nadále vykazují tendenci ke zmenšování. Od roku 2017 se dále snížily o 20 % (11,2 %) a podle posledních dostupných údajů za rok 2020 činí v současnosti 9 %.

Odstranění rozdílů v odměňování žen a mužů je jasným a trvalým cílem ministerstva práce a sociálního zabezpečení, a to prostřednictvím několika cílených opatření. Byl vypracován vnitrostátní model pro certifikaci podniků, které přijímají politiky podporující rovnost žen a mužů na pracovišti, a zejména rovnost v odměňování, a v dubnu 2014 byl zřízen vnitrostátní certifikační orgán. Dosud bylo 61 společností odměněno za jejich úsilí o zajištění stejné odměny za stejnou nebo rovnocennou práci a přilákání a udržení nedostatečně zastoupeného pohlaví, za uplatňování opatření ke zlepšení genderové vyváženosti na pozicích s rozhodovacími pravomocemi, za přijetí genderově neutrálních systémů klasifikace pracovních míst, za provádění politik zaměřených na sladění pracovního a rodinného života, abychom uvedli alespoň několik případů za všechny. 25 certifikovaných společností svou certifikaci obnovilo.

Ministerstvo práce a sociálního zabezpečení se navíc podílí na činnostech přispívajících ke zvyšování povědomí veřejnosti o rozdílech v odměňování žen a mužů a o jejich škodlivých důsledcích pro hospodářský a sociální život žen, např. jde o pořádání každoročních akcí v rámci Dne rovného odměňování. U příležitosti Dne rovného odměňování v roce 2022 byla uspořádána panelová diskuse s názvem „Rozdíly v odměňování mezi muži a ženami – současná situace a obavy týkající se budoucnosti“, jakož i on-line kampaň. Panelu se zúčastnil jeden zástupce ministerstva a jeden zástupce z každé odborové organizace a sdružení zaměstnavatelů a cílem bylo objasnit mimo jiné takové otázky, jako jsou důsledky rozdílů pro pracovníky, hospodářství a společnost, dopad na mladé lidi a význam výběru povolání. Panelovou diskusi on-line sledovalo více než 1 700 osob, kteří komentovali a pokládali otázky.

Následující tabulka uvádí procentní podíl a počet žen pracujících na částečný úvazek za posledních 10 let podle šetření pracovních sil provedeného kyperským statistickým úřadem:

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Procento žen pracujících na částečný úvazek	12,9%	13,7%	16,1%	17,2%	16,5%	16,5%	16,1%	14,9%	15,1%	14,2%	13,4%
Počet žen pracujících na částečný úvazek	24.505	25.138	28.103	30.597	28.721	28.785	29.315	28.362	29.401	27.749	27.138

Jak vyplývá z údajů výše, počet a procentní podíl žen pracujících na částečný úvazek se v posledních dvou letech snížil. I podíl zaměstnaných žen pracujících na částečný úvazek byl v roce 2021 nejnižší od roku 2012.

Dále bylo vyvinuto další úsilí na ochranu **práv osob se zdravotním postižením**. Po ratifikaci Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením v roce 2011 přijala Kyperská republika svou národní strategii pro osoby se zdravotním postižením na období 2018–2028 a provádí tříleté národní akční plány pro pomoc osobám se zdravotním postižením (2013–2015, 2018–2020 a 2021–2023), v nichž definuje vizi, hodnoty, strategické cíle a opatření, jak dále naplňovat práva občanů se zdravotním postižením ve všech oblastech jejich života. Kyperská strategie pro osoby se zdravotním postižením a příslušné akční plány Kypru jsou provázány se závěrečnými připomínkami, které Kyperské republice předložil v roce 2017 Výbor OSN pro práva osob se zdravotním postižením, a zohledňují stanoviska a návrhy organizací zastupujících osoby se zdravotním postižením.

Národní strategie pro osoby se zdravotním postižením na období 2018–2028 a národní akční plány pro pomoc osobám se zdravotním postižením (2013–2015, 2018–2020 a 2021–2023) jsou navíc v souladu s Evropskou strategií pro pomoc osobám se zdravotním postižením 2010–2020 a Strategií práv osob se zdravotním postižením na období 2021–2030. Národní akční plán pro pomoc osobám se zdravotním postižením na období 2018–2020 obsahoval 86 opatření, z nichž 54 (v procentuálním vyjádření 63 %) bylo plně provedeno, 26 (v procentuálním vyjádření 30 %) bylo provedeno částečně a 6 (v procentuálním vyjádření 7 %) nebylo provedeno. Nový národní akční plán pro pomoc osobám se zdravotním postižením na období 2021–2023 byl doplněn o další opatření (celkem 135), která měla provést 8 ministerstev a 3 náměstci ministra.

Pro účely sledování účinného provádění národní strategie pro osoby se zdravotním postižením a národních akčních plánů odbor sociálního začleňování osob se zdravotním postižením požádal každý příslušný subjekt, aby každoročně provedl vlastní hodnocení svých prováděcích opatření. Výsledky se předkládají Celokyperské radě pro osoby se zdravotním postižením a Radě ministrů.

Pokud jde o stížnosti osob se zdravotním postižením, byl určen jako nezávislý mechanismus Úřad komisaře pro správu a lidská práva, a to rozhodnutím Rady ministrů č. 73.519 ze dne 9. května 2012. Každá osoba se zdravotním postižením má možnost podat stížnost, která bude nezávisle prošetřena. Kypr navíc ratifikoval Opční protokol k Úmluvě OSN o právech osob se zdravotním postižením, který dává každé osobě právo podat stížnost Výboru OSN pro práva osob se zdravotním postižením.

Pokud jde o přístup k bydlení, podotýkáme, že každá osoba se zdravotním postižením, která splňuje finanční kritéria a je způsobilá pro získání zaručeného minimálního příjmu,

má rovněž nárok na měsíční příspěvek na pronájem domu, který je vyšší než příspěvek osobám bez zdravotního postižení.

Pokud jde o otázku týkající se omezení **místa pobytu migrantů**, objasňujeme, že cílem příslušné vyhlášky, kterou se žadatelům o azyl zakazuje pobyt v určitých oblastech, je zabránit vytváření ghett v důsledku koncentrace velkého počtu migrantů v oblastech s malým počtem obyvatel způsobem, který by bránil jejich integraci do místních komunit. Připomínáme, že příslušné *acquis* (směrnice o podmínkách přijímání – čl. 7 odst. 2) umožňuje členským státům stanovit místo pobytu žadatele o azyl.

5. Právní stát

„Doktrína nezbytnosti“ není relevantní pro právní stát a reformy předložené vládou, jejichž cílem je dále zajistit uplatňování této základní zásady.

Jelikož je však v návrhu zprávy zmíněna, je nezbytné předložit určité faktické informace týkající se této doktríny, aby se předešlo nedorozuměním. Po konfliktech mezi komunitami v roce 1963 a následném odvolání úředníků z řad kyperských Turků z funkce a z orgánů republiky se kyperský právní systém ocitl ve stavu, kdy nebyl schopen sám o sobě pokračovat a dodržovat vlastní rámec a zásadu legality (jejichž základním ústavním rysem byla zásada existence dvou komunit). Parlament, který se nyní skládá pouze z kyperských Řeků, přijal zákon, který překračoval některá ustanovení ústavy týkající se složení soudních orgánů ze zástupců obou komunit a přijímání a vyhlašování právních předpisů. Nejvyšší soud vynesl přelomové rozhodnutí ve věci nejvyšší státní zástupce republiky v. Mustafa Ibrahim a další [1964] CLR 195, podle kterého výše uvedený právní předpis není protiústavní, a to z důvodu „doktríny nezbytnosti“ (jejím základním principem je, jak bylo uvedeno, že záchrana státu by měla být nejvyšším zákonem). V zásadě se doktrína nezbytnosti použila proto, aby byly zachovány základní služby státu, včetně výkonu spravedlnosti. **Ústava Kyperské republiky stanoví preventivní a represivní kontrolu zákonů (články 140 a 144 ústavy), tudíž v rámci doktríny nezbytnosti existuje systém brzd a protivah.** Proto je třeba všechny informace uvedené v oddíle 5 této zprávy vykládat s ohledem na výše uvedená vysvětlení.

Kromě toho jsou odkazy na **nejvyššího státního zástupce** nepřesné, protože nejvyšší státní zástupce není členem Rady ministrů, **ale** je členem Národní rady. Je právním poradcem vlády. Kromě toho neexistuje žádná ústavní norma, která by prezidentovi republiky zakazovala jmenovat nejvyšším státním zástupcem osobu, která byla součástí vlády ve funkci ministra před svým jmenováním nejvyšším státním zástupcem, pokud má potřebnou kvalifikaci, kterou ústava stanoví v článcích 112 a 113. Je třeba vzít v úvahu, že ministři Kyperské republiky nejsou poslanci parlamentu a nemusí nutně být činní v politické straně. Nejvyšší státní zástupce vykonává své povinnosti v souladu s ústavou a právními předpisy Kyperské republiky.

Pokud jde o **presumpci nevin**y v občanskoprávních věcech, zdůrazňujeme, že tvrzení o „existenci trestního vyšetřování [považované] za důkaz protiprávního jednání, a to dokonce před vynesením rozhodnutí soudu v dané věci“, je zjevně nepravdivé. Trestní vyšetřování není nikdy důkazem protiprávního jednání, dokud není vyneseno soudní rozhodnutí.

Pokud jde o tvrzení týkající se **nedostatečné transparentnosti migrační politiky**, je třeba poznamenat, že migranti, kteří vstoupí do Kyperské republiky legálně, jsou velmi dobře informováni o svých právech a povinnostech před svým příjezdem, aby mohli pokračovat v praktických opatřeních týkajících se jejich pobytu (vízum, povolení k pobytu, pracovní povolení, přístup ke zdravotní péči a vzdělání atd.). Nelegální migranti nejsou informováni, protože dorazí nelegálně. Žadatelé o azyl mají přístup k požadovaným podmínkám přijímání, zdravotní péči a prověřování zranitelnosti, jak stanoví právní předpisy EU, jakmile dorazí.

Ministerstvo vnitra navíc nikdy nepřistoupilo k vyhoštění předtím, než bylo dotčenému odmítnutému žadateli o azyl nebo nelegálnímu migrantovi doručeno konečné rozhodnutí (tj. po odvolání k soudu) týkající se jeho případu.

Provádění **kyperského investičního programu** (označovaného v dokumentu jako program „zlatých pasů“) bylo zastaveno.

6. Výzvy týkající se základních práv v oblastech Kypru, které nejsou pod kontrolou vlády

Oficiálním termínem je „oblasti, které nejsou pod skutečnou kontrolou vlády“ a je třeba se vyhnout označení „jih“.

LIETUVOS RESPUBLIKOS SOCIALINĖS APSAUGOS IR DARBO MINISTERIJA

MINISTERSTVO SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ A PRÁCE
LITEVSKÉ REPUBLIKY

A. Vivulskio g. 11, LT-03610 Vilnius | Tel.: +370 5 266 8176 | Fax +370 5 266 4209 | E-mail: post@socmin.lt

Evropský hospodářský a sociální výbor
skupina Základní práva a právní stát

č. (. -) SD -

PŘIPOMÍNKY LITEVSKÉ VLÁDY K NÁVRHU Zprávy skupiny ad hoc základní práva a právní stát evropského hospodářského a sociálního výboru o virtuální návštěvě litvy ve dnech 15. až 17. prosince 2021

Vláda Litevské republiky by tímto chtěla poděkovat skupině ad hoc Základní práva a právní stát Evropského hospodářského a sociálního výboru za konstruktivní diskusi, která proběhla dne 17. prosince 2021, a níže uvádí dodatečné připomínky k návrhu zprávy, který tato skupina na základě virtuální návštěvy Litvy ve dnech 15. až 17. prosince 2021 vypracovala.

3. Svoboda projevu a svoboda sdělovacích prostředků

Uplatňování GDPR. V roce 2022 pořádá vláda veřejné konzultace s novináři a dalšími zúčastněnými stranami s cílem vyjasnit problémy vyplývající z uplatňování GDPR, s nimiž se setkávají novináři. Na základě těchto konzultací mohou být v případě potřeby vypracovány návrhy změn právních předpisů. Vedle toho se plánuje uspořádat školení o GDPR a vnitrostátních právních předpisech pro novináře, správce údajů a pověřence pro ochranu osobních údajů a zveřejnit pokyny ohledně platných požadavků.

Iniciativa zaměřená na prevenci SLAPP. Na jaře 2021 se litevský parlament chopil iniciativy a zřídil pracovní skupinu, která se má specificky zabývat problémem zneužívání soudních sporů neboli strategických žalob proti účasti veřejnosti (SLAPP). Byly vypracovány tyto návrhy zákonů:

- *změna občanského soudního řádu* dává novou možnost zamítnout žalobu v rané fázi, pokud soud konstatuje, že tato žaloba může být klasifikována jako SLAPP;
- *změna trestního zákoníku* reviduje trestní odpovědnost za pomluvu s cílem posílit ochranu novinářů a dalších šířitelů veřejných informací před neoprávněným stíháním.

Tyto návrhy jsou stále projednávány v parlamentu.

4. Právo na nediskriminaci

Je sice pravda, že národní program pro rovné příležitosti pro muže a ženy byl v roce 2021 ukončen, je však třeba poznamenat, že nyní, kdy se uplatňuje systematické zahrnování hlediska genderové rovnosti do všech iniciativ strategického plánování, musejí všechna ministerstva zahrnovat v rámci

svých pravomocí do svých programů rozvoje a dalších strategických dokumentů otázky genderové rovnosti a zavést opatření, jak tyto otázky řešit. Mimoto jsou otázky genderové rovnosti zahrnuty do programů rozvoje, které nově vypracovalo ministerstvo sociálních věcí.

Navíc aby bylo zajištěno lepší celkové porozumění problematice genderové rovnosti a aby se tomuto procesu napomohlo, bylo Ministerstvo sociálního zabezpečení a práce Litevské republiky jmenováno koordinátorem pro horizontální zásadu „rovné příležitosti pro všechny“, který má za úkol zahrnovat hledisko genderové rovnosti, monitorovat provádění opatření týkajících se genderové rovnosti a vést konzultace s dalšími ministerstvy o specifikách otázek genderové rovnosti v oblasti jejich působnosti. Pokud jde o kapacity, působí v rámci ministerstva sociálního zabezpečení a práce samostatná skupina, jež se také zabývá otázkami genderové rovnosti.

Dne 31. prosince 2021 přijalo ministerstvo spravedlnosti změny vyhlášky o změně jména a příjmení, čímž se zavádí účinný správní postup pro změnu jména a příjmení osob s diagnostikovanou poruchou pohlavní identity tak, aby odpovídaly jejich zvolenému genderu.

5. Právní stát

Sestavování rozpočtu soudnictví. Podle platných zákonů začíná rozpočtový proces na následující rok na jaře roku stávajícího. Vláda schválí rozpočtový plán a stanoví lhůty, do nichž správci prostředků – včetně soudů – sdělí ministerstvu financí potřeby financování na nadcházející rok, přičemž odůvodní nezbytné změny oproti rozpočtu na stávající rok. V pozdější fázi pořádá úřad vlády setkání mezi premiérem, ministrem financí a správci prostředků v příslušné oblasti (v tomto případě zástupci soudnictví) věnovaná rozpočtovým potřebám na nadcházející rok. Na základě přijatých rozhodnutí se vypracovává návrh zákona o rozpočtových ukazatelích na nadcházející rok. Ten je předložen parlamentu a poté projednán v parlamentních výborech. Přijat pak obvykle bývá v prosinci.

V roce 2021 schválila vláda program pro rozvoj systému soudnictví. Jedním ze zjištěných problémů v oblasti soudcovské samosprávy bylo to, že „současný model financování není vázán na právní status a potřeby soudů coby nezávislých orgánů“. Výše uvedený program pro rozvoj zahrnuje opatření, jež má tento i další zjištěné problémy vyřešit („má zvýšit účinnost organizace činnosti systému soudnictví“). Organizátorem a koordinátorem tohoto opatření je národní soudní správa.

Postup pro výběr soudců. Prezident Litevské republiky inicioval novelu zákona o soudech a souvisejících zákonů s cílem zajistit větší účinnost a otevřenost systému soudnictví. Tyto novely se nyní projednávají v parlamentu a mimo jiné mají zlepšit postup pro výběr soudců v Litvě.

Vedle toho byly provedeny určité změny postupu a podmínek, pokud jde o přeložení soudců k jiným soudům. Uvedená novela zákona o soudech vstoupila v platnost počátkem tohoto roku a jejím účelem je zvýšit účinnost soudů.

Ústavní soud Litevské republiky. Od roku 2021 funguje Ústavní soud Litevské republiky v plné míře. Nový předseda tohoto soudu nastoupil do funkce dne 18. června 2021.

Chtěli bychom skupině Základní práva a právní stát ještě jednou poděkovat za návštěvu Litvy, která proběhla 15. až 17. prosince 2021, a potvrdit, že jsme připraveni zodpovědět případné dotazy, které bude tato skupina po přečtení těchto dodatečných připomínek mít.

S pozdravem

náměstek ministra

Vytautas Šilinskas

Linas Lasiauskas, tel.: +370 659 24763, e-mail: linas.lasiauskas@socmin.lt

Evropský hospodářský a sociální výbor

Rue Belliard/Belliardstraat 99
1040 Bruxelles/Brussel
BELGIQUE/BELGIË

Za vydání odpovídá: Oddělení návštěv a publikací
EESC-2023-40-CS

www.eesc.europa.eu

© Evropská unie, 2023

Reprodukce povolena pod podmínkou uvedení zdroje.
K jakémukoli použití nebo reprodukci fotografií / ilustrací je nutné získat
povolení od držitele/držitelů autorských práv.

Úřad pro publikace
Evropské unie

Print
QE-09-23-229-CS-C
ISBN 978-92-830-6122-9
doi:10.2864/418261

Online
QE-09-23-229-CS-N
ISBN 978-92-830-6114-4
doi:10.2864/088

CS